

Львівський державний університет внутрішніх справ

**ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

**Тези доповідей та повідомлень учасників
науково-практичного семінару**

10 жовтня 2019 року

Львів

УДК 336+343.35

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет

Кафедрою фінансів та обліку

(протокол від 7 листопада 2019 р. № 4)

Вченою радою факультету управління та економічної безпеки

Львівського державного університету внутрішніх справ

(протокол від 11 листопада 2019 р. № 4)

Упорядник –

Ревак І. О.,

**доктор економічних наук, доцент, декан факультету управління та
економічної безпеки**

Львівського державного університету внутрішніх справ

Фінансові потоки економічних агентів: теоретичні та практичні аспекти: тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичного семінару (10 жовтня 2019 р.) / упорядник Ревак І.О. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 150 с.

Матеріали семінару висвітлюють актуальні проблеми фінансових потоків економічних агентів. Для здобувачів вищої освіти, аспірантів, науково-педагогічних працівників, які цікавляться проблемами формування, управління і контролю фінансовими потоками економічних агентів в сучасному вимірі.

Опубліковано в авторській редакції.

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2019

Аніловська Г. Я.,
професор кафедри фінансів та обліку,
доктор економічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ФІНАНСОВИЙ ВИМІР

Глобалізація сучасної економіки є фактом. Одна група дослідників цього явища трактує її як спосіб вирішення всіх проблем, інша – як зло.

Що ж таке глобалізація і які її основні характеристики у фінансовому вимірі?

Глобалізація (англ. *globalization*) - процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У ширшому розумінні - перетворення певного явища на планетарне, таке, що стосується всієї Землі. Основними наслідками глобалізації є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний процес, зумовлений розвитком транспорту та засобів зв'язку, він носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. [1]

Глобалізація як процес інтеграції національних і регіональних ринків в один глобальний ринок товарів, послуг і капіталу має свої причини і наслідки.

Основними причинами глобалізації, з якими погоджуються фактично всі дослідники цього явища, є:

- конкуренція – утворення потужних блоків і співпраця економічна (наприклад, ЄС), зростання кількості утворюваних альянсів стратегічних;
- технологія – нові засоби комунікації;
- ринки – зниження важливості ринків національних, поява марок світових;

- уряд – політика вільної торгівлі, відміна бар'єр тарифних, дерегуляція і лібералізація умов господарської діяльності, обмеження ролі урядів, приватизація;

- клієнти – зростаючі вимоги до якості і ціни.

Одним з найважливіших чинників, який, з однієї сторони, є стимулом розвитку національних економік, а з іншої – причиною створення глобальних об'єднань, є здатність національних економік витримувати і протистояти глобальним викликам і наслідкам глобалізації. Мова йде про конкурентоспроможність національних систем: економічних, фінансових, соціальних, політичних.

Всесвітнім економічним форумом опубліковано рейтинг країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 (The Global Competitiveness Index), який характеризує стан глобалізації окремих країн .

Вже традиційно, рейтинг очолила Швейцарія. До десятки найконкурентоспроможніших, як і в попередньому дослідженні, увійшли США, Сінгапур, Нідерланди, Німеччина, Гонконг, Швеція, Великобританія, Японія та Фінляндія (Табл.1).

Таблиця 1

Позиція країн за Індексом глобальної конкурентоспроможності

Позиція України та деяких країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності	2012-2013 (з 144 країн)	2013-2014 (з 148 країн)	2014-2015 (з 144 країн)	2015-2016 (з 140 країн)	2016-2017 (з 138 країн)	2017-2018 (з 137 країн)
Україна	73	84	76	79	85	81
Грузія	77	72	69	66	59	67
Туреччина	43	44	45	51	55	53
Росія	67	64	53	45	43	38
Польща	41	42	43	41	36	39

Джерело: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>

Згідно з даними дослідження, Україна погіршила свої позиції у 4 з 12 основних показників. Найбільше втрачено (мінус 13 пунктів) за складовою «Ефективність ринку праці». Тенденція до погіршення цього показника

спостерігалася і в минулорічних дослідженнях, при чому в торішньому ми погіршили за ним свої позиції на 17 пунктів.

Також, Україна зазнала втрат за оцінкою інноваційної складової Індексу – («мінус» 9 пунктів), інфраструктурної («мінус» 3 пункти) та за складовою, що характеризує вищу освіту та професійну підготовку («мінус» 2 пункти).

Детальніше із основними складовими Індексу України можна ознайомитись у нижче наведеній таблиці.

Таблиця 2

Динаміка показника глобальної конкурентоспроможності

Індекс глобальної конкурентоспроможності України	2015-2016 (з 140 країн)	2016-2017 (з 138 країн)	2017-2018 (з 137 країн)	
	Місце в рейтингу			Значення індексу
	79	85	81	4,1
Основні вимоги	101	102	96	4,2
Інституції	130	129	118	3,2
Інфраструктура	69	75	78	3,9
Макроекономічне середовище	134	128	121	3,5
Охорона здоров'я та початкова освіта	45	54	53	6.0
Підсилюючі продуктивності	65	74	70	4.1
Вища освіта і професійна підготовка	34	33	35	5.1
Ефективність ринку товарів	106	108	101	4.0
Ефективність ринку праці	54	73	86	4.0
Розвиток фінансового ринку	121	130	120	3.1
Технологічна готовність	86	85	81	3.8
Розмір ринку	45	47	47	4.5
Інновації та фактори вдосконалення	72	73	77	3.5
Відповідність бізнесу сучасним вимогам	91	98	90	3.7
Інновації	54	52	61	3.4

Джерело: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-zaindeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>

Незважаючи на незначні покращення, в цьому році в нас все ще найгірші позиції за оцінкою міцності банків (130 місце), за регулюванням фондових бірж (134 місце), за якістю доріг (130 місце), за інфляційними змінами та за

здатністю країни утримувати таланти (129 місце), за захистом права власності (128 місце).

Негативними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено (в порядку зменшення): інфляцію, корупцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, нестабільність урядів, ускладнений доступ до фінансів, неефективну державну бюрократію, регулювання валютного ринку, недостатню освіченість працівників, погану етику робочої сили, недостатню здатність до інновацій, обмежувальне регулювання ринку праці, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я.

Міжнародна фінансово-господарська діяльність, як частина загальної структури економічного життя держави, має значний вплив на внутрішні господарські відносини суб'єктів, розміщення та розвиток продуктивних сил, формування державного бюджету. Якщо будь-яка країна добровільно замкнена або обмежена в міжнародному економічному відношенні і не то можна сказати, що її економічне життя не розвивається, більше того, деградує. Це певним чином негативно позначається і на соціально-економічному житті населення такої країни.

З метою підвищення ефективності управління міжнародною фінансово-господарською діяльністю в цілому та сприяння всебічному розвитку українських міжнародних економічних відносин необхідно створення умов та визначення основних видів та форм міжнародної економічної співпраці, ратифікація міжнародних угод, які її визначають.

Список використаних джерел

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>
2. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. - Львів: Кальварія, 2017. — 164 с. ISBN 978-966-663-393-7 (електронне видання)

Бебич Дмитро Ігорович
здобувач ступеня магістра
Зварич Дмитро Михайлович
здобувач ступеня магістра
Горбан Ірина Михайлівна
доцент кафедри фінансів та обліку
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ОСНОВНІ ФІНАНСОВІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ГРОШОВІ ПОТОКИ ПІДПРИЄМСТВА

Для ефективного управління грошовими потоками на підприємстві важливе значення має організація грошових потоків підприємства з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Одним з ключових управлінських завдань перед керівництвом підприємства є організація руху грошових потоків. При високому рівні інфляції затримка в отриманні грошових коштів веде до їх швидкого знецінення, а нераціональне використання – до падіння доходності підприємства, тому важливо визначити фактори, які впливають на формування грошових потоків підприємства.

Фактори, які впливають на зміну грошового потоку, можуть класифікуватися за різними ознаками, але основною класифікаційною ознакою можна вважати поділ усіх факторів на внутрішні і зовнішні. І.А. Бланк виділяє по сім зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на формування грошових потоків. До зовнішніх факторів він відносить: кон'юнктуру товарного ринку; кон'юнктуру фінансового ринку; систему оподаткування підприємств; сформовану практику кредитування постачальників і покупців продукції; систему здійснення розрахункових операцій господарюючих суб'єктів; доступність фінансового кредиту; можливість залучення коштів безоплатного цільового фінансування. Серед внутрішніх факторів необхідно виділити: тривалість операційного та виробничого циклів; сезонність виробництва та реалізації продукції; невідкладність інвестиційних програм; фінансовий менталітет власників і менеджерів підприємства [1].

Розглянемо найбільш значущі фактори. Зовнішні фінансові фактори формування грошових потоків:

1. Фінансова політика. Фінансова політика держави має безпосередній вплив на грошові потоки підприємства. Це проявляється в стимулюванні підприємницької активності, обмеженні монополізму, регулювання конкуренції, розробці порядку організації антикризового управління.

2. Стан фінансової системи. Фінансова система країни включає в себе три основні підсистеми: державні фінанси, фінанси підприємств і фінанси домашніх господарств. Фінанси підприємств складають основну частину фінансів, фактично це вихідна ланка фінансової системи країни. Тому всі зміни в фінансах підприємства пов'язані зі змінами у фінансовій системі держави. Матеріальною основою фінансів підприємств є кругообіг капіталу, який в умовах товарно-грошових відносин набуває форму грошового обороту. Отже, і фінансова система країни в цілому може бути охарактеризована рухом фінансових ресурсів і потоками грошових коштів, що зв'язують між собою агентів фінансових відносин. [2].

3. Податкова політика держави. Кожен податок має свій законодавчо встановлений термін оплати, його недотримання тягне за собою нарахування пені. Вихідний грошовий потік зі сплати податків і внесків до фондів має жорстко встановлений графік розподілу в часі, і його невиконання дорого обходиться підприємству. Будь-які зміни в податковій системі визначають відповідні зміни в обсязі та характері негативного грошового потоку підприємства.

4. Кредитна політика. Отримання кредиту формує вхідний грошовий потік підприємства, а повернення позикових коштів та відсотків за ними – його вихідний грошовий потік. Можливість отримання кредиту визначається загальним станом справ на ринку кредитних ресурсів. Велика частина українських підприємств воліє залучати банківські кредити для покриття недостатності власних оборотних коштів, ніж проводити додаткову емісію акцій або облігацій.

5. Практика здійснення розрахункових операцій. Система розрахунків підприємства включає в себе основні елементи: готівкові та безготівкові розрахунки. Діючим законодавством з організації грошового обороту в країні передбачено основні форми здійснення безготівкових грошових операцій.

Внутрішні фактори, які впливають на формування грошових потоків:

1. Фінансова стратегія підприємства. Існують три підходи до формування активів підприємства з точки зору грошових потоків: консервативний, помірний і агресивний. Вибір того чи іншого підходу визначає порядок формування та структуру грошових потоків підприємства, тобто залучення коштів з різних джерел і витрачання коштів за різними напрямками[3].

2. Необхідність інвестицій. Вони служать основою для розширеного відтворювального процесу; активізації інноваційної діяльності; підвищення якості продукції й забезпечення її конкурентоспроможності; оновлення номенклатури й асортименту товарів та послуг; зниження витрат на виробництво і збут продукції; збільшення обсягу реалізації та прибутку. Саме інвестування коштів значно збільшує вихідний грошовий потік підприємства.

3. Тривалість фінансового циклу. Управління фінансовим циклом, його оптимізація – одна з основних задач управління грошовими потоками. В основі розрахунку потоків грошових коштів лежить оцінка тривалості фінансового циклу. Шляхи скорочення тривалості фінансового циклу пов'язані зі скороченням тривалості виробничого циклу, зменшенням періоду обороту дебіторської заборгованості та збільшення періоду обороту кредиторської заборгованості. Всі ці фактори неоднозначно впливають на формування циклів грошових потоків в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності підприємства.

4. Система розрахунків з контрагентами. Система розрахунків з покупцями та постачальниками може бути побудована на умовах передоплати, на умовах готівкового платежу, а також на умовах відстрочки платежу (тобто надання комерційного кредиту). У вітчизняній практиці спостерігається тісний

взаємозв'язок між обсягом коштів, що спрямовуються у розрахунки і обсягом позикових коштів. Важливою характеристикою розрахунків є середній термін їх здійснення. Терміни розрахунку характеризують темпи товарно-грошового обороту, оборотність капіталу в частині, відверненій у розрахунки.

5. Ризик грошових потоків. В умовах ринкової економіки управління грошовими потоками нерозривно пов'язане з безліччю ризиків. Ризик може бути визначений як ймовірність того, що прогнозовані події не відбудуться (не здійсняться обіцяні явні платежі; отримані грошові потоки виявляться меншими за прогнозовані). Тому виділення основних ризиків грошових потоків, їх класифікація, а також методика оцінки та способи усунення або мінімізації їх впливу є обов'язковими елементами системи управління грошовими потоками підприємства [4].

6. Платоспроможність підприємства. Велике значення для підтримки платоспроможності підприємства має збалансованість позитивних і негативних грошових потоків у сумі та за часом виникнення. Для цього необхідно проводити постійний моніторинг рівномірності та синхронності формування позитивних і негативних грошових потоків, для цього можна застосовувати спосіб зіставлення динамічних рядів і графічний метод.

7. Забезпечення підприємства фінансовими ресурсами. Необхідною умовою забезпечення безперервного процесу виробництва є наявність фінансових ресурсів у підприємства. Фінансове забезпечення – це структурна підсистема фінансово-кредитного механізму, система джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства. Воно здійснюється в трьох формах: самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування [4].

Таким чином, формування та управління грошовими потоками з урахуванням впливу всіх вищевикладених зовнішніх і внутрішніх факторів є одним з головних завдань, що дозволить оцінити зовнішні можливості та внутрішні резерви формування грошових потоків підприємства.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. Управління фінансовою стабілізацією підприємства / І.А. Бланк. – К. : Ніка- Центр, Ельга, 2003. – 496 с.
2. Білик М.Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / [М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька]. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
3. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та шляхи підвищення: монографія // За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.
4. Федосов В. Бюджетний менеджмент: [Підручник] / В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.

Бокало Т.М.,
здобувач вищої освіти
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Ефективне функціонування банківського сектору національної економіки з метою організації безперервного руху акумульованих фінансових ресурсів, їх розподілу і перерозподілу в інтересах економічних агентів, забезпечення його поступального і стійкого розвитку неможливі без дотримання високого рівня фінансової безпеки банків. На забезпечення ж останньої впливають численні об'єктивні і суб'єктивні, зовнішні і внутрішні загрози. А глобалізаційні та інтеграційні процеси, впровадження новітніх інформаційних технологій, посилення конкуренції в банківській сфері, відсутність всебічної нормативно-правової регламентації банківської діяльності, нерозвиненість вітчизняних фінансових ринків, зростання економічної злочинності зумовлюють появу нових викликів і загроз фінансовій безпеці банків.

За визначенням О.І.Барановського фінансова безпека комерційного банку – це:

сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненню банком статутних цілей;

стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує [1, с.439].

Різновиди фінансової безпеки банків розрізняють за такими класифікаційними ознаками, представленими в таблиці 1.

Значущість даної класифікації полягає в тому, що подібна диференціація різновидів фінансової безпеки дозволяє більш чітко виявити закономірності і певну специфіку їх формування, функціонування і розвитку та може використовуватись для визначення конкретних напрямів розбудови системи їх забезпечення і дотримання [2].

Таблиця 1

Різновиди фінансової безпеки

Класифікаційна ознака	Види фінансової безпеки
Мета	стратегічна, тактична
Статичність	функціонування, розвитку
Ресурсно-функціональна спрямованість	депозитна, кредитна, валютна, інфляційна, інвестиційна, боргова
За етапами кризи банківського сектору	внутрішня, зовнішня
За етапами кризи банківського сектору	безпека в передкризовий період, безпека під час кризи, безпека в післякризовий період
За рівнем фінансової безпеки	достатня, недостатня, прийнятна, необхідна, гранична (порогова)
Стан безпеки	фактична, очікувана, потенційна

До основних загроз інтересам банківської установи можна віднести:

- зниження суми чистого прибутку з розрахунку на одиницю власного капіталу;
- зниження рівня фінансової стійкості;
- зниження суми власних фінансових ресурсів;

- недостатній рівень платоспроможності;
- зниження обсягів кредитування та рівня ефективності інвестицій;
- розширення портфеля фінансових ризиків;
- використання застарілих фінансових інструментів, технологій;
- низький рівень організаційної культури фінансових менеджерів.
- можливість банкрутства і ліквідації банківської установи [3].

В рамках даної системи інтересів, загроз і завдань доцільно виділити наступні об'єкти управління: прибуток; джерела формування фінансових ресурсів; структуру капіталу; структуру активів; структуру грошових потоків; інвестиції; фінансові ризики; фінансові інновації; фінансову кризу банківської установи. забезпечення фінансової безпеки банку необхідно визначити: пріоритетні фінансові інтереси; перелік потенційних і реальних загроз фінансовим інтересам; показники рівня фінансової безпеки банківської установи; нормативні й граничні значення індикаторів фінансової безпеки; перелік можливих заходів та інструментів щодо запобігання загрозам і мінімізації наслідків їх реалізації; методику оцінки збитків; припустимий рівень витрат на забезпечення фінансової безпеки; розподіл відповідальності за реалізацію заходів щодо забезпечення фінансової безпеки (Таблиця 2).

Таблиця 2

Оцінка фінансової безпеки банків за показниками власного капіталу

Назва показника	Порогове значення
Питома вага власного капіталу в пасивах банків, %	10-20
Питома вага власного капіталу в загальних активах, %	8
Прибутковість капіталу, %	15
Річні темпи зростання власного капіталу, % до попереднього року	70
Мультиплікативний ефект капіталу	3,00
Адекватність регулятивного капіталу	15,0
Рівень рентабельності, %	не менше 5
Коефіцієнт використання зобов'язань, %	75
Капітал/активи	0,08-0,15

Джерело: [5, с.149]

Чинники формування фінансової безпеки банків: пікові виплати по держборгам; наявність економічних нормативів, їх обґрунтованість й безумовне дотримання; рівень обов'язкового резервування; частка прострочених відсотків і пролонгованих кредитів у їх кредитних портфелях; обсяг їх рефінансування НБУ; неефективна політика формування фондового портфеля, інвестування в амбіційні та неефективні проекти, укладанням угод із сумнівними структурами, перенесенням існуючих збитків на новий фінансовий рік; система розрахунків, яка застосовується; організаційна структура й рівень заробітної плати; некваліфіковане управління керівниками окремих КБ структурою активів і пасивів; надійність, пов'язана з довірою до банківської та грошової систем і купівельною спроможністю національної валюти; конкурентне середовище, методи, що застосовуються в конкурентній боротьбі; присутність в БС іноземного банківського капіталу; рівень банківського нагляду за їх діяльністю з боку ЦБ; втеча внутрішньої банківської інформації поза межі банків; локальні і глобальні фінансові кризи [4, с.11-15]

Однак розходження в підходах НБУ, інших банків, незалежних експертів та науковців, що аналізують їх роботу, призвело до існування не тільки різного набору показників для оцінки фінансової безпеки, але й різних цільових настанов при їхньому використанні. Тому вибір оптимального складу показників фінансової безпеки є досить актуальним питанням. Вимагають також додаткового опрацювання питання, пов'язані з визначенням якісних і кількісних показників для оцінки стабільності, фінансового стану та надійності банків [104, с.66].

Однією з проблем забезпечення фінансової безпеки є відсутність спеціальних законодавчих актів з банківської безпеки, визначення понять «стабільність і безпека банківського сектору», регламентації компетенції суб'єктів ФББС, конкретних сфер їх дій, прав, обов'язків, відповідальності, принципів взаємодії. Нормативно-правова база містить значну кількість колізійних норм. Це унеможливорює створення стійких «правил гри», захист

прав учасників ринку банківських послуг, підвищення рівня фінансової безпеки.

Основною проблемою дослідження рівня фінансової безпеки є відсутність її чіткого визначення, виокремлення різновидів та розробки основних критеріїв і показників, вивчення чинників, загроз та ризиків, визначення критеріїв оцінки і переліку індикаторів, їх порогових значень, що стримує формування системи її забезпечення. Це зумовлює відставання розвитку сучасних засобів протидії (запобігання) ризикам у банківській сфері.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2004. – 759 с.
2. Барановський О.І. Філософія безпеки: монографія в 2-х томах. Том 1. Безпека фінансових інститутів. – К.: УБС НБУ, 2014. – 716 с.
3. Вовченко Р.С. Напрями підвищення фінансової безпеки банківського сектору економіки України / Р.С.Вовченко // Фінансовий простір. – 2013. – № 3. – С.87-94.
4. Болгар Т.М. Менеджмент ризиків і ресурсів як складова забезпечення фінансової безпеки банківських установ / Т.М.Болгар // Вісник Львівської комерційної академії. – 2007. – Вип.27. – С.37-43.
5. Пилипенко Л.М. Методичні основи розрахунку впливу банківського менеджменту на рівень фінансової безпеки / Л.М.Пилипенко // Стратегічна панорама. – 2009. – № 2. – С.147-155.

Верещак А.Р.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Верещак І.Р.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Янчик І.В.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Живко З. Б.
професор кафедри менеджменту,
доктор економічних наук, професор
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА

Не менш важливою є пасивна частина основних фондів, яка відповідає за забезпечення працівникам нормальних умов праці, зростання їх добробуту, попереджає виробничий травматизм, плінність кадрів, зниження продуктивності праці. Для аналізу нами вибрано ТзОВ «Дельта Л.Т.Д.», питома вага активної частини промислово-виробничих основних фондів якого за 2018 р. зменшилася на 0,6 пункта (з 62,4 % до 61,7 %), а питома вага їх пасивної частини збільшилася з 37,6 % до 38,3 %.

Для оцінки технічного стану основних фондів визначаються коефіцієнти зношеності (відношення суми зносу за весь період функціонування основних фондів до їх первісної вартості) та придатності (відношення залишкової вартості основних фондів до їх первісної вартості). Коефіцієнт зношеності характеризує зношеність функціонуючих основних фондів, тобто ту частину вартості основних фондів, яка перенесена на вартість новоствореного продукту. Зазначені коефіцієнти визначаються на підставі моментних показників, тобто на певний період. Тому вони обчислюються на початок і кінець досліджуваного періоду.

Однак, на підставі даних про коефіцієнти зносу і придатності не можна зробити точних висновків щодо стану основних фондів, оскільки: на суму зносу основних фондів великий вплив має метод нарахування амортизації, що

застосовується на підприємстві; вартісна оцінка основних фондів залежить від кон'юнктури ринку, а відтак вона може відрізнятись від оцінки, отриманої за допомогою коефіцієнта придатності; на законсервоване обладнання нараховується амортизація на повне відновлення, однак, фізично ці основні фонди, з певним застереженням, не зношуються, а загальна сума зносу зростає.

Технічний стан основних фондів і насамперед устаткування оцінюються також їх віковою структурою. Для цього попередньо проводиться групування устаткування за видами, а в середині кожного виду (групи) – за тривалістю їх експлуатації. Зіставленням фактичного і нормативного терміну експлуатації окремих елементів активної частини основних фондів можна дати певну уяву про придатність робочих машин, інструментів, обладнання, пристроїв тощо.

На підставі балансу визначається система показників, які характеризують рух основних фондів, зокрема: коефіцієнт оновлення основних фондів (відношення вартості введених в експлуатацію основних фондів за звітний період, до вартості основних фондів на кінець періоду) та коефіцієнт вибуття (відношення вартості виведених з експлуатації основних фондів у звітному періоді до вартості основних фондів на початок періоду).

До показників, що характеризують рух основних фондів, крім вищезазначених відносяться: коефіцієнт ліквідності основних фондів (відношення залишкової вартості основних фондів, що вибули в результаті зношування, до вартості основних фондів на початок періоду), коефіцієнт (темп) приросту вартості основних фондів (відношення різниці між вартістю введених в експлуатацію основних фондів та вартістю виведених з експлуатації основних фондів у звітному періоді до середньорічної вартості основних фондів), коефіцієнт компенсації вибуття основних фондів (відношення вартості виведених з експлуатації основних фондів у звітному періоді до середньорічної вартості основних фондів), інтенсивність заміни основних фондів (відношення вартості ліквідованих основних засобів до вартості основних засобів, виведених з експлуатації).

Підвищився також і коефіцієнт вибуття основних фондів на підприємстві за аналізований період (на 6,3 пункти). Коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів підприємства є вищим за коефіцієнт вибуття, що ще раз підкреслює вчасне оновлення основних фондів.

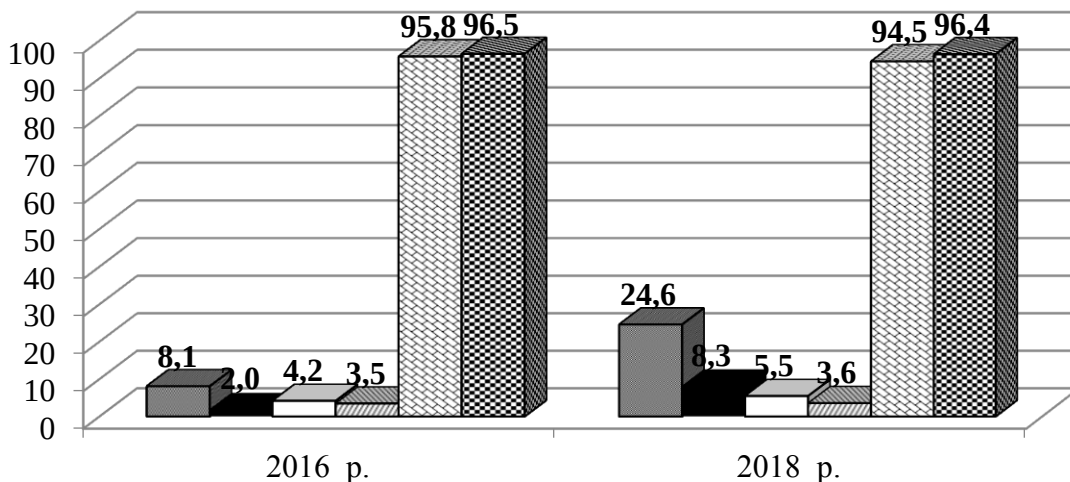

Рис. 1. Стан та рух основних фондів ТзОВ «Дельта Л.Т.Д.» за 2016-2018 рр.

- коефіцієнт оновлення
- коефіцієнт вибуття
- коефіцієнт зносу на початок року
- ▨ коефіцієнт зносу на кінець року
- ▤ коефіцієнт придатності на початок року
- ▥ коефіцієнт придатності на кінець року

Позитивним показником є перевищення коефіцієнта придатності над коефіцієнтом зношеності основних засобів на ТзОВ «Дельта Л.Т.Д.». при цьому коефіцієнт зносу за поточний період на підприємстві зростає, а коефіцієнт придатності знижувався.

Найбільш узагальнюючим показником використання основних фондів є фондovіддача, яка визначається як відношення обсягу виробленої продукції до середньорічної вартості основних фондів. Важливим показником, який певною мірою характеризує забезпеченість підприємства основними фондами, є фондоозброєність. Фондоозброєність визначається як відношення вартості основних виробничих фондів до середньооблікової чисельності працівників основної діяльності (робітників).

Таким чином, фондоозброєність показує, яка частина вартості основних виробничих фондів припадає на одного працівника основної діяльності або одного робітника. Нарівні з фондоозброєністю в економічному аналізі для оцінки забезпеченості працівників основними фондами використовується

технічна озброєність, що розраховується як відношення активної частини основних виробничих фондів до чисельності працівників основної діяльності (робітників).

Вижовець Каріна Віталіївна
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Аніловська Ганна Ярославівна
професор кафедри фінансів та обліку,
доктор економічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У тій чи іншій формі тіньова економіка існує з моменту виникнення держави. Очевидно, що тіньова економіка – це економічна діяльність осіб, які ігнорують закони, установлені державою. Тобто, тіньова економіка – структурно складне явище, яке може включати:

- діяльність, що в цілому здійснюється в рамках закону, але не реєструється органами державного регулювання економіки, не відбивається в її статистиці, а отже залишається за межами прямого впливу регулюючих заходів;
- діяльність, яка є в своїй основі кримінального і охоплює незаконні не санкціоновані державою види діяльності (незаконна торгівля зброєю, наркотичними та психотропними речовинами, нелегальний вивіз капіталу, тощо);
- діяльність, яка в принципі є легальною, але здійснюється методами що знаходяться поза законом (без обов’язкової реєстрації підприємств, без подачі обов’язкової звітності і без сплати податків).

Проблематикою тіньової економіки у своїх дослідженнях займалися як вітчизняні так і іноземні вчені, серед яких ми можемо виділити: Г.Гроссман, Ф. Шнайдер, Ж. Віллард, К. Вільмьєс, П. Гутманн, О. Кравченко.

Одна з головних причин збільшення рівня тіньової економіки – це податкове навантаження. Також можна визначити ще декілька причин:

– низький рівень оплати праці всіх категорій держслужбовців і працівників бюджетної сфери (табл.1);

Таблиця 1

Зведена таблиця індексів реальної заробітної плати за 2015 - 2019 рр., (%)

	Березень	Червень	Вересень	Грудень	За рік
2015	95,9	105,8	101,0	115,2	90,1
2016	106,2	107,2	101,2	118,6	106,5
2017	106,8	105,8	101,3	116,2	118,9
2018	105,9	104,8	98,8	114,5	109,7
2019	107,6	105,8			96,9

– соціально-економічна криза, затримки в оплаті праці, зростання безробіття, відсутність соціального захисту населення;

– правова незахищеність суб’єктів економічної діяльності від зловживань, утисків, протидії і вимагань з боку представників різних структур і рівнів держапарату;

– незахищеність громадян і підприємств від посягань злочинних формувань і встановлення контролю кримінальних структур за їх діяльністю.

Значення індексу надаються у відсотках відносно попереднього місяця [2].

Індекс реальної заробітної плати розраховується як виражене у відсотках відношення зміни номінальної заробітної плати до індексу споживчих цін (рівень інфляції).

В нормі індекс реальної зарплати повинен коливатися десь в межах, близьких до 100%, бажано з деяким перевищенням.

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку рівень тіньової економіки у 2018 році склав 30% від обсягу офіційного ВВП, що на 2 в.п. менше за показник 2017 року і є найнижчим рівнем, починаючи з 2009 року (рис.1). Враховуючи, що детінізація економіки розглядається експертами одним з мірил ефективності впроваджуваних реформ і сприйняття їх суспільством, такий результат заслуговує на увагу.

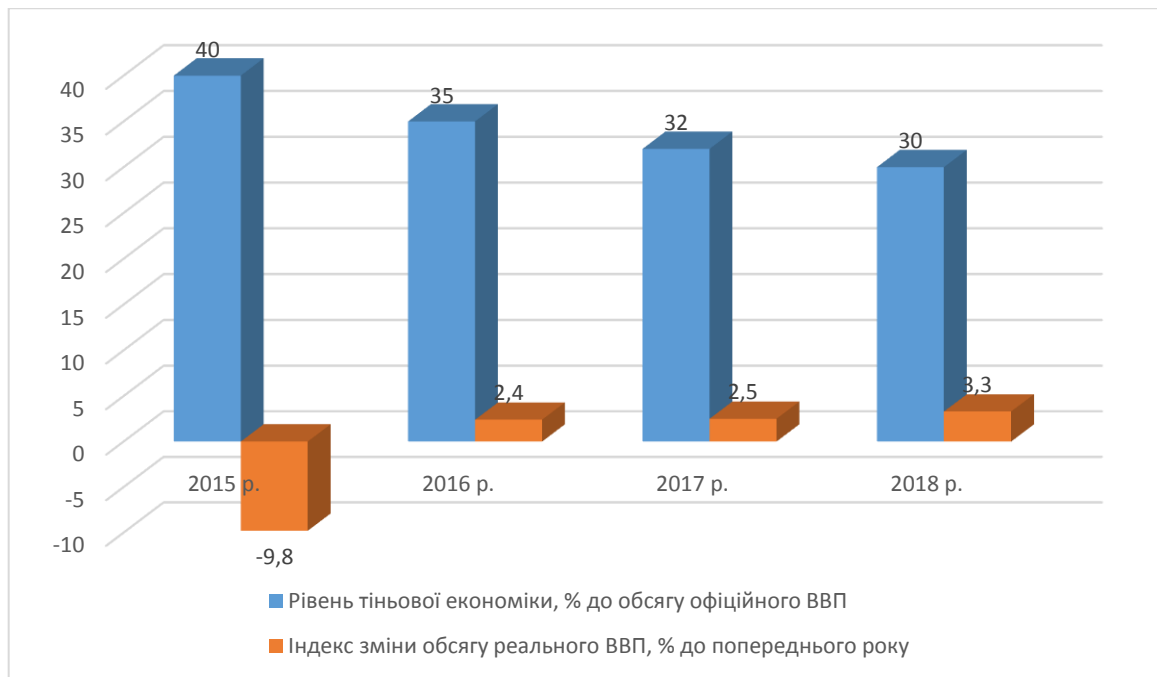

Рис.1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до попереднього року)

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку[1].

Усі методи, з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки показали зменшення рівня порівняно з 2017 роком [1]. Зокрема:

- метод «витрати населення – роздрібний товарооборот» зафіксував зменшення рівня тіньової економіки на 2 в.п. (до 46% від обсягу офіційного ВВП);
- електричний та монетарний методи показали зменшення рівня тіньової економіки на 1 в.п. кожний і склали відповідно 27% та 23% від обсягу офіційного ВВП;
- за методом збитковості підприємств рівень зменшився на 4 в.п. (до 18% від обсягу офіційного ВВП).

Для подолання тіньової економіки та поліпшення соціально – економічного становища потрібно створити умови для розвитку малого та середнього бізнесу; регулювати рівень заробітніх виплат; варто поширити безготівкові розрахунки, що дасть змогу краще контролювати джерела доходів, оперативно виявляти факти витрачання коштів у розмірах, що перевищують доходи.

Список використаних джерел

1.Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> .

2.Міністерство фінансів/ Індекс реальної заробітної плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/index/>

Висоцька І.Б.

доцент кафедри фінансів та обліку
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ТІНЬОВІ ФІСКАЛЬНІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ

Тіньова економіка має негативні наслідки як для держави, так і для суспільства в цілому. Високий рівень тіньової економіки є причиною деформації ринкового механізму, порушує режим конкуренції. Підприємства, що працюють в тіні, отримують низку переваг (несплата податків, отримання державних замовлень на непрозорій основі). Суттєві негативні наслідки від тіньової економіки має й держава – недоотримання податкових надходжень, скорочення видаткової частини державного бюджету, загострення соціальних проблем. За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку у січні-вересні 2016 року рівень тіньової економіки склав 35% від офіційного ВВП, що на 5 % менше порівняно з показником відповідного періоду 2015 року (див. рис. 1)[6].

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку рівень тіньової економіки у 2018 році склав 30% від обсягу офіційного ВВП, що на 2 % менше за показник 2017 року і є найнижчим рівнем, починаючи з 2009 року (див. рис. 1).

Як відомо, серед негативних наслідків існування тіньової економіки вважають недоотримання податкових надходжень до бюджету. Несплачені податки звужують базу надходжень у державному і муніципальних бюджетах, що загострює проблему дефіциту коштів у держави. Збереження цього явища завдає величезної шкоди суспільству, порушуючи нормальні відносини держави з бізнесом і громадянами [1].

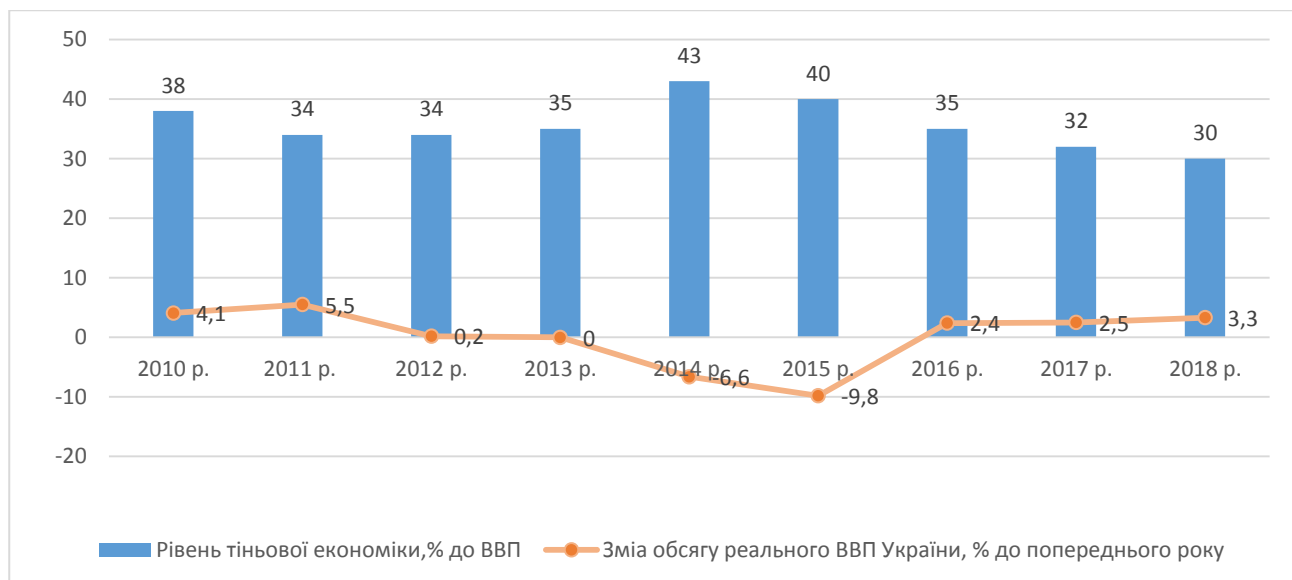

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до попереднього року) [3]

Структура тіньової економіки в Україні не сконцентрована у сфері незареєстрованого підприємництва або дрібних послуг та торгівлі, а у ухиленні великих підприємств від сплати податків. Наймасштабніші інструменти ухилення від податків застосовуються в Україні великими підприємствами, які домінують у своїх галузях і зазвичай мають політичний захист та імунітет від контролю фіскальних і правоохоронних органів.

Відомо три основних типи зменшення податкових платежів: ухилення від сплати податків, уникнення сплати податків та податкове планування. Ухилення від сплати податків – незаконні способи зменшення платниками податку зобов'язань за податками. Уникнення податків – мінімізація податкових зобов'язань шляхом використання прогалин, суперечностей нормативно-правових актів. Оптимізація оподаткування (або тотожне йому – уникнення зайвого оподаткування) – це зменшення зобов'язань економічного суб'єкта зі сплати податків (зборів, мита тощо) в межах дотримання чинного законодавства [1].

Оцінка втрат української економіки від тіньвих фіскальних потоків у 2018 р. показала, що найбільші втрати державного бюджету відбуваються через офшорні схеми та сірий імпорту/контрабанду. Загалом через офшорні схеми держава недоотримує до 65 млн грн податків, а через імпорту поза митницею – до 70 млрд грн, що разом складає 17,5% бюджету (771 млрд грн на 2017 рік).

Аналіз податкових потоків показав, що у 2018 р. втрати державного бюджету від недоотримання податків становили понад 180 млрд. грн. За даними Інституту соціально-економічної трансформації можна виокремити 8 найпопулярніших схем уникнення оподаткування в Україні:

- офшорні схеми (50-65 млрд грн втрат бюджету);
- сірий імпорту і контрабанда (25-70 млрд грн);
- конвертаційні центри (12-15 млрд грн);
- «скрутки» - махінації з відшкодуванням ПДВ (10-12 млрд грн);
- контрафакт (10 млрд грн);
- оформлення штатних працівників як індивідуальних підприємців (2,5-5 млрд грн);
- виведення прибутку через псевдопідприємництво фізичних осіб (0,7-3 млрд грн);
- заниження оборотів підприємцями на спрощеній системі оподаткування (1-1,5 млрд грн) [2].

Зазначимо, що поряд із цим існують також дрібні схеми ухилення від податків, якими зловживає малий та середній бізнес. Відповідно, масштаби цих зловживань значно менші через значно нижчі обороти.

З метою зменшення рівня ухилення від сплати податків доцільно вжити комплекс таких заходів:

- спрощення системи оподаткування шляхом її подальшої гармонізації із системами в Західній Європі;
- популяризація легальної зайнятості та легального бізнесу;
- забезпечення прозорості розподілу державних коштів та підвищення рівня контролю їх використання; обмеження безпідставного втручання

державних органів у господарську діяльність шляхом перевірок; удосконалення системи звітності підприємств та її обробки для виявлення схем ухилення від сплати податків.

Список використаних джерел

1. Баранов С. О. Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економіки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpnadu_2015_2_7.pdf
2. Вісім схем ухилення від податків: найбільше недоплачує в бюджет офшорний бізнес і тіньові імпортери. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://antikor.com.ua/articles/191528-visim_shem_uhilennja_vid_podatkiv_najbiljshe_nedoplachuje_v_bjudhet_ofshornij_biznes_i_tinjovi_impor
3. Тенденції тіньової економіки України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>

Висоцька І.Б.,

доцент кафедри фінансів та обліку
кандидат економічних наук, доцент

Грицик Ю.Р.,

здобувач освітнього ступеня «магістр»
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

НАСЛІДКИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Для розвитку української економіки важливе значення має стан банківської системи. Саме банківські установи є одним із головних джерел надходження інвестицій в реальний сектор економіки. Проте сучасні умови господарювання, які характеризуються високим рівнем тіньової економіки, створюють загрози існування та функціонування не тільки банківських установ, а й економіки в цілому. Значний вплив на функціонування банків справляє тіньова діяльність,

яка пронизала всі сфери економічної діяльності та набрала чималі масштаби. Динаміку рівня тіньової економіки в Україні наведено на рис. 1.

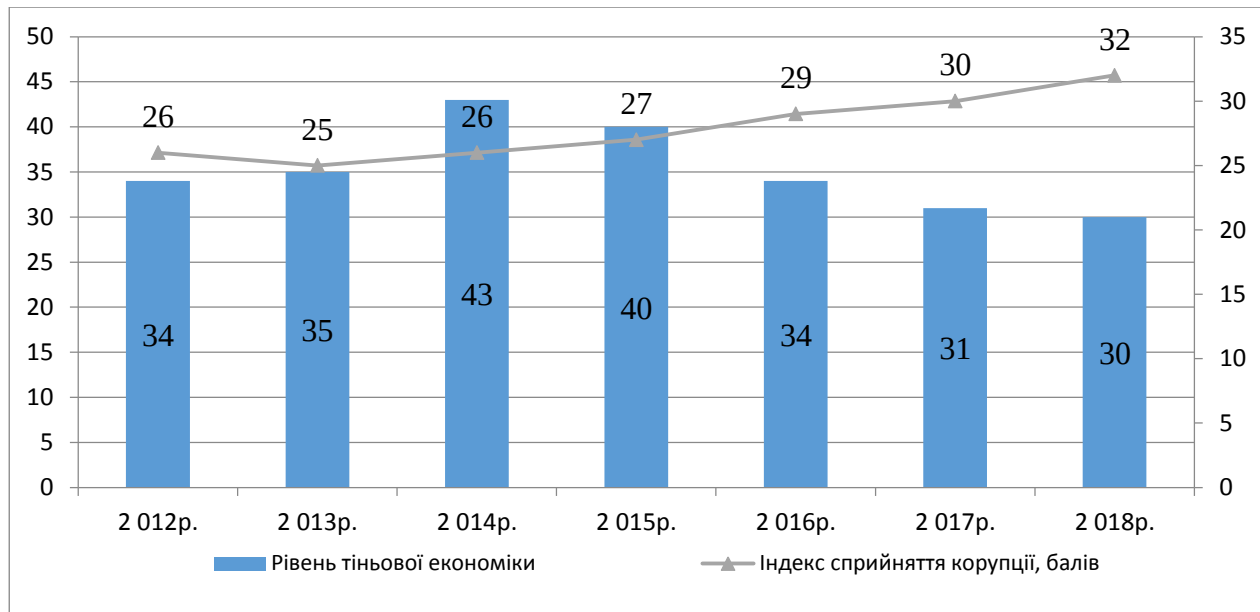

Рис. 1. Рівень тіньової економіки та індекс сприйняття корупції в Україні у 2012-2018 рр.

Протягом останніх років рівень тіньової економіки знизився. Серед основних причин зниження тінізації економіки можна виокремити такі: досягнення відносної макроекономічної стабілізації та зниження рівня інфляції, мінімізація корупційних схем у газовій сфері, вдосконалення податкового адміністрування, зокрема ПДВ, покращення умов ведення бізнесу (за останні чотири роки Україна піднялася в рейтингу [Doing Business](#) Світового Банку на 38 позицій з 112 місця у 2014 році до 76 місця у 2018 році.) [2].

Тіньова економіка має негативні наслідки як для держави, так і для суспільства в цілому. Високий рівень тіньової економіки є причиною деформації ринкового механізму, порушує режим конкуренції. Підприємства, що працюють в тіні, отримують низку переваг (несплата податків, отримання державних замовлень на непрозорій основі). Суттєві негативні наслідки від тіньової економіки має й держава – недоотримання податкових надходжень, скорочення видаткової частини державного бюджету, загострення соціальних проблем. Наслідки високого рівня тіньової економіки для банківського сектора проявляються у масовому відтоку депозитів з банківських установ та вивезення

капіталів за кордон. Негативним проявом тіньової економіки можна вважати високий рівень доларизації економіки. Фінансові ресурси, які банківські установи вимогли б скерувати на кредитування економіки і реального сектора, населення конвертує в долари і складають «під матраци». А це означає, що у найближчі місяці в банки ці гроші не повернуться, що вплине на подальший спад виробництва та сповільнення економіки.

Отже, високий рівень тіньової має негативний вплив не тільки на функціонування реального сектору економіки, а й на діяльність фінансових установ, що проявляється у підтоці фінансових ресурсів з фінансового ринку, використанні тіньових фінансових схем. Задля зниження рівня тіньової економіки доцільно провести антикорупційну реформу, посилити механізми ринкового регулювання економіки, реалізувати реформи судової, податкової та банківської систем.

Список використаних джерел

1. Висоцька І.Б., Нагірна О.В., Силків О.С. Економічні наслідки корупції в Україні/ *Причорноморські економічні студії: науковий журнал*. 2019. Вип.42. С182-188.
2. Україна піднялася в рейтингу Doing Business на п'ять позицій – Світовий банк. – URL:unian.ua/economics/finance/10319823-ukrajina-pidnyalasya-v-reytingu-doing-business-na-p-yat-poziciy-svitoviy-bank.html

Вінічук М. В.,
доцент кафедри фінансів та обліку,
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МОДЕЛЬ СОЛОУ В ДОСЛІДЖЕННІ ТЕНДЕНЦІЙ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізація світових господарських процесів та інтеграція України до європейського економічного простору ставлять перед країною нові вимоги щодо господарювання, вимагають проведення відповідних економічних,

політичних та соціальних реформ, перегляду та удосконалення чинного законодавства, вирішення проблем на ринках капіталів та робочої сили, їх тінізації та зменшення обсягів неформальної економіки, розроблення нових механізмів державного регулювання й боротьби з корупцією, запровадження послідовної та виваженої зовнішньоекономічної політики й покращення міжнародної співпраці економічних агентів з урядовими та неурядовими організаціями. Водночас, глобалізація створює надможливості для ескалації процесів тінізації грошових і фінансових потоків, а також економіки в цілому, тому залишаються актуальними дослідження проблем управління фінансовими потоками різних економічних агентів й детінізації економіки країни.

За результатами досліджень Інституту прикладних економічних досліджень Тюбінгенського університету (Німеччина (IAW) [1] в умовах 2017 р. рівень тіньової економіки у основних країнах світу становив від 5,4 % ВВП у США до 21,5% ВВП у Греції. Доцільно зазначити, що досить високі показники тінізації економіки зафіксовано у Італії (19,8) та Іспанії (17,2 %), достатньо незначні обсяги тінізації у Норвегії (12,2 %), Німеччині (10,4 %), Канаді (9,8 %), Австралії та Великобританії (9,4 %), Японії (8,6 %), Нідерландах (8,4 %), а також низький рівень у Швейцарії (6,0 %), що підтверджує факт присутності тінізації грошових потоків у всіх сферах національного господарства країн.

Проведення оцінки рівня тіньової економіки в Україні проводиться на основі Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки [2] і передбачає визначення рівня тіньової економіки за допомогою декількох методів з урахуванням обсягів неофіційної економіки (економічна діяльність домогосподарств); обсягів нелегальної економіки (економічна діяльність суб'єктів господарювання, яка приховується з метою ухилення від сплати податків, або без відповідних дозволів та ліцензій) та обсягів кримінальної економіки (економічна діяльність, яка являється загрозою для безпеки громадян, суспільства й держави). Дослідження рівня тінізації економіки України за 2010–2018 рр. (програмний пакет MS Office MS Excel) (рис. 1), дають підставу для висновку, що рівень тіньової економіки коливається у

межах 32–43 % ВВП, що становить значну загрозу економічному розвитку країни та свідчить про існування значних проблем економічного, політичного та соціального характеру в країні. Як бачимо, при критичному рівні у 30–40 %, за показниками тінізації економіки Україна належить до країн третього світу.

Варто зауважити, що провести достовірні оцінки рівня тіньової економіки на даному етапі неможливо через відсутність та недосконалість інформаційної бази статистичних розрахунків, ухилення від державної реєстрації, державного контролю, а також протиправний характер діянь суб'єктів господарювання.

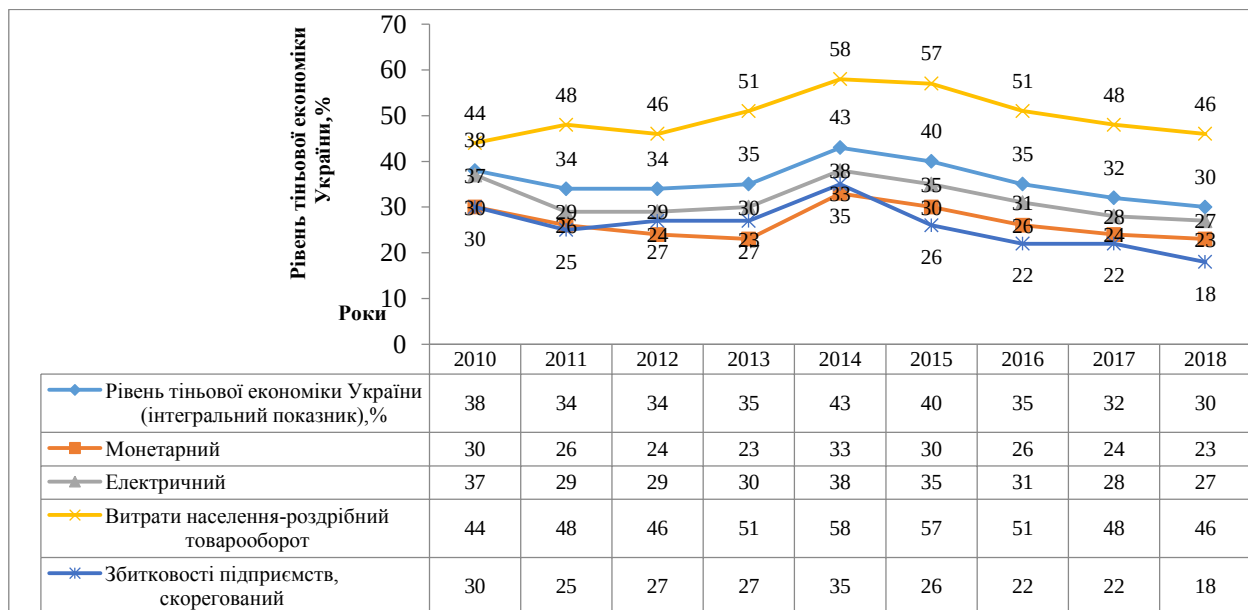

Рис. 1. Рівень тінізації економіки України, розрахований за різними методами, % (2010–2018 рр.)
Розраховано за: [3]

Проводити дослідження тенденцій тіньової економіки в Україні ми пропонуємо за допомогою моделі Солоу, сутність якої полягає у тому, що тіньова економіка розглядається як єдине ціле економічне явище (без структурних елементів). Особливість такої моделі полягає у достатньо адекватному відображенні найважливіших макроекономічних аспектів тінізації процесу виробництва. Стан тіньової економіки в моделі Солоу задається п'ятьма змінними: (1) Y – тінізація відносин щодо кінцевого продукту; (2) L – тінізація відносин щодо наявності трудових ресурсів; (3) K – тінізація виробничих фондів; (4) I – тінізація відносин щодо інвестицій; (5) C – тінізація

невиробничого споживання. Зазначимо, що усі ці змінні являються функціями часу t , оскільки взаємопов'язано змінюють своє значення часі.

Побудова моделі Солоу передбачає застосування низки економічно обґрунтованих припущень, зокрема:

1) Ресурси (виробничі і трудові) використовуються повністю. В Україні спостерігається часткове використання ресурсів, що необхідно враховувати при проведенні розрахунків, а також використання іллегальних ресурсів. Тому, річний кінцевий продукт на кожен момент часу є функцією середньорічних фондів і наявних трудових (з урахуванням тіньової зайнятості). Таким чином, функція являється виробничою функцією всього національного господарства.

2) Кінцевий продукт використовується на невикористані потреби та інвестиції. Нормою накопичення p вважається частка кінцевого продукту, яка використовується для інвестицій.

3) Норма накопичення – стала величина.

4) Інвестиції використовуються на відновлення використаних фондів та для їх приросту.

5) Приріст трудових ресурсів (в тому числі тіньових) пропорційний з коефіцієнтом пропорційності v наявним трудовим ресурсам [4, с. 314–315], Таким чином, модель Солоу задається системою рівнянь (1)

$$\begin{cases} C = (1 - p)Y; \\ Y = F(K, L); \\ \frac{dL}{dt} = vL; \\ \frac{dK}{dt} = pY - \mu K. \end{cases} \quad (1)$$

З проведених розрахунків можна зробити висновок щодо висунутої гіпотези про те, що оптимальною є норма накопичення в стаціонарному режимі, яка дорівнює коефіцієнту еластичності за фондами. Цей висновок в економіці ще називається «золотим правилом» економічного зростання. Розрахунки підтверджують, що зазначене правило виконується для виробничої функції.

Однак, при проведенні досліджень рівня тіньової економіки за допомогою моделі Солоу необхідно враховувати вплив інших чинників ілєгалізації економіки, а саме: (1) монополізація окремих секторів економіки; (2) наднизький рівень соціального захисту населення та значна диференціація доходів найбагатших та найбідніших верств населення й фактично відсутність середнього класу; (3) недосконалість політичної системи й корумпованість усіх гілок влади; (4) недостатня мотивація до легальної господарської діяльності; (5) відсутність конструктивного діалогу між громадськістю, бізнесом та органами державного управління; (6) невідповідність кваліфікації рівню доходів спеціалістів; (7) відсутність повної та достовірної статистичної інформації. Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що визначити фактичний та достовірний рівень тінізації економіки в Україні на даному етапі соціально-економічного розвитку являється неможливим.

Поступове охоплення України процесами глобалізації світового господарства та становлення її як незалежного суб'єкта міжнародної економічної діяльності дедалі більшою мірою зазнає впливу зовнішніх глобальних викликів [5, с. 572]. З цією метою першочерговим виявляється забезпечення мотиваційного нормативно-правового середовища, яке б сприяло веденню легальної господарської діяльності; зменшення податкового тиску на малий та середній бізнес; скорочення масштабів протиправної зайнятості. Потрібно активізувати реалізацію Концепції подолання корупції в Україні, підвищити можливості та умови ведення малого та середнього бізнесу в офіційному секторі економіки, запровадити обов'язкове обґрунтування джерел походження грошових капіталів при купівлі товарів, вартість яких перевищує певну заздалегідь визначену суму (об'єктів нерухомості, транспортних засобів та предметів розкошу).

Проведення оцінки рівня тінізації економіки України за моделлю Солоу дозволить досліджувати ілєгальний сектор більш ґрунтовно із урахуванням ілєгальної складової виробництва, фінансових потоків (доходів), зайнятості. Водночас прозоре й комплексне управління процесом легалізації й протидії

корупції дасть можливість посиленню конкурентоспроможності легального господарювання, виокремленню середнього класу як основного суб'єкта сплати податків і зборів, а також досягнути високих показників соціально-економічного розвитку країни та суспільства.

Список використаних джерел

1. Where Shadow Economies Are Well Established. URL: https://blogs-images.forbes.com/niallmccarthy/files/2017/02/20170208_Shadow_Economies.
2. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки» від 10.02.2009 р. № 123. URL: http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=docs_project&showArchive=true&date=01.02.2010.
3. Тенденції тіньової економіки в Україні у 2018 р. Офіційна веб-сторінка Міністерства економіки та економічного розвитку і торгівлі. URL: <http://www.me.gov.ua>.
4. Гуран І.Й., Гутік О.В. Математика для економістів-міжнародників. Київ, 2008. 388 с.
5. Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації. Львів, 2008. 660 с.

Воляник Г.М.,
доцент кафедри обліку і аудиту,
кандидат економічних наук, доцент,
Шутка С.Є.,
доцент кафедри обліку і аудиту,
кандидат економічних наук, доцент,
(Національний лісотехнічний університет України)

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ

Однією з основних форм економічних відносин України з іноземними державами є проведення зовнішньоекономічної діяльності. Важливою

складовою успішної роботи для економічних агентів, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, є облік експортних операцій. А нормативне забезпечення є важливим для всебічного дослідження інфраструктури проведення зовнішньоекономічних операцій підприємствами при розвитку міжнародних економічних відносин економічних агентів.

Експортна діяльність підприємств, які функціонують в умовах вільного ринку і займаються зовнішньою торгівлею, має свою специфіку і набуває нових характерних рис, а експортні операції як один із основних джерел іноземних інвестицій підприємства досліджуються і аналізуються за допомогою даних бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Правове регулювання забезпечує ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на основі законодавчих і нормативних актів, зокрема:

1. Господарський кодекс України.
2. Митний кодекс України.
3. Податковий кодекс України.
4. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» та інші нормативні документи [1].

Основним нормативним документом, що регулює порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності, є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», відповідно до якого експорт – це продаж товарів українськими суб'єктами господарської діяльності (у тому числі з оплатою в не грошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів [2].

При відображенні експортних операцій в бухгалтерському обліку підприємства керуються П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Відповідно до п.5 П(С)БО 21 «операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції». При

цьому під датою здійснення операції розуміють дату визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат [3].

Певною особливістю здійснення експортних операцій є те, що згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» експорт товарів може підлягати ліцензуванню.

Ліцензії видаються суб'єктам підприємницької діяльності на підставі отриманих ними квот або гарантування сплати вивізного (експортного) мита при перетинанні товаром митного кордону України [1].

Окрім ліцензування законодавством встановлено обмеження в товарах, які можуть експортуватися за кордон, а саме:

- експорт з території України предметів, які становлять національне, історичне, археологічне або культурне надбання українського народу, що визначається згідно із законами України;
- експорт природних ресурсів, які вичерпуються, якщо обмеження також застосовуються до внутрішнього споживання або виробництва;
- експорт товарів, який здійснюється з порушенням прав інтелектуальної власності;
- експорт з території України товарів у межах виконання рішень Ради Безпеки ООН про застосування обмежень або ембарго на поставки товарів у відповідну державу [2].

Під час облікового забезпечення експортних операцій доцільно враховувати також Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати Інкотермс, які встановлюють зобов'язання продавця щодо поставки, переходу ризиків і витрат, пов'язаних із товаром [4].

Метою даних правил є запобігання можливим суперечкам та судовій тяганині між покупцем і продавцем. Кожна з умов визначає зобов'язання продавця та покупця, розподіл витрат та ризиків, а також відповідальність сторін за виконання договору, і передбачає встановлення:

- моменту виконання продавцем своїх зобов'язань стосовно поставки товару;

- відповідального за товар для експорту та імпорту, митне оформлення і розподіл витрат при цьому;
- відповідального за організацію оплати та перевезення товару, а також того, хто несе ризики загибелі та ушкодження товару;
- пакету документів, необхідних для здійснення поставки, а також того, хто їх передає і за чий рахунок;
- упаковку, необхідну для товару, і того, хто її забезпечує;
- інші зобов'язання з реалізації договору, передбачені сторонами (наприклад, перевірку якості товару).

Необхідною умовою вивезення товару через митний кордон є виконання процедур з декларування товару на митниці, які встановлені Митним кодексом України. Щодо експортних операцій, то в статті 66 Митного кодексу зазначено, що «митною вартістю товарів, що вивозяться за межі митної території України, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. Митна вартість товарів, що вивозяться за межі митної території України, визначається при поміщенні цих товарів уперше в митний режим з наступним фактичним переміщенням їх через митний кордон України. При зміні митного режиму під час знаходження товарів за межами митної території України митною вартістю товарів є митна вартість, визначена на день прийняття органом доходів і зборів митної декларації при їх першому поміщенні в митний режим» [5].

Розрахунки в експортній діяльності підприємства до 07.01.2019 року були встановлені Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті». В даний час прийнятий Закон України «Про валюту і валютні операції» [6].

Порушення резидентами строку розрахунків тягне за собою нарахування пені за кожний день прострочення в розмірі 0,3 відсотка суми неоподаткованих грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару) у національній валюті (у разі здійснення розрахунків за зовнішньоекономічним договором (контрактом) у національній валюті) або в іноземній валюті, перерахованій у національну валюту за курсом Національного банку України,

встановленим на день виникнення заборгованості. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суми неоподаткованих грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару).

Відлік законодавчо встановленого строку розрахунків за експортною операцією банк починає з наступного календарного дня після дня оформлення митної декларації або підписання акту, рахунку (інвойсу) або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання транспортних, страхових послуг [7].

Якщо відповідно до експортного договору резидент експортує продукцію без її вивезення з митної території України, то банк не здійснює контролю за строками розрахунків за таким договором (крім випадку, передбаченого Інструкцією №136).

Якщо договір передбачає поставку продукції, виконання робіт, надання транспортних, страхових послуг, здійснення платежу у кілька етапів, то банк здійснює контроль за строками розрахунків за експортними операціями окремо за кожним фактом здійснення поставки продукції, виконання робіт, надання транспортних, страхових послуг.

Оподаткування експортних операцій здійснюється відповідно до Податкового Кодексу України.

Отже, можна зробити висновок, що нормативно-правові засади регулювання експортно-імпортних операцій є важливими при веденні обліку економічними агентами, однак характеризуються постійним оновленням.

Список використаних джерел

1. Монташевич С.М., Шутка С.Є. Законодавче регулювання ведення обліку експортно-імпортних операцій в Україні. Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія: Економіка та підприємництво. 2019 р. № 1 (106). С. 149-156.

2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000 року). Правила Міжнародної торгової палати від 01.01.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007.

5. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

6. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.

7. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення контролю за експортними, імпорнтними операціями: Постанова Національного банку України від 24.03.1999 р. № 136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0338-99>.

8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

Волошин О.Р.,
доцент кафедри економіки та економічної безпеки,
кандидат фізико-математичних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ДО ПИТАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ

Сучасна теорія корпоративних фінансів розглядає фінансовий потік як стійку сукупність розподілених у часі фактів надходження або вибуття

фінансових потоків, які генеруються суб'єктом господарювання у результаті здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Не менш суттєвим є й питання організації управління фінансовими потоками суб'єктів господарювання з метою ефективного використання власного та залученого капіталу, отримання визначеного прибутку.

Зосередження уваги на питаннях управління фінансовими потоками обумовлене й тим, що саме вони та їх неефективне вирішення призводять до нетривіальних процесів у русі грошових коштів, до порушення управлінських зв'язків між рухом фінансових і грошових потоків, а отже, до флуктуацій щодо загального рівноважного фінансового стану як суб'єктів господарювання, так і економіки в цілому.

Завдання управління фінансовими потоками полягає у [1]:

- забезпеченні операційної, інвестиційної й фінансової діяльності необхідними обсягами ресурсів;
- досягненні ефективного використання власних і позикових фінансових коштів;
- забезпеченні синхронізації фінансових потоків у часі;
- гарантуванні економічної стійкості підприємства на всіх етапах його функціонування;
- реалізації проектів розвитку підприємства.

Основними принципами управління фінансовими потоками є [2]:

- обґрунтування мінімального розміру фінансових ресурсів, необхідних для продовження операцій підприємства й своєчасного вибору методів фінансування;
- раціональний розподіл коштів в процесі виробничо-фінансової діяльності;
- оперативне управління надходженнями та витрачаннями ресурсів при зміні внутрішніх та зовнішніх умов функціонування підприємства.

Висока роль ефективного управління фінансовими потоками економічних агентів визначається наступними основними положеннями [3]:

- фінансові потоки обслуговують здійснення господарської діяльності практично у всіх її аспектах;
- ефективне управління фінансовими потоками забезпечує фінансову рівновагу економічного агента в процесі його розвитку;
- раціональне формування фінансових потоків сприяє підвищенню ритмічності операційного процесу;
- ефективне управління фінансовими потоками дозволяє скоротити потребу в позиковому капіталі;
- управління фінансовими потоками є важливим фінансовим важелем забезпечення прискорення обороту капіталу;
- ефективне управління фінансовими потоками забезпечує зниження ризику неплатоспроможності економічного агента;
- активні форми управління фінансовими потоками дозволяють отримувати додатковий прибуток, що генерується фінансовими активами.

Управління фінансовими ресурсами будь-якого суб'єкта господарювання являє собою складну, багаторівневу систему, сталість функціонування якої забезпечується наявністю різних підходів, що розглядаються в теорії менеджменту. Це пов'язано з тим, що важко створити ефективну систему управління на базі тільки одного з концептуальних підходів. При цьому однозначність рекомендацій щодо застосування деякого підходу до управління ускладнюється великою кількістю суб'єктів господарювання, специфікою їх діяльності. Тож на практиці більш широке застосування знаходить комбінація окремих підходів. Разом з тим узгодженість у застосуванні комбінації різних підходів досягається завдяки комплексному їх розгляду. Отже, сполученням різних підходів до управління фінансовими ресурсами є впровадження комплексного підходу, який насамперед покликаний врахувати всі можливі прояви та наслідки взаємодії окремих потоків, а не лише визначення зв'язку між різними потоками [4]. Комплексне потокове управління фінансовими ресурсами дозволяє розглядати фінансові потоки як процеси утворення,

формування та руху фінансових ресурсів, що знаходиться у взаємозв'язку з рухом продуктів праці та рухом грошових коштів. Загальна концепція управління у фінансовій та виробничій сферах передбачає застосування як базового підходу до управління у фінансовій сфері комплексного потокового управління, так і таких загальновідомих підходів як ресурсне, системне, комплексне потокове управління.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки в системі економічних відносин: монографія / Г.М.Азаренкова. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 328 с.
2. Якименко-Терещенко Н.В., Брильо І.О. Формування системи управління фінансовими потоками при плануванні розвитку підприємства / www.economy.nayka.com.ua. – № 10, 2018.
3. Харчук В.В., Войтко С.В. Управління фінансовими потоками в промислових кластерних структурах / Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід. - № 11, 2017. – с.49-51.
4. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки економічних агентів: методологія та організація управління: автореф. дис....докт.екон. наук: 08.00.08 / Г.М. Азаренкова. Укр.академія банківської справи Нац.банку України. – Суми, 2007. – 36 с.

Вольних Анастасія Іванівна
здобувач освітнього ступеня «магістр»

Михайлів Микола Михайлович
здобувач освітнього ступеня «магістр»
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

Шегинський Іван Іванович
здобувач освітнього ступеня «магістр»
(Українська академія друкарства)

Живко Зінаїда Богданівна
професор кафедри менеджменту,
доктор економічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ: ІНФОРМАЦІЙНА ФУНКЦІЯ

Питання інформаційного освоєння економічного простору та його цінностей, створення інформаційним капіталом державного управління механізмів вирішення протиріччя між захистом інформації та захисту від інформації є вирішальним у визначенні та обґрунтуванні оптимізації інформаційного простору в Україні.

Розглянемо особливості інформаційної функції системи управління економічною безпекою підприємства. Враховуючи, що фінансова безпека є важливим складовим елементом економічної безпеки, тому вона має значний вплив на інформаційну функцію системи управління економічною безпекою підприємства. То ж відразу зазначимо, що лише системний підхід до управління підприємством і безпекою в нім, коли всі працівники зобов'язані, особливо в кризових, конфліктних і нестабільних ситуаціях, серйозно відноситися до проблеми забезпечення інформаційної, особистої безпеки і економічної безпеки організації загалом, спричинить позитивні результати діяльності.

Для цього менеджерів і фахівців служби безпеки організації необхідно ретельно освоїти і ефективно застосовувати основні способи управління організацією, персоналом і системою безпеки в підприємницькій діяльності.

Конкурентний механізм ринкової економіки стимулює зацікавлення таємницями підприємств їх конкурентів з метою використання цих інформаційних ресурсів на власну користь. Тобто, спонукає конкурентів використовувати недобросовісні форми і методи конкуренції, які зазвичай спричиняють відкрите протиборство, знищення матеріальних цінностей, захоплення та привласнення чужої власності.

Отже, для нормального розвитку власного бізнесу, підприємець має не лише створити систему безпеки підприємства, але й вміло та професійно управляти нею. Система безпеки підприємства - це сукупність об'єктів, суб'єктів безпеки і механізму реалізації безпеки, об'єднаних спільною метою і завданнями щодо протидії загрозам та сприяння підприємству в реалізації інтересів на ринку.

Одне з провідних місць в системі економічної безпеки підприємства займає інформаційна складова економічної безпеки. Інформаційна складова економічної безпеки допускає такий порядок взаємного обміну економічними, соціальними, науково-технічними і технологічними відомостями усередині підприємства, з вітчизняними і зарубіжними партнерами, за якого гарантуватиметься належна таємниця ведення бізнесу на користь підприємства.

Інформаційна функція системи економічної безпеки полягає в отриманні системою загалом та її елементами інформації, необхідної для здійснення узгодженої і цілеспрямованої діяльності для досягнення поставленої мети. Вимоги до реалізації цієї функції визначатимуться необхідністю і достатністю що надається споживачеві інформації згідно з його запитами і потребами.

Інформаційна небезпека має місце тоді, коли величина і ймовірність можливого інформаційного збитку більше порогового значення, що вимагає вживання заходів з його запобігання, захисту об'єкту безпеки.

У структурі економічної безпеки особливе місце займає управлінська складова, яка включає комплекс різноманітних умінь, навиків, необхідних менеджерам для реалізації функцій управління не лише системи економічної безпеки, а й підприємства загалом.

Виділяють дві основні групи умінь і навиків, якими мають досконало володіти фахівці сфери управління:

1) уміння реалізувати управлінський цикл, направлений на успішне вирішення проблеми, уміння визначати перспективні цілі, раціонально планувати свою роботу і роботу підлеглих, чітко доводити завдання до виконавців, дотримувати режим, не піддаватися буденній рутині;

2) уміння пов'язані з комунікативною функцією: уміння менеджера спілкуватися з людьми, налагоджувати контакти із співробітниками, партнерами, представниками зовнішніх організацій і державних структур; уміння слухати співбесідника, входити в його положення, володіти письмовою і усною мовою, контролювати власні емоції.

Для побудови збалансованої системи інформаційної безпеки передбачається спочатку провести аналіз ризиків у сфері інформаційної безпеки. Потім визначити оптимальний рівень ризиків для організації на основі заданого критерію. Систему інформаційної безпеки (контрзаходи) щодо захисту інформаційних ресурсів треба побудувати так, щоб досягти заданого рівня ризиків.

Список використаних джерел

1. Браїловський М.М., Дорошко В.О., Чирков Д.В., Шелест М.Е. . Захист економічної інформації. Навчальний посібник / За ред. проф. В.О. Хорошка: - К.: НАУ, 2002. - 78 с.
2. Живко З.Б., Мельникович В.М., Нос І.О. Юридичні аспекти інформаційної безпеки держави // «Сучасні інформаційні комунікаційні технології». Збірник тез. – К.: ДУІКТ, 2008. – С. 146 – 147.
3. Живко З.Б. Основні аспекти впливу конкурентної розвідки на недобросовісну конкуренцію / Збірник тез Міжнародної науково-практичної

конференції «Розвиток підприємництва в Україні та економіко-правове забезпечення». – Львів, 2007. - С.88-91.

4. Ревак І.О., Живко З.Б. Економічні чинники визначення збитків від витоку інформації // «Сучасні інформаційні комунікаційні технології». Збірник тез. – К.: ДУІКТ, 2008. – С. 144 – 146.

5. Реверчук Н.Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: Монографія. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.

Галайко Н. В.,
старший викладач кафедри економіки
та економічної безпеки
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

Процес управління фінансовими ресурсами будь-якого господарюючого суб'єкта являє собою складну та багаторівневу систему, функціонування якої здійснюється на основі різних підходів та теорій, що базуються на особливостях фінансового менеджменту. При цьому, як свідчить аналіз публікацій, присвячених управлінню фінансовими потоками, й досі не існує єдиної точки зору щодо визначення сутності поняття «фінансовий потік». Як зазначається в економічному словнику під фінансовим потоком слід розуміти або перелив фінансових ресурсів через посередників, або напрями використання фінансових ресурсів [1].

Узагальнюючи наукові погляди багатьох вчених, доцільно виділити декілька підходів, щодо трактування категорії «фінансовий потік», зокрема, слід розглядати поняття «фінансового потоку» як складової динамічної логістичної системи; як грошового потоку; як цілеспрямованого руху ресурсів, в тому числі грошових (табл. 1).

Підходи до трактування категорії «фінансовий потік»

Основні напрями	Представники	Ключові позиції
«Фінансовий потік» як складова динамічної логістичної системи	Концева В. В., Костенко С. С., Мороз Л. І. та інші	«фінансовий потік» розглядається як цілеспрямований рух грошових коштів, пов'язаний з товарними та інформаційними потоками, необхідний для забезпечення товарно-матеріального потоку [1, 2].
«Фінансовий потік» як грошовий потік	Горбунов А. Р., Бернар І., Коллі Ж. К. та інші	«фінансовий потік» розглядається на мікрорівні, де ігноруються інші потоки, які супроводжують грошовий. У даному випадку «фінансовий потік» доцільно застосовувати лише при описі грошових коштів, які циркулюють між підприємством, бюджетом та позабюджетними фондами, тобто у сфері перерозподілу [3, 4].
«Фінансовий потік» як цілеспрямований рух ресурсів	Азаренкова Г. М., Майборода О. В., Крилов С. І. та інші	«фінансовий потік» розглядається як цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі здійснення господарської діяльності, що, більш повно відображає характер фінансових відносин між учасниками [5, 6].

На нашу думку, фінансовий потік – це цілеспрямований рух фінансових ресурсів у процесі ведення економічної діяльності суб'єктами господарювання, в результаті чого відбувається формування, розподіл та використання фінансових ресурсів, і як наслідок – виникають економічні відносини.

Не менш суттєвим є й питання організації управління фінансовими потоками оскільки, неефективний менеджмент призводить до нетривіальних процесів у русі грошових коштів, до порушення управлінських зв'язків між рухом фінансових і грошових потоків, а отже, до флуктуацій щодо загального рівноважного фінансового стану як суб'єктів господарювання, так і економіки в цілому. Задля ефективного управління фінансовими потоками, слід дотримуватися наступних принципів:

- науковості (передбачає в управлінні фінансами максимальне використання результатів наукових досліджень);
- стратегічної орієнтованості (передбачає розробку узгоджених тактичних і стратегічних завдань з управління фінансами, прогнозів можливих напрямів руху фінансових ресурсів;
- ієрархічності (забезпечує прийняття фінансових рішень на основі чіткої взаємодії відповідних ієрархічних рівнів, часових горизонтів, техніки і технологій управління);
- оптимальності (визначає дотримання оптимальних пропорцій у формуванні та використанні фінансових ресурсів, узгодженість вхідних та вихідних фінансових потоків, визначає необхідність напруженості кожного фінансового рішення на оптимізацію параметрів фінансових потоків);
- узгодженості (забезпечує узгоджену участь усіх складових системи управління фінансами на основі активної співпраці та з врахування інтересів) [8, с.53].

Досліджуючи питання управління фінансовими потоками, зауважимо, що на сьогодні не сформовано комплексної теоретико-методологічної бази, що дозволяє визначати методи, які слід застосовувати в процесі менеджменту фінансовими потоками. Це пов'язано з тим, що важко створити ефективну систему управління, яка б підходила до управління фінансовими потоками різних економічних агентів. На нашу думку, система управління фінансовими потоками суб'єкта господарювання має бути індивідуальною для кожного економічного агента, оскільки необхідно враховувати особливості його фінансово-господарської діяльності та специфічні умови зовнішнього і внутрішнього середовища.

Отже, з наведеного вище випливає, що на етапі організації управління фінансовими потоками слід дотримуватися основних принципів, які були зазначені вище. Як ключовий напрямок вдосконалення процесу управління фінансовими потоками будь-якого суб'єкта господарювання доцільно

розглянути взаємозв'язок фінансового менеджменту та їх організаційної структури, а також розробити комплексне методичне забезпечення процесу управління для відповідного економічного агента.

Список використаних джерел

1. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна.- 2-е изд., доп. и перераб. М.: Ин-т новой экономики, 1997. 864 с.
2. Концева, В. В., Костенко В. В. Фінансові потоки в логістичних схемах. *Вісник Національного транспортного університету*. 2009. № 19. С. 287–291.
3. Мороз, Л. І. Моделювання матеріальнофінансових потоків внутрішньовиробничих логістичних систем з регенерацією. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 640. С. 355–361.
4. Небаба, Н. О. Фінансові потоки: сутність, підходи до визначення. *Вісник Української академії банківської справи*. 2011. № 2 (31). С. 42–45.
5. Єрмошкіна, О. В. Вартість обслуговування фінансових потоків. *Економічний простір*. 2009. № 22/1. С. 99–111.
6. Азаренкова, Г. М. Фінансові потоки економічних агентів: методологія та організація управління: дис. д-ра екон. наук: спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. УАБС НБУ. Суми, 2007. 383 с.
7. Крылов, С. И. Стратегический управленческий учет и его роль в управлении финансовыми потоками организации. *Управленческий учет*. 2005. № 3.
8. Бондаренко О. С. Методологічні засади управління фінансами в умовах логістизації економіки. *Облік і фінанси*. 2016. № 3 (73). С. 50–56.

Горбан Ірина Михайлівна
доцент кафедри фінансів та обліку
кандидат економічних наук, доцент
Штангрет Михайло Йосипович
доцент кафедри економіки та економічної безпеки
кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах фінансової нестабільності в країні проблемам управління фінансовими результатами та загальною платоспроможністю підприємств приділяється особлива увага. Отримання позитивних фінансових результатів та поточна платоспроможність без позитивного чистого грошового потоку не гарантують підприємству довготривалого ефекту. У зв'язку з цим проблема управління формуванням та використанням грошових потоків вітчизняних підприємств є вкрай актуальною. Однак тенденції сьогодення визначають нові завдання в оптимізації процесу формування грошових потоків підприємства. Особливо це стосується підсистеми оцінки ефективності управління цим процесом, що викликано високим рівнем нестабільності та непрогнозованості траєкторії розвитку підприємств, що, в свою чергу, має неодмінно відображатись й на процесі управління грошовими потоками підприємства.

Найбільш вдале визначення належить М.Д. Білик й С.І. Надточію, котрі запропонували грошовий потік підприємства визначати як «динамічний показник, що характеризує постійний рух грошових ресурсів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, пов'язаний з надходженням (вхідні грошові потоки) чи витрачанням (вихідні грошові потоки) грошових ресурсів підприємства, може мати готівкову й безготівкову форму вираження в національній чи іноземній валюті та пов'язаний з певним моментом часу, однак може бути приведено ним до іншого тощо» [1]. Дане визначення не тільки уточнює сутність терміну «грошовий потік

підприємства», але й надає початкове уявлення про склад та структуру грошових потоків, що є невід'ємною частиною базового аналізу ефективності грошових потоків підприємства. В свою чергу основною метою управління грошовими потоками підприємства є забезпечення фінансової стабільності підприємства в процесі його господарської діяльності через досягнення рівноваги між обсягом надходження і витрачання ним грошових коштів [2].

У зв'язку з цим в процесі дослідження стану ефективності управління грошовими потоками підприємства виділяють такі завдання як:

- досягнення оптимального обсягу коштів на рахунках та оптимального рівня самофінансування;
- забезпечення достатнього рівня перехідного залишку грошових потоків;
- проведення оперативного й ретельного контролю за надходженням і витрачанням грошових коштів у процесі руху грошових коштів;
- забезпечення оптимальної структури грошових потоків тощо.

В процесі оцінки якості управління грошовими потоками підприємства окремі науковці пропонують здійснювати аналіз динаміки обсягу формування позитивного фінансового потоку з огляду на окремі джерела; оцінювати динаміку обсягу формування негативного фінансового потоку та його структури з витрачання коштів; проводити аналіз збалансованості, платоспроможності та синхронності грошових потоків, а також аналіз ефективності грошових потоків [3].

Загальна потреба в управлінні грошовими потоками підприємства витікає з необхідності управління передусім рівнем платоспроможності підприємства. Відповідно кінцевим етапом оцінки стану управління рівнем грошових потоків є їх вплив на платоспроможність підприємства. Доречним етапом буде визначення складу, структури та динаміки вхідного й вихідного грошового потоку, аналіз їх синхронності та ритмічності, оцінка достатності обсягу грошових потоків для здійснення поточної та перспективної діяльності, ну й відповідно оцінка платоспроможності та загальної ефективності управління грошовими потоками підприємства. Ще одним невід'ємним етапом управління

процесом формування грошових потоків є процес бюджетування коштів і витрат як в поточному, так і довгостроковому періоді. Відповідно ще однією з ознак ефективності управління грошовими потоками підприємства є відхилення прогнозованих грошових потоків від їх фактичних значень. При цьому ефективність управління грошовими потоками буде високою лише за умови дотримання мінімальних відхилень фактичних значень від запланованих відповідними бюджетами.

Отже, інформація про поточний стан управління грошовими потоками підприємства повинна забезпечити керівництво для формування необхідних обсягів грошових потоків та їх цільового й ефективного використання, що в кінцевому результаті має покращити не тільки ефективність управління саме цим об'єктом дослідження, але й в цілому сприяти фінансовому розвитку суб'єктів господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д., Надточій С.І. Грошові потоки підприємств у мікро- та макроекономічному аспекті / М.Д. Білик, С.І. Надточій // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 133-147.
2. Клименко О. В. Теоретичне визначення та класифікація грошових потоків підприємства / О. В. Клименко // Ефективна економіка. – 2013. – № 9. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/node/2116>
3. Янчева Л. Концепція управління грошовими потоками в ретроспективі фінансової стратегії / Л. Янчева, Т. Бочуля // Економічний аналіз. – 2012. – Випуск 10, частина 4. – С. 425-429.

Грень Р.Г.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Живко О.В.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Алахвердієв Р.Г.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Живко Зінаїда Богданівна
професор кафедри менеджменту,
доктор економічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МОРАЛЬНІ РИЗИКИ ТІНЬОВІ ЕКОНОМІКИ

Аналіз досліджень тіньової економіки, дає можливість стверджувати, що розмір тіньової економіки сильно корелює з економічними циклами. Зокрема, у період економічного спаду, зростання безробіття, зниження наявних доходів, відсутності впевненості в завтрашньому дні - більшість людей схильні дрейфувати в «тіньову діяльність», тобто, підприємці наймають робочу силу без офіційного оформлення; відображають по обліку лише частину фактично нарахованої заробітної плати; частково фіксують проведені поставки товару; занижують реалізацію продукції з метою підвищення особистих коштів і таким чином компенсують втрату джерел доходу.

Детінізація економіки – сукупність макро– і мікрорівневих економічних, організаційно-управлінських, технічних, технологічних та правових державних заходів щодо створення економічних передумов зацікавлено-ініціативного повернення взаємовідносин між учасниками фінансово-господарського обороту речей, прав, дій з тіньового, тобто з різних причин невраховуваного у враховуваний державою економічний оборот, а також побудови організаційно-правової інфраструктури превентивного впливу на усунення причин та умов, що сприяють відтворенню джерел тіньової економіки [1].

Як наслідок, спостерігалось зниження розмірів прибутків підприємств, що могло виступити стимулом до застосування ними тіньових схем з метою зниження податкових виплат та збільшення нелегальних прибутків. Тобто,

прослідковуються тісний взаємозв'язок та вплив тіньового сектору економіки на економічну безпеку підприємства та держави загалом. До стимулів, що впливали на зниження «тіні» за даним методом, можна віднести певну лібералізацію податкового законодавства, зокрема для підприємств-юридичних осіб.

Для України потрібно розробити власну концепцію легалізації тіньової економіки, врахувавши особливості вітчизняної економіки, економічні і соціально-політичні умови, особливості прояву тіньової економіки. При розробленні власної концепції легалізації тіньової економіки слід врахувати, що основу будь-якої моделі з оцінювання моральних ризиків, спричинених тіньовою економікою, складає той факт, що моральний ризик є прямим наслідком економічної вигоди для сторони, яка його спричиняє.

З точки зору тіньового сектору економіки, розмір морального ризику – це розмір економічної вигоди, що може бути отримана чи може бути отриманою внаслідок неправомірних дій. Конкретна особа вважає, що розмір потенційних штрафних санкцій нееквівалентний розміру коштів, який буде зекономлено внаслідок несплати прибуткового податку.

Суть поняття «ризик» полягає у ймовірності реалізації потенційної небезпеки за певних обставин та негативних наслідків цієї реалізації, тобто ризик – це міра (вимір) очікуваної невдачі в процесі певного виду діяльності (в нашому випадку тіньової економіки) або діяльність, скерована на досягнення успіху за низької ймовірності. Математичне відображення ризику: відношення кількості небезпечних подій із заподіяною шкодою (n) до максимально можливої їх кількості за певний проміжок часу (N).

$$T = \frac{n}{N} \quad (1.1)$$

Важливим аспектом теорії ризику є той факт, що кожна небезпека має певну ймовірність реалізації. Під моральними ризиками держави слід розуміти раціональні дії економічних суб'єктів з максимізації власної корисності в збиток державі внаслідок асиметричності інформації, що проявляються в

протиправній поведінці економічних суб'єктів. Їх нейтралізація дозволить значно скоротити обсяги тіньової економіки.

Можливість створення необхідних умов для подальшої безболісної легалізації тимчасових учасників «тіньового» підприємництва перш за все буде залежати від того, чи будуть спроможні владні структури відрізнити та раціонально диференціювати «тіньові» правопорушення за рівнем їх об'єктивної соціальної небезпеки та економічної шкоди, справедливо застосовуючи відповідно до вчинених правопорушень диференційовані санкції. Тобто, йдеться про тих суб'єктів «тіньової» економіки, діяльність яких не заподіяла значних збитків суспільству, на відміну від дійсно небезпечного кримінального і насильницького елементу організованої злочинності.

Отже, пріоритетом у стратегії детінізації економіки України залишається прискорення її економічного розвитку. Враховуючи реальний стан вітчизняної економіки, передусім йдеться про антикризові заходи, про структурні й інноваційні перетворення в країні в короткостроковій і довгостроковій перспективах.

Щодо вдосконалення економічних відносин: захист внутрішніх ринків; стимулювання вітчизняного виробника; розблокування процесів економічного відтворення; протидії тіньовим проявам у вигляді псевдодемпінгу, нелегального чи псевдолегального експорту об'єктів інтелектуальної власності; імпорт застарілих технологій за рахунок бюджету в результаті протиправних протекціоністських дій співробітників реєстраційно-дозвільних і контрольних органів [1].

Впровадження комплексної загальнодержавної системи протидії недружнім дискримінаційним заходам до України з боку інших країн, яка включає: створення централізованої бази даних недружніх дискримінаційних торговельно-обмежувальних заходів до українських товарів з боку інших країн; розробка системи типових заходів реагування на дискримінаційні торговельно-обмежувальні санкції до українських товарів з боку інших країн та законодавчо визначені ситуації, відповідальні посадові особи, система санкцій та процедура

їх обов'язкового застосування; створення загальнодержавної системи контролю за своєчасним і співрозмірним реагуванням відповідних державних органів на дискримінаційні торговельно-обмежувальні заходи до українських товарів з боку інших країн.

Отже, ефективна протидія процесу тінізації економіки країни та трансформування її в легальну гарантуватимуть економічну безпеку України, її незалежність, справжній суверенітет, прогресивний соціально-економічний розвиток, сприятимуть розвитку вітчизняного підприємництва.

Список використаних джерел

1. Економічна безпека: навч.посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – С.526-552

Григоришин Н.О.
аспірант кафедри економіки та економічної безпеки,
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ ПОТОКИ»

Поняття «фінансові потоки» як предмет дослідження вперше було виділено в рамках макроекономічної науки. У той же час проведений аналіз вітчизняних та іноземних літературних джерел, присвячених даній проблемі, дає підставу зробити висновок про те, що досі відсутній єдиний підхід до визначення сутності цього поняття. Однак незважаючи на існування різних трактувань, всі автори одноставні у розгляді фінансового потоку як [1] :

- руху (мобілізацію і розподіл) фінансових ресурсів;
- платежу фіскальній системі держави, джерело формування централізованих і децентралізованих державних фондів;
- інструменту управління відтворювальними процесами, оскільки контроль і своєчасне коригування напряму руху фінансових потоків чинять визначальний вплив на забезпечення галузей і секторів економіки фінансовими ресурсами.

Поняття «фінансовий потік» стосовно до організацій (підприємств) з'явилося порівняно недавно – в процесі розвитку фінансових відносин на всіх стадіях сучасного суспільного відтворення. При цьому слід зазначити, що в ринковій економіці ефективне управління фінансовими потоками організацій набуває особливого значення.

У фінансовій науці до теперішнього часу також недостатньо обґрунтовані показники, що відображають фінансові потоки, і чинники, що їх характеризують. Основними сутнісними характеристиками фінансових потоків визначають [3]:

- фінансово-господарська діяльність є економічною основою виникнення фінансових потоків;
- фінансовий потік означає рух певним чином сформованого обсягу фінансових ресурсів за визначений період часу;
- рух фінансових потоків може мати як продуктивний характер, так і деструктивний (коли через фінансові потоки кошти виводяться за межі господарської системи);
- фінансові потоки обумовлюють зміну обсягу, складу, розміщення і використання фінансових ресурсів;
- кожен фінансовий потік має своє джерело виникнення і напрямок руху;
- фінансові потоки супроводжують фінансові відносини на мікрорівні, на макрорівні та на мегарівні;
- через фінансові потоки відбувається взаємодія між суб'єктами різних рівнів;
- першопричиною виникнення та існування фінансових потоків є потреба суб'єктів економіки (домогосподарств, підприємницького сектору, держави) у ресурсах, які б забезпечили їх функціональну діяльність і розвиток;

- складовими фінансових потоків є різні форми і види руху фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, держави, міжнародних фінансових організацій та інших суб'єктів;
- фінансові потоки можуть рухатись між економічними суб'єктами як напряму, так і через посередників;
- основною функцією фінансового потоку є формування, розподіл і використання фінансових ресурсів;
- обсяг, рух та інтенсивність фінансових потоків чинять вплив на економічні процеси, у тому числі й на структурні зміни в економіці.

Окремі автори вважають фінансові потоки частиною грошових відносин і виділяють їх із сукупності грошових потоків в якості спеціальної форми, пов'язуючи фінансові потоки з формуванням і використанням фінансових ресурсів [2], а також формуванням і використанням фондів грошових коштів [4].

У публікаціях зарубіжних авторів з фінансового менеджменту поняття фінансового потоку практично не зустрічається. Найчастіше використовується поняття грошового потоку, яке походить від англосаксонського варіанту «cash flow», в буквальному сенсі означає потік касової готівки, потік грошових коштів [3].

Для того щоб охопити всі трансакції, пов'язані з джерелами і використанням фінансових ресурсів, за кордоном використовується поняття «рух фондів» [4]. Причому під «фондами» розуміється обсяг фінансових ресурсів, необхідний для здійснення виплат за поточними фінансовими зобов'язаннями, а також інвестиційної діяльності.

На нашу думку, фінансові потоки організації представляють собою сукупність розподілених в часі надходжень та відтоків фінансових ресурсів, а також їх кругообіг, результатом чого є зміна фінансового стану господарюючого суб'єкта. Таким чином, можна погодитися з позицією, згідно якої фінансові потоки організацій не слід ототожнювати з грошовими потоками.

Мета управління фінансовими потоками полягає в забезпеченні фінансовими ресурсами фінансово-господарської діяльності організації за умови дотримання вимог збалансованості та фінансової стійкості на поточний і планований періоди.

В управлінні фінансовими потоками важлива роль повинна відводитися збалансуванню інвестицій і обов'язків організації в напрямку використання і джерел формування як по окремих господарським операціям, так і по структурному підрозділі чи організації в цілому.

На нашу думку, управління фінансовими потоками має вирішувати проблему забезпечення платоспроможності організації в поточному і перспективному періодах, а також регулювати систему її фінансового обігу.

Таким чином, в основі фінансових потоків організації, перш за все, лежить рух фінансових ресурсів. В умовах ринкової економіки роль фінансових потоків істотно зростає. Від того, наскільки своєчасно і доцільно фінансові ресурси трансформуються в основні та оборотні кошти, покриваються поточні зобов'язання перед постачальниками, працівниками, засновниками і державою, в кінцевому підсумку залежить ефективність фінансово-господарської діяльності кожної організації.

Список використаних джерел

1. Азаренкова, Г. М. Фінансові потоки економічних агентів: методологія та організація управління [Текст]: дис... д-ра екон. наук: спец. 08.00.08 – «Гроші, фінанси і кредит» / Г. М. Азаренкова. – Суми. – 2007. – 383 с.
2. Гузенко Г. М. Фінансові потоки як чинник цілісної економічної системи [Текст] / Г. М. Гузенко, Л. Г. Шкодін // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Економіка». – 2018 р. – Вип. 13. – С. 15-26.
3. Майборода О. В. Управління фінансовими потоками підприємства : дис. канд. ек. наук : 08.04.01 / Майборода О. В. – Суми, 2016. – 244 с.
4. Пасінович, І. І. Фінансові потоки структурних перетворень та необхідність їх державного регулювання [Текст] / Ірина Ігорівна Пасінович // Економічний

аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничополіграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 22. – № 1. – С. 41-47. – ISSN 1993-0259.

Губені Ю. Е.,
завідувач кафедри ПТБ,
доктор економічних наук, професор
Бойко В. В.,
завідувач кафедри менеджменту
ім. проф. Є. Храпливого
доктор економічних наук, доцент
(Львівський національний
аграрний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПРОДУКТОВИХ ЛАНЦЮГІВ АГРОБІЗНЕСУ

Більшість країн характеризують своє сільське господарство як специфічний різновид підприємництва – агробізнес. Так, в офіційному виданні Держдепартаменту США “Економіка Сполучених Штатів: нарис” зазначено, що “сільське господарство поступово перетворюється на “агробізнес”...Агробізнес є втіленням змін, що стались в американському сільському господарстві наприкінці ХХ століття” [1]. Українське сільське господарство під впливом трансформаційних процесів отримує, структурно та функціонально, чітку агробізнесову орієнтацію. Як зазначає польський економіст А. Вось (*Awgustyn Woś. 1996*) “агробізнес ніхто не видумав, він є результатом тривалого розвитку економіки” [2]. В цих нових умовах становлення агробізнесу суб’єкти господарювання все більше зосереджують увагу на рисах та ознаках, які створюють умови для співпраці і довготривалого партнерства.

Новий тлумачний словник Вебстера (*Webster Third New International Dictionary*) визначає агробізнес як комбінацію виробничих, переробних та дистрибуційних операцій стосовно засобів, необхідних для ведення ферм та

виробництво сільськогосподарських продуктів, їх переробка, зберігання і дистрибуція [3]. А тому сучасні визначення агробізнесу підкреслюють, що він є комбінацією вертикально інтегрованих операцій, процесів та їх агентів, які прямо або опосередковано пов'язані з виробництвом і дистрибуцією кінцевих продуктів сільськогосподарського походження. Особливий акцент робиться стосовно продуктів харчування.

Підприємства агробізнесу будучи суттєво диференційованими за організаційно-правовими формами та напрямками діяльності, все ж поєднані спільною сферою інтегрованої взаємодії та співпраці, формами і способами діяльності та взаємовпливи. Тому можна стверджувати що вони пов'язані т. з. «продуктовими ланцюгами».

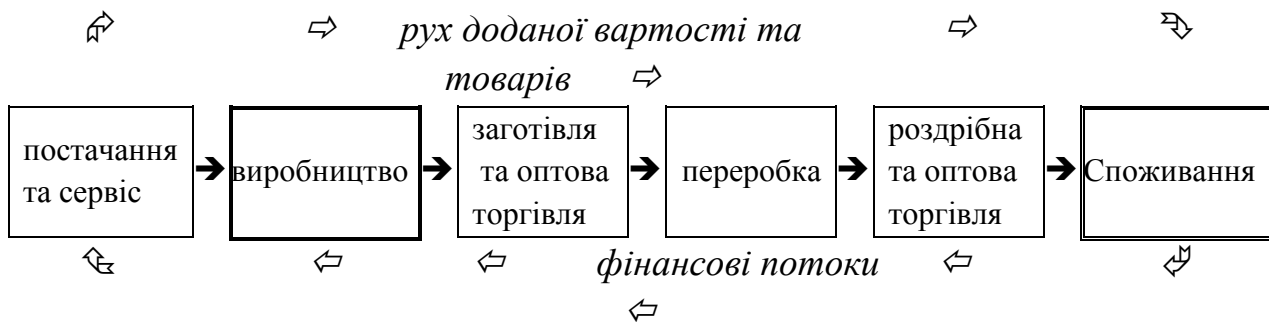

Рис. – Загальна схема «продуктового ланцюга»
(Джерело: Губені Ю. Е., 2012 [4])

«Продуктовий ланцюг» – одне із ключових понять агробізнесу. Адже усі партнери по агробізнесу в межах конкретного «продуктового ланцюга» пов'язані економічним інтересом, а тривалий та сталий успіх суб'єктів господарювання неможливий без успішного та сталого функціонування всієї системи. Можна припустити, що "міцність" та фінансово-економічний потенціал «продуктового ланцюга» визначається саме його найслабшою ланкою.

Тому можна стверджувати, що «продуктовий ланцюг» – це сукупність вертикально інтегрованих суб'єктів підприємництва що співпрацюють між собою у виробництві однотипних продуктів. «Продуктові ланцюги» розрізняють за кінцевим продуктом або групою продуктів, які надходить до споживача. Наприклад: м'ясний, молочний, борошняний, спиртовий, шкіряний, олійний. Чіткої градації в окресленні суб'єктної природи чи меж конкретного «продуктового ланцюга» не опрацьовано.

Не важко побачити, що «продуктовий ланцюг» містить, з фінансово-економічної точки зору два зустрічні потоки:

1. Рух доданої вартості та товарної маси;
2. Фінансові потоки виручки та прирівняних ресурсів.

Рух доданої вартості розпочинається від сфери забезпечення та генерації бізнесу, та завершується у сфері споживання. При цьому сукупна вартість доданої вартості суттєво зростає. За даними О. Ярославського частка доданої вартості лише у загальному випуску продукції у сільському господарстві у 2016 році становила 42,4%, у той час коли у загальному по економіці аналогічний показник складав біля 37,6% (2015 рік)[5].

Таблиця 1

Структура доданої вартості у сільському господарстві (2015 рік),

Елементи	ВВП, усього		в. т. ч. сільське господарство	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Оплата праці	777,6	46	35,1	15
Податки	31,6	2	3,2	1
Субсидії	-14,9	-1	-1,8	-1
Прибуток	895	53	203,3	85%
Усього	1689,3	100	239,8	100%

Джерело (О. Ярославський, 2016р)

Фінансові потоки грошової виручки мають зворотній, низхідний рух, від «споживання» до «постачання та сервісу», однак вони на кожному секторальному переході отримують різноманітні відщеплення. Однак загальне правило полягає в тому, що у цьому фінансовому потоці розподіл економічного результату є: а) нерівномірним; б) «не справедливим»; в) детермінований ринковою позицією суб'єктів.

На основі незведеного можна зробити висновок, що фінансові потоки в «продуктових ланцюгах» детерміновані зростаючою агробізнесовою орієнтацією сучасного сільського господарства. На розподіл фінансових потоків мають вплив не лише додана вартість і економічні результати суб'єктів господарювання, але й їх ринкова та конкурентна позиція, потенціал впливу на загальну архітектуру «продуктового ланцюга».

Список використаних джерел

1. Економіка Сполучених Штатів: нарис. Вашингтон, ІА США, 1998, с. 159
2. Woś Augustzn. Agrobiznes: makroekonomika. t. I – Warszawa: KeyText, 1996, s.17
3. Webster Third New International Dictionary. – London: WD, 1991, p. 128
4. Губені Ю. Е. Підприємництво: навчальний посібник, – Л. НВФ «Укр. Технології», 2012, 572с
5. <http://agroportal.ua/ua/views/blogs/dobavlennaya-stoimost-v-selskom-khozyaistve-formirovanie-i-raspredelenie/>

Живко З. Б.

професор кафедри менеджменту
доктор економічних наук, професор
*(Львівський державний
університет внутрішніх справ)*

Зачосова Н. В.

професор кафедри менеджменту
та економічної безпеки,
доктор економічних наук, професор
*(Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького)*

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ТА ЙОГО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

В процесі стратегічного управління фінансовою та економічною безпекою особливе значення має врахування інтересів зацікавлених сторін. Вважаємо, що стратегічне управління фінансово-економічною безпекою - це процес використання підприємницьких можливостей суб'єкта господарювання для забезпечення стабільності його функціонування та досягнення довгострокових цілей в умовах постійної потреби захисту корпоративних ресурсів від негативних наслідків зовнішніх та внутрішніх загроз і ризиків.

Стратегічне управління фінансовою та економічною безпекою відрізняється від оперативного. Реакція на негативний вплив загроз не є

ситуативною і в більшості випадків вже на момент початку такого впливу, але має превентивний характер, а рівень ефективності застосування захисних механізмів визначається кількістю загроз, яких уникнуто і негативних наслідків які мінімізовано через прийняття превентивних управлінських рішень з мінімальними витратами та збитками для підприємства [1].

Перетворення ризику з об'єктивної умови ведення підприємництва з вірогідністю як прибутку, так і збитку, у форму загрози - тобто явища, наслідком якого для підприємства є чітко виражений негативний характер, на певний проміжок часу, вказує на необхідність реалізації процесу стратегічного управління через призму управління ризиками, що, в свою чергу, є основою для ефективного управління фінансовою та економічною безпекою.

Проведення такого дослідження дозволило емпіричним шляхом визначити рівень впливу різних категорій зацікавлених сторін для визначення векторів стратегічного управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання. Ми вважаємо, що якщо найбільша кількість респондентів схильні приймати управлінські рішення на основі інформації зацікавленої сторони в 0-25% випадків, рівень впливу такого зацікавленого боку на систему фінансово-економічної безпеки низький, якщо в 26-50% випадків - відчувається рівень впливу (загалом 0-50% оцінюється як незначний вплив зацікавлених сторін на стратегічно безпечні орієнтовані рішення), у 51-75% випадків - рівень вплив є значним, у 76% -100% випадків - рівень впливу є потужним.

Загалом, отримані від експертів дані свідчать про те, що керівники готові враховувати інтереси, побажання та очікування зацікавлених сторін у процесі управління суб'єктом господарської діяльності як на тактичному, так і на операційному рівні. Однак питання механізму отримання інформації керівництвом, насамперед, від зовнішніх зацікавлених сторін щодо їх бачення стратегічних вказівок розвитку суб'єкта господарювання залишається відкритим і важливим для рішення у застосованій площині. У той же час, проблема виникає і щодо створення каналу зворотного зв'язку та обміну інформацією [2]. Необхідно визначити, як передати всім зацікавленим особам

інформацію про стан фінансово-економічної безпеки підприємства та ефективність функціонування його системи управління ризиками. Банківські установи та інші публічні акціонерні товариства різних видів господарської діяльності практикують публікацію річного звіту та аудиторського звіту на офіційних веб-сайтах. Однак суб'єкти решти форм власності залишаються недостатньо прозорими в цьому контексті.

Для зовнішніх зацікавлених сторін запропонований перелік типів зацікавлених сторін суб'єктів господарювання включає: замовників та споживачів продукції чи послуг, відокремлених підрозділів, кредиторів, державних органів, інвесторів та партнерів. Внутрішні зацікавлені сторони, які можуть впливати на процеси стратегічного управління, включають: засновників та власників, топ-менеджмент, персонал.

Отже, своїми діями чи бездіяльністю, намірами та діями зацікавлені сторони контролюють фінансову та економічну безпеку суб'єктів господарювання, а в одних випадках безпосередньо, в інших - опосередковано, втручаються в процеси управління нею. У процесі стратегічного управління фінансово-економічною безпекою врахування інтересів зацікавлених сторін повинно мати певні характеристики. Зокрема, стратегії протидії ризикам, які можуть виникати на окремих етапах реалізації функціональних завдань підприємства, повинні включати компенсацію наслідків превентивних заходів для процесу задоволення інтересів зацікавлених сторін.

Таким чином, у сфері стратегічного планування та управління бізнесом суб'єкта господарювання в цілому та його фінансово-економічної безпеки, зокрема, важливими завданнями управління є підтримка балансу в процесах забезпечення максимального рівня задоволеності інтереси зацікавлених сторін суб'єктів господарювання та реалізація функцій управління ризиками. Ця потреба виникає через те, що інтереси зацікавлених сторін різних груп, насамперед зовнішніх та внутрішніх зацікавлених сторін, можуть бути суперечливими та спровокувати бізнес-конфлікти. Крім того, більшість інтересів зацікавлених сторін носять економічний та фінансовий характер, а

тому їх реалізація у застосованій площині відбувається в умовах численних ризиків та загроз фінансовому та економічному стану підприємства.

Список використаних джерел

1. Zhyvko Z.B., Zachosova N.V. Financial Inclusion as an Indicator of management of Bank component of the state financial Security. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Том 1. № 28, 2019. С. 354-361.
2. Живко З.Б. Фінансовий моніторинг підприємства: проблеми, безпека і специфіка діяльності / З.Б.Живко // Фінанси України: науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал Міністерства фінансів України. - Київ : Міністерство фінансів України, 2010. - №11. – С. 93 – 100.

Зікій Мар'яна Василівна
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Аніловська Ганна Ярославівна
професор кафедри фінансів та обліку,
доктор економічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ

Державний борг є важливим макроекономічним важелем регулювання економіки будь-якої держави. Зовнішній державний борг, який є важливою складовою державного боргу, здійснює як пряму, так і опосередковану дію на бюджет держави, грошово-кредитну і валютну системи, на рівень інфляції, обсяги іноземних інвестицій тощо.

Одним із найактуальніших питань теорії і практики сьогодення є стан зовнішнього державного боргу України, що зумовлено зростанням його обсягів та ризиками для національної економіки, які він формує. На сучасному етапі економічного розвитку України посилюється увага до підвищення ефективності управління державним боргом та оптимізації структури боргових зобов'язань держави. Проблеми управління зовнішнім державним боргом на сьогодні є дуже суттєвими, що пояснюється скороченням обсягу золотовалютних резервів,

девальвацією національної грошової одиниці та потребами обслуговування і погашення боргу перед міжнародними кредиторами. Тому питання щодо залучення зовнішніх державних позик та управління зовнішнім державним боргом є особливо важливим для формування ефективної фінансової політики країни.

Передумовами забезпечення ефективного управління державним боргом є: визначення пріоритетів та цілей управління, ідентифікація ризиків та переваг при здійсненні запозичень, розподіл сфери відповідальності між державним органом влади, що виконує грошово-кредитне регулювання та Міністерством фінансів, яке розміщує боргові зобов'язання; забезпечення реалізації виваженої політики боргового рефінансування; формування дієвої інституційної структури системи управління державним боргом для зниження ризиків.

Динаміка структури зовнішнього боргу України протягом 2015- 2019 років представлена на рис.1.

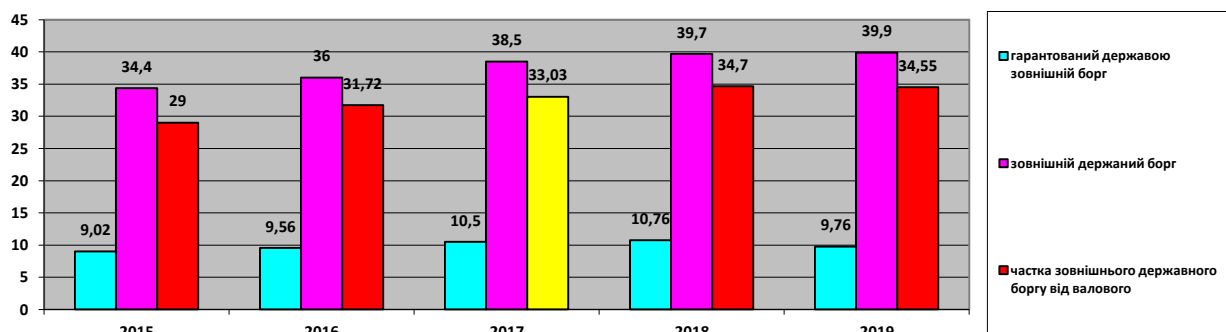

Рис.1. Динаміка структури зовнішнього боргу України протягом 2015-2019 років, млрд. дол.

Проаналізуємо поточний стан зовнішнього боргу України. Наведені дані на рис.1 свідчать, що протягом аналізованого періоду відбулося зростання зовнішнього державного боргу, найбільші темпи зростання спостерігалися у 2018 році. Частка зовнішнього державного боргу відносно валового зовнішнього боргу протягом 2015-2019 років зросла на 0,74% (з 9,02% у 2015 р до 9,76% у 2019 р). Станом на 31.12.2018 р. зовнішній державний борг в Україні дорівнював 39,07 млрд дол. і складав 50,70% від усього державного та гарантованого державою боргу. А зовнішній гарантований борг дорівнював 10,76 млрд. дол. і складав 13,80% від загальної суми державного боргу. За досліджувані роки обсяг

зовнішнього державного боргу зріс на 5,5 млрд дол. (з 29 млрд дол. у 2015р до 34,55 млрд дол. у 2019р). На основі проведеного аналізу зовнішнього державного боргу України необхідно зазначити, що прослідковується тенденція до зростання показників зовнішнього державного боргу України.

Напрямами удосконалення вітчизняної практики управління зовнішнім державним боргом мають бути: зниження рівня фінансових ризиків в країні; розробка і впровадження цілісної стратегії управління зовнішнім державним боргом; спрямування зовнішніх позик на реалізацію інвестиційних програм та посилення контролю за витрачанням зовнішніх позик; застосовування поміркованого підходу до залучення зовнішніх державних позик; необхідність покращення макроекономічного середовища для посилення ефективності управління зовнішнім боргом.

Вчасне виявлення боргових ризиків та врахування факторів макроекономічного середовища сприятиме підвищенню ефективності управління зовнішнім державним боргом. Комплексне використання запропонованих напрямів удосконалення управління боргом забезпечить відповідний рівень боргової стійкості та сприятиме економічному розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Фурман І.В. Стан зовнішньої заборгованості України перед міжнародними кредиторами: оцінка та напрями врегулювання / І. В. Фурман // Фінансовий простір. – 2013. – № 2 (10).

2. Чугунов І.Я., Павелко А.В., Канєва Т.В. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва, та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. :Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.

3. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>

5. Офіційний веб-сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

Козій І.С.,
старший викладач кафедри фінансів та обліку,
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ФІНАНОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ІНДУСТРІЇ

Креативні індустрії вже багато років є прибутковим сектором економіки у багатьох країнах світу. Останнім часом вони стають все більше інтегрованими в міський розвиток, процеси демократизації, розвиток територіальних громад, а також прав і свобод громадянського суспільства. Креативні індустрії сприяють формуванню інноваційних ринків. У зв'язку з тим, що креативність є ключовим вектором для суспільства, заснованого на знаннях та економіці, що робить свій внесок у політику, бізнес, культуру, мистецтво, а також всі сфери суспільного життя, що сприяє стабільному розвитку країни, питання розвитку креативних індустрій є вкрай важливим.

В центрі уваги науковців та практиків знаходиться пошук шляхів створення сприятливих умов для стабільного соціально-економічного та культурного розвитку України та її регіонів на основі максимального використання досягнень наукового та соціально-гуманітарного прогресу країни.

Креативні індустрії впливають на формування доходів бюджету, створення додаткових робочих місць, експортні надходження, інвестиційну привабливість, розвиток інтелектуального капіталу, що підтверджує доцільність та актуальність теми дослідження.

Ключовими характеристиками креативних індустрій є те, що вони:

- сприяють зниженню рівня безробіття завдяки самозайнятості населення, коли головною цінністю будуть креативні ідеї, які здатні приносити дохід;
- орієнтовані на малий, а не на великий бізнес;

- яскраво і ефективно проявляються в середовищі окремих міст (міський феномен), коли вони максимально використовують свою унікальність з метою покращення добробуту містян, нарощування економічного, туристичного, соціального, гуманітарного та духовного потенціалу;
- органічно поєднують науку і мистецтво, креативність та інновації;
- стирають кордони між країнами завдяки міжнародному співробітництву через ефективне використання Інтернет-технологій, відкритого доступу до інформаційних потоків;
- дозволяють створювати сучасні унікальні ідеї та бачення світу завдяки культурній та етнічній різноманітності;
- ґрунтуються на таких позитивних людських якостях, як творчість, креативність, ввічливість, моральність, толерантність, доброта, оптимізм, відкритість, щирість, комунікабельність.

Згідно Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки [1] сектор креативних індустрій представлений наступним чином (рис. 1):

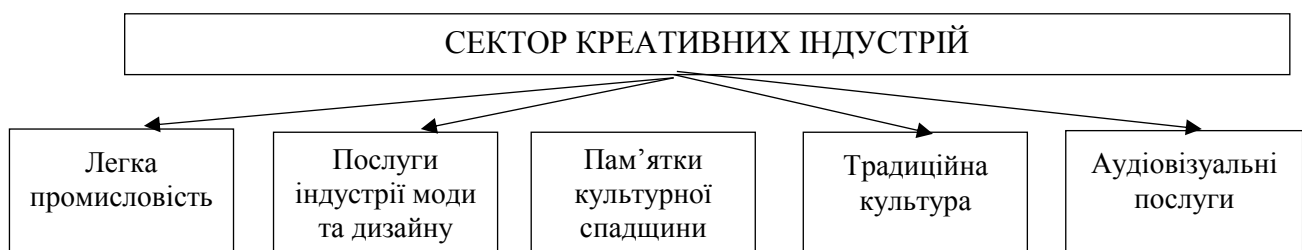

Рис. 1. Сектор креативних індустрій

Система фінансового забезпечення розвитку креативних індустрій в регіоні передбачає формування та використання фінансових ресурсів за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм і дає змогу створити такі обсяги фінансування, які б забезпечували створення сприятливого креативного середовища в регіоні. Базова система фінансування креативних індустрій представлена на рис. 2.

Рис. 2. Система фінансового забезпечення креативних індустрій

Процедури та результати фінансового управління регіональним розвитком нині в Україні піддаються значній критиці. Недоліками цього управління є надмірна централізація, політизованість, низька дієвість, суб'єктивізм, неврегульованість процесів формування та розподілу фінансових ресурсів [115, с. 225].

Система фінансового забезпечення розвитку креативних індустрій в регіоні передбачає формування та використання фінансових ресурсів за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм і дає змогу створити такі обсяги фінансування, які б забезпечували створення сприятливого креативного середовища в регіоні.

Фактично політика фінансового забезпечення розвитку регіонів останніх років базувалась на використанні інструментів концепції базових потреб, забезпечуючи частково лише деякі з них, нехтуючи принципами інших концепцій, що в умовах обмеженості фінансового потенціалу зумовило збільшення податкового тягара на інших членів суспільства, порушуючи тим самим ідею справедливості та відповідно один із основних принципів сталого розвитку. Нові вимоги до управління регіональним розвитком на основі формування постулатів креативної економіки та підвищення інтересу до креативних індустрій як її основи, потребують якісного вирішення питання їх функціонування. В цих умовах реалізація концепції розвитку креативних індустрій в регіонах вимагає розробки дієвого механізму формування та реалізації політики фінансового забезпечення. Остання повинна враховувати стратегічні інтереси збалансованого функціонування в регіоні креативних індустрій поряд з традиційними видами виробництва.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки» [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017>.

2. Культура і креативність. Програма ЄС – Східного партнерства. – 2017. – Режим доступу: <https://www.culturepartnership.eu>.

3. Скавронська І.В. Тенденції розвитку креативних індустрій в країнах Європейського Союзу / І.В. Скавронська, А.О. Гончарук // "Young Scientist". – 2016. – № 4 (31). – С. 201–204.

4. Холодницька А.В. Актуальні тенденції розвитку креативних індустрій в Україні в умовах глобалізації / А.В. Холодницька // Економіка і суспільство. – 2018. – №14. – С. 151–157.

Корчинський І.О.,
доцент кафедри фінансів та обліку
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)
Ковалик В.І.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»

СУТНІСТЬ ШАХРАЙСТВА В КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Фінансове шахрайство – один із найбільш складних видів недобросовісної діяльності в професійній сфері. Фінансове шахрайство в комерційному банку поширене явище в банківській сфері, особливо серед українських комерційних банків. Такий стан справ вимагає прискіпливої уваги до фінансового шахрайства в комерційних банках.

У науковій сфері досі немає єдиного підходу до визначення поняття «фінансове шахрайство». Так, С.С. Чернявський [4, с. 56] розглядає фінансове шахрайство з позиції криміналістики і пропонує його розуміти як комплекс взаємопов'язаних і спільних за криміналістичними ознаками технологій корисливих посягань на фінансові ресурси держави, суб'єктів господарювання та громадян, учинених шляхом обману й зловживання службовим становищем. В свою чергу, Г.М. Чернишов [3] розкриває сутність фінансового шахрайства також із погляду кримінології та звертає увагу на те, що елементом фінансового шахрайства є легальні дії. Результатом його дослідження є таке формулювання: «Фінансове шахрайство – це кримінологічне явище, що являє собою злочинну

діяльність та виражається в системі кримінально-карних та легальних дій, які вчинюються шляхом обману або зловживання довірою в процесі формування, розподілу та використання грошових фондів із метою здобуття матеріальної вигоди».

П. Ліллі [1, с. 27] визначає фінансове шахрайство як будь-який вид вдалого фінансового злочину та іншої обманної діяльності, яка призводить до утворення грошових сум, які в подальшому проходять через банківські рахунки. Дж. Уельс [2, с. 23] пропонує під шахрайством розуміти використання особою свого положення з метою особистого збагачення шляхом умисного неналежного використання чи зловживання ресурсами і активами «організації-роботодавця».

Для розкриття поняття «фінансове шахрайство» необхідно розкрити його основні характеристики – суб'єкт, об'єкт, інструменти здійснення та мету. Метою фінансового шахрайства у комерційних банках є отримання матеріального зиску та задоволення від моральної протестної самореалізації. Щодо характеристики «суб'єкт здійснення» фінансового шахрайства, то комерційні банки можуть виступати одночасно порушником, жертвою фінансового злочину та свідомим або несвідомим засобом фінансового злочину. Стосовно «об'єкту фінансового шахрайства» слід виділяти рух грошових коштів, угоди, які передбачають фінансові зобов'язання, і роль комерційного банку, яка може полягати в забезпеченні руху грошових коштів або виступати однією із сторін угод, які передбачають фінансові зобов'язання чи іншим чином впливати на виконання фінансових зобов'язань. Такі об'єкти можливо визначати як сферу банківського грошового обігу та фінансових зобов'язань.

Узагальнюючи вище сказане, зазначимо, що фінансове шахрайство в комерційному банку – це зловживання суттєвим впливом на функціонування комерційного банку, які представляють собою систему маніпуляцій у сфері банківського грошового обігу та фінансових зобов'язань, метою яких є недобросовісне заволодіння майном, у т. ч. фінансовими ресурсами, отримання

будь-яких неправомірних переваг та/або задоволення від моральної протестної самореалізації.

Список використаних джерел

1. Лилли П. Грязные сделки. Тайная правда о мировой практике отмывания денег, международной преступности и терроризме. Ростов н/Д: Феникс, 2005. 400 с.
2. Уеллс Дж.Т. Справочник по предупреждению и выявлению корпоративного мошенничества. М.: Маросейка, 2008. 480 с.
3. Чернишов Г.М. До питання про визначення фінансового шахрайства. URL: <http://criminology.onua.edu.ua/?p=1352>.
4. Чернявський С.С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування: монографія. К.: ХайТекПрес, 2010. 624 с.

Корчинський І.О.,
доцент кафедри фінансів та обліку
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)
Магас М.Т.
здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУЧАСНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

Фінансова безпека страхового ринку є вагомим елементом економічної безпеки держави. Щоб дослідити рівень фінансової безпеки страхового ринку та для розробки заходів, спрямованих на її забезпечення, актуально з'ясувати значення основних понять. Проаналізуємо існуючі підходи до поняття «фінансова безпека страхового ринку» (табл. 1).

Беручи до уваги наведені вище поняття «фінансової безпеки» та «страхового ринку», категорію «фінансова безпека страхового ринку» можна розкрити так. Під фінансовою безпекою страхового ринку потрібно розуміти такий його фінансовий стан, який характеризується збалансованістю на всіх етапах фінансових відносин та сприяє його безперервному розвитку.

Підходи до розуміння поняття «фінансова безпека страхового ринку»

Автор	Визначення	Джерело
Барановський О.І., Говорушко Т.А.	Фінансова безпека ринку страхових послуг загалом і конкретної страхової організації зокрема – такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав змогу би їм у разі потреби відшкодувати обумовлені в договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування.	[3]
Бабець І.Г., Жабинець О.Й.	Безпека страхового ринку – такий стан системи страхування, який забезпечує формування стійкого попиту на страхові послуги, фінансову надійність страхових організацій та гарантованість ними виплат за укладаннями договорами страхування.	[1]
Єрмошенко А	Фінансова безпека страховика – стан його фінансів, що характеризується збалансованістю системи фінансових показників та інструментів, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, дає можливість їй своєчасно та у повному обсязі брати на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток страхової компанії.	[4]

Для докладнішого вивчення фінансової безпеки страхового ринку України, потрібно розглянути фактори, які впливають на її розвиток.

Фактори впливу на фінансову безпеку:

- організаційно-правові: відсутність чіткої державної політики в сфері страхування; неповно і часом неузгоджена нормативно-правова база; недостатній рівень державного регулювання та контролю за страховим ринком;
- економічні: низька платоспроможність фізичних та юридичних осіб; рівень інфляції;
- кадрові: недостатня кваліфікованість працівників;
- політико-правові: створення страхового ринку відбулося паралельно з розвитком нормативно-правового забезпечення.

Проаналізувавши дані фактори ми помітимо, що їхні складові як позитивно, так і негативно впливають на фінансову безпеку. Для глибшого

вивчення, крім факторів, потрібно звернути увагу на об'єктивні та суб'єктивні (зовнішні та внутрішні) чинники. Дослідження страхового ринку доречно розпочати із аналізу головних параметрів його розвитку.

Список використаних джерел

1. Бабець І.Г., Жабинець О.Й. Інтегральна оцінка безпеки страхового ринку України // *Бізнесінформ* № 2 2015. С. 223-225.
2. Висоцька І.Б., Нагірна О.В. Сучасний стан страхового ринку України та його фінансова безпека // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. Вип 2. С. 28-39.
3. Говорушко Т. А. Страхові послуги: підручник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 376 с.
4. Навороцький Д. А. Формування страхового ринку України : автореф. дис. ... канд. екон. наук. [Інститут економічного прогнозування НАНУ]. К., 2005. 16с.

Кравчук О. О.

студентка 6-го курсу економічного факультету
кафедри маркетингу

Науковий керівник: Сохецька А. В.

викладач кафедри маркетингу

(*Львівський національний університет ім. І. Франка*)

АУДИТ ЯК ФОРМА КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

В умовах ринкової економіки облік та контроль за фінансовими потоками є важливою складовою для здійснення господарської діяльності та взаємодії суб'єктів економіки між собою. Аудит – це спосіб перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єктів господарської діяльності задля висловлення незалежної думки аудитора про її вірогідність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, стандартів бухгалтерського обліку або інших правил згідно із вимогами.

Головною метою аудиту є оцінка і сприяння ефективності діяльності суб'єктів господарювання, раціональному і доцільному використанні всіх видів ресурсів у підприємницькій діяльності для отримання максимального прибутку. А основними завданнями аудиту є перевірка фінансової звітності, розрахунків, декларацій та іншої документації для встановлення їх правдивості й відповідності здійснених господарських і фінансових операцій в межах чинного законодавства; визначення правдивості фінансових результатів; виявлення і запобігання порушень фінансово-господарській діяльності економічних суб'єктів; оцінка ефективності здійснення внутрішнього контролю; надання консультаційних послуг з обліку, аналізу, права, менеджменту, маркетингу, фінансів тощо.

У практиці розвинених країн ринкової економіки система державного фінансового контролю відбувається з урахуванням особливостей державного устрою відповідної країни та інших специфік, проте на загальних принципах та засадах, що сформувались протягом багатьох років існування міжнародного досвіду. Як правило, в усіх країнах є спеціальні інститути парламентського контролю за витрачанням державних коштів. Також паралельно з інститутами парламентського контролю в більшості країн діють державні або урядові контрольно-ревізійні системи, що є у тісному взаємозв'язку один з одним.

Наприклад, у США таким органом є Головне контрольне управління Конгресу, у Великобританії – Національна ревізійна рада, у Канаді – Генеральний контролер, у Німеччині – Рахункова палата [1, с.8].

З переходом до ринкової економіки в Україні була створена аналогічна схема побудови фінансового контролю. Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у здійсненні перевірки та аналізу фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю [2]. Вищим органом державного фінансового контролю в країні є Рахункова палата [3], яке була

створена і підпорядковується безпосередньо Верховній Раді України. До державних органів контролю також відносяться Державна фіскальна служба, що була створена Кабінетом Міністрів України і керівним відомством якої є Міністерство фінансів України і Державна аудиторська служба України, яка є центральним органом виконавчої влади, який з координацією із Кабінетом Міністрів України забезпечує формування і реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю.

Попри забезпечення міжнародних стандартів, що прийняті Радою з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості, а також Міжнародним кодексом етики, прийнятим Радою з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів та оприлюдненим Міжнародною федерацією бухгалтерів [4], аудит як форма контролю фінансових потоків здійснюється і у недержавній формі.

Суб'єкти господарської діяльності, найчастіше це самі підприємства, проводять аудити двох видів – внутрішні та зовнішні. Внутрішній аудит проводять працівники відділів внутрішнього аудиту, внутрішні аудиторські служби, які створені при підприємстві і підзвітні лише перед керівництвом підприємства. А зовнішній аудит здійснюється незалежними аудиторськими компаніями і спеціалістами на підставі договору з підприємством-замовником. Такий вид аудиту проводиться як і українськими відомими аудиторськими компаніями, так і міжнародними, які часто залучаються для отримання найдоцільніших і найкращих результатів.

Незалежно від того чи аудит проводиться на державному чи на недержавному рівні, всі вони є взаємозв'язаними та взаємодоповнювальними. І можна з впевненістю стверджувати, що аудит у всіх його типах, є одним з найефективніших видів контролю фінансових потоків економічних суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Баранова А.О. Аудит: навчальний посібник / А.О. Баранова, Т.А. Наумова., А.І. Кашперська. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 246 с.

2. Господарський кодекс України. Від 16 січня 2003 р. № 436-IV. З подальшими змінами // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2003. - № 18, № 19-20, № 21-22. - ст. 144.
3. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» // Відомості Верховної Ради (ВВР) від 27.01.2018, підстава - 2265-VIII.
4. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» // Відомості Верховної Ради (ВВР) від 21.12.2017. - № 9. - ст. 50.

Малець В. О.
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Новіцький Ю. В.
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Марушко Н. С.
доцент кафедри фінансів,
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ОЦІНКА МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз діагностики банкрутства та його запобігання, підтримка платоспроможності підприємства є актуальними в країнах з ринковими відносинами. Найефективнішим засобом запобігання банкрутства є фінансова санація, що забезпечує фінансове оздоровлення підприємств, збереження робочих місць, підвищення виробничого потенціалу, а отже і економічну безпеку країни.

Ознаки банкрутства можна розділити на дві групи. До першої групи відносяться показники, що свідчать про можливі фінансові утруднення і ймовірність банкрутства в недалекому майбутньому: повторювані істотні втрати в основній діяльності, що виражаються в хронічному спаді виробництва, скороченні обсягів продажів і хронічній збитковості; наявність хронічно простроченої кредиторської і дебіторської заборгованості; низькі значення

коефіцієнтів ліквідності і тенденція їх до зниження; збільшення до небезпечних меж частки позикового капіталу в загальній його сумі; дефіцит власного оборотного капіталу; систематичне збільшення тривалості обороту капіталу; наявність наднормативних запасів сировини і готової продукції; використання нових джерел фінансових ресурсів на невигідних умовах; несприятливі зміни в портфелі замовлень; падіння ринкової вартості акцій підприємства; зниження виробничого потенціалу.

В другу групу входять показники, несприятливі значення яких не дають підстави розглядати поточний фінансовий стан як критичний, але сигналізують про можливість різкого його погіршення в майбутньому при неприйнятті дієвих заходів. До них відносяться:

- надмірна залежність підприємства від якого-небудь одного конкретного проекту, типу устаткування, виду активу, ринку збуту;
- втрата ключових контрагентів;
- недооцінка відновлення техніки і технології;
- втрата досвідчених співробітників апарата керування;
- змушені простої, неритмічна робота;
- неефективні довгострокові угоди;
- недостатність капітальних вкладень і т.д.

Отже, до переваг цієї системи індикаторів можливого банкрутства можна віднести системний і комплексний підходи, а до недоліків – більш високий ступінь складності ухвалення рішення в умовах багатокритеріальної задачі, інформативний характер розрахованих показників, суб'єктивність прогнозного рішення.

В теперішній час існує чотири основних підходи для оцінки й прогнозування ймовірності банкрутства підприємств:

- 1) експертні методи;
- 2) економіко-математичні методи;
- 3) штучні інтелектуальні системи;
- 4) методи оцінки фінансового стану [1].

Одним з основних напрямів діагностики банкрутства підприємств є підхід, що базується на розрахунку різних фінансових коефіцієнтів на основі фінансової звітності. Вітчизняні й закордонні автори пропонують різні процедури аналізу фінансової звітності, виходячи із цілей і завдань аналізу, інформаційної бази, технічного забезпечення, досвіду й кваліфікації фахівців.

Аналіз літературних джерел дозволив виділити наступні методики діагностики банкрутства підприємства, засновані на розрахунку і аналізі фінансових показників: система показників У. Бівера; метод «credit-men» Ж. Депаляна; методика діагностики банкрутства підприємства І. Бланка; методика, заснована на розрахунку коефіцієнта фінансування важколіквідних активів; модель фінансової рівноваги підприємства Ж. Франшо та І. Романе [2] та інші.

Для оцінки ймовірності банкрутства у вітчизняній практиці використовується система коефіцієнтів: коефіцієнт поточної ліквідності (покриття); коефіцієнт забезпеченості власними коштами; коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності.

Поряд з наведеною вище формою діагностики банкрутства використовується також балансовий метод оцінки фінансового стану та загрози банкрутства, що його ще називають «Модель В.В. Ковальова». Проте, не дивлячись на наявність великої кількості методик, що дозволяють прогнозувати банкрутство підприємства з тією або іншою мірою вірогідності, жодна з них не може претендувати на використання як універсальна.

Актуальною проблемою є коригування методик з врахуванням регіональних і галузевих особливостей, а також розробка нових алгоритмів прогнозування вірогідності банкрутства, вільних від виявлених недоліків. Зокрема, великий інтерес представляє використання теорії статистичного розпізнавання кризового стану підприємства.

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що розглянуті методики не надають даних про детальний період настання банкрутства, однак вони показують реальні проблеми та можливості настання банкрутства.

Список використаних джерел

Штангрет А.М., Копилук О.І. Антикризове управління підприємством. Київ, 2007. 335с.

Рязаєва Т.Г., Стасюк І. В. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства. Вісник Хмельницького національного університету, 2010. №3. Т.1. С.177 – 181.

Марушко Н. С.,
доцент кафедри фінансів та обліку,
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯК ІНСТРУМЕНТУ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНИМИ ЗЛОЧИНАМИ ТА ШАХРАЙСТВОМ

В сучасному розвитку ринкових умов неможливо на високому рівні сформувати ефективний механізм захисту активів і протидії економічними злочинами та шахрайству без належної організації системи внутрішнього контролю. Загальновідомим є те, що економічні злочини та шахрайство в всіх сферах бізнесу мають тенденцію до збільшення, про що свідчить матеріали засобів масової інформації про практику діяльності українських так і зарубіжних економічних агентів. Практично в більшості підприємств існують випадки зловживань зі сторони персоналу та партнерів. На думку зарубіжних експертів, а також за даними контрольно-ревізійної діяльності близько 40% активів з обороту підприємств можуть виводитися завдяки недобросовісним та шахрайським діям найманого персоналу і стейкхолдерами, а також власниками бізнесу, що в свою чергу, сприяє зниженню ефективності діяльності бізнесу, зниженню його вартості, а в окремих випадках створює потенційні передумови загроз виникнення банкрутства підприємств.

Аналізуючи дослідження практиків в області проведення аудиту підприємств-банкрутів, доцільно зауважити, що більшість з них збанкрутували

з причин проведення навмисної політики зловживань і крадіжок, як зі сторони апарату управління, так і зі сторони власників. В силу вищевикладеного, наголосимо на необхідності формування дієвої системи внутрішнього контролю, як механізму забезпечення збереження майна підприємств, та водночас, забезпечення ефективного управління бізнесом, збільшення його економічного потенціалу та вартості вцілому.

Незаконне привласнення майна, надмірне накопичення, забезпечення високого рівня життя в короткий строк спонукає більшість цивілізованих людей бажання до шахрайства, крадіжок, економічних злочинів. Оцінка результатів Всесвітнього дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року [1], які проводиться в Україні кожні два роки, починаючи з 2009 року, показує, що існують такі основні тенденції стосовно найбільш поширених видів економічних злочинів та шахрайства і їх вплив на український бізнес. Так, 48% українських організацій постраждали від випадків економічних злочинів та шахрайства протягом останніх двох років, порівняно з 43% у 2016 році. Хабарництво та корупція залишається одним із основних видів економічних злочинів, негативний вплив яких зазнають українські організації – 73% респондентів відповіли, що їхні організації стали жертвами випадків хабарництва та корупції протягом останніх двох років. До п'ятірки найбільш поширених видів економічних злочинів та шахрайства також входять: незаконне привласнення майна, шахрайство у сфері закупівель, шахрайство у сфері управління персоналом, шахрайство у сфері оподаткування та кіберзлочини.

Експерти досліджень пояснюють високий рівень збитків тим, що більшість протиправних дій здійснюються керівниками вищого рангу, які мають можливість обійти механізм контролю за допомогою отриманих повноважень і застосувати більш складні схеми шахрайства. За даними дослідження, 55 % випадків шахрайства, скоєних співробітниками організації, були вчинені її вищим керівництвом, а 67 % третіми сторонами, що скоюють

шахрайства – це наближені до організації фізичні та юридичні особи: агенти, постачальники та клієнти [1, 2].

Українські організації відзначають, що від економічних злочинів та шахрайства найбільше постраждали їхня репутація/бренд (50%), відносини з бізнес-партнерами (42%) та взаємодія з регуляторами (38%). Коли репутації організації нанесений удар, це в свою чергу негативно впливає на її працівників. 58% українських організацій відмітили погіршення професійної етики та поведінки працівників внаслідок найбільш суттєвих випадків шахрайства [1].

Менеджмент як процес управління, який передбачає формування системи з таких складових як планування, організація і контроль, враховуючи сучасні тенденції падіння моральних цінностей, принципів, в тому числі моральної етики в суспільстві, зводиться в основному до функцій контролю: контролю правильності і своєчасності виконання управлінських рішень, контролю збереження вартості бізнесу підприємства і контролю за ефективністю управління бізнесом в цілому задля уникнення посилення постійного соціально-економічного конфлікту власника і найманого персоналу. Загальновідомо, що основою ефективного бізнесу в сучасних умовах є досягнення балансу інтересів між власниками і найманим персоналом в частині функціонування, відповідальності та матеріального заохочення. Тому, сучасні умови вимагають врахування особливостей функціонування механізму внутрішнього контролю як складової системи управління бізнесом.

За оцінками експертів, 31% опитаних респондентів в Україні вживають заходів із підвищення ефективності бізнес-процесів, зокрема, механізмів внутрішнього контролю. Аналогічні заходи внутрішнього контролю організації застосовують для протидії стимулу до вчинення шахрайських дій та виправданню таких дій: як зазначили 31% та 30% українських респондентів, відповідно [1].

Отже, процесу формування ефективного механізму внутрішнього контролю на підприємстві в ринкових умовах доцільно приділяти особливе

значення, оскільки внутрішній контроль є інструментом та елементом системи управління і забезпечення захисту активів з метою запобігання зловживань, економічним злочинам та шахрайству.

Список використаних джерел

1. Всесвітнє дослідження економічних злочинів та шахрайства 2018 року: результати опитування українських організацій. Виведення шахрайства з тіні. URL: pwc.com/ua/gecfs/ua
2. Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю. Тренінг. Впровадження системи внутрішнього контролю в державному секторі: вимоги та кращі практики. URL: <https://kyivaudit.gov.ua/vr/ka/index.nsf.pdf>

Мельник С.І.,
кандидат економічних наук, доцент,
заступник декана факультету №2
(підготовка фахівців для підрозділів
кримінальної поліції)
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА»

Якщо розглядати застосування терміну «механізм», то на сьогоднішній день він активно використовується в сфері безпекознавства, найчастіше в контексті економічної чи фінансової безпеки. До прикладу, В. Франчук у своїй роботі [1, с.164] розглядає механізм функціонування системи економічної безпеки акціонерних товариств, формуючи його основні складові та особливості. В той час як З. Живко у своїй монографії [2, с.35] пропонує механізм управління комплексною системою економічної безпеки підприємства.

Поступово поняття «механізм» почали використовувати в контексті забезпечення фінансової безпеки. До прикладу, Н. Пойда-Носик [3,с.89] трактує це поняття як сукупність чітко визначених дій суб'єктів забезпечення

фінансової безпеки зі створення надійності гарантування захисту об'єкта фінансової безпеки від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.

Ми виділи ключові сутнісні ознаки поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства» (рис.1).

З огляду на проведений аналіз сутності поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства» (рис.1), на нашу думку, його слід розглядати як систему, що поєднує в собі різноманітні методи, засоби, важелі та інструменти, які призначені для досягнення фінансової стійкості, стабільності, рівноваги підприємства і надійності проведених ним операцій.

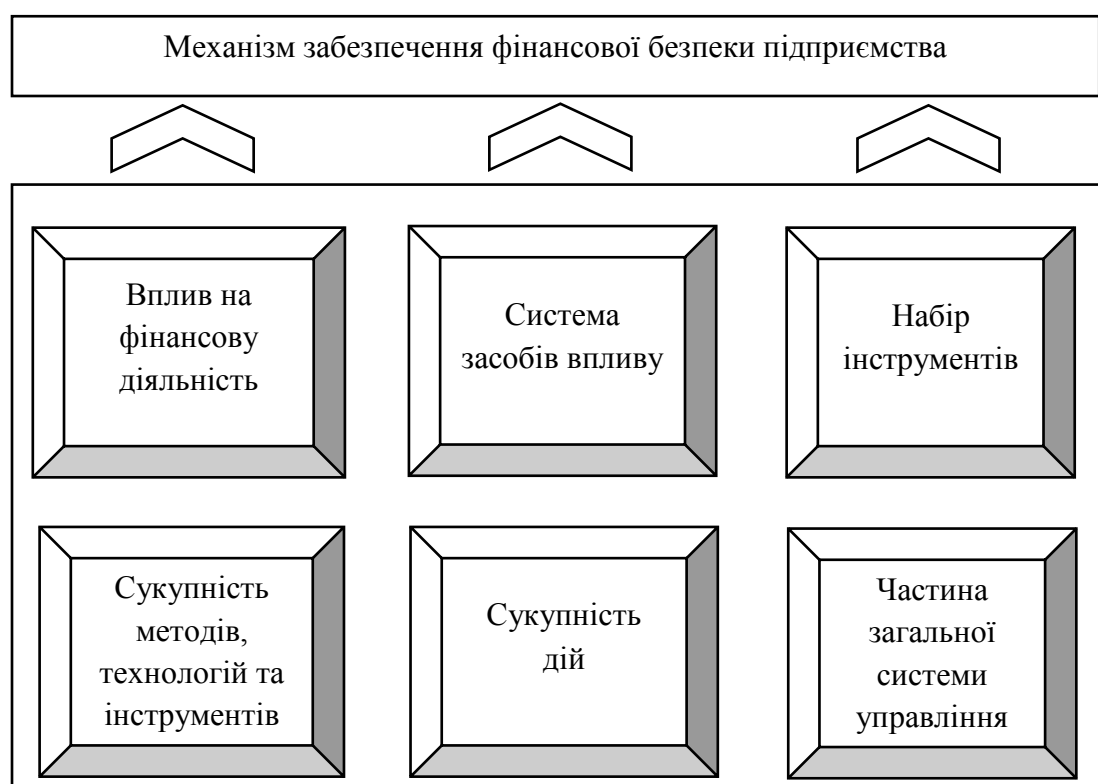

Рис.1.Ключові сутнісні ознаки поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства»

Сформовано автором на основі дослідження джерел: [3-6]

Стверджувати про ефективне функціонування будь-якого механізму не можна, якщо він не спроможний допомогти вирішувати поставлені керівництвом завдання. Тому, слід наголосити, що успішна побудова та реалізація механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства повинна в

кінцевому результаті сприяти виконанню таких завдань як: забезпечити належний рівень безпеки на підприємстві; забезпечити можливість здійснювати безперешкодно господарську діяльність; забезпечити стійкість фінансової системи підприємства щодо впливу різного роду загроз; уможливити забезпечення надійності кожної фінансової операції на підприємстві; забезпечити фінансову стабільність на підприємстві; досягнути фінансової рівноваги; підвищити кваліфікацію персоналу; забезпечити захист інформації на підприємстві; сформувати безпечні умови ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

На сьогоднішній день, не завжди при забезпеченні фінансової безпеки підприємства приділяють увагу усім чотирьом елементам одразу: забезпечення фінансової стійкості, стабільності та досягнення фінансової рівноваги і надійності. Саме тому, в подальшому, необхідно приділити більше уваги питанню забезпечення цих елементів через визначення та підвищення відповідних фінансових показників.

Список використаних джерел

1. Франчук В.І. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності: підручник Львів: ЛьвДУВС, 2015. 236 с.
2. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : монографія. Львів: «Ліга-Прес», 2012. С. 31.
3. Пойда-Носик Н. Н. Визначення сутності механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва // Вісн. Ун-ту банків. справи Нац. банку України. 2012. № 1 (13). С. 87–91.
4. Сова О.Ю. Напрями вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою підприємств. Вчені записки Університету «КРОК». Випуск 37, 2014. С 103.
5. Єрмошенко А.М. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами». К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 19 с.

6. Мандзіновська Х. О. А.М. Штангрет, Я.В. Котляревський, О.В. Мельников. Фінансова безпека машинобудівного підприємства: Методичні засади формування та забезпечення: монографія. Львів: Українська академія друкарства, 2016. 226 с.

Миськів Г.В.,
завідувач кафедри фінансів та обліку,
доктор економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Фінансовий потік – це цілеспрямований рух, зміна (обсягів, форм і видів) фінансових ресурсів певного суб'єкта господарювання, що відбувається спільно з відповідними йому грошовими потоками. Фінансовий потік є формою рух фінансових ресурсів [1].

Фінансових потоків банківської установи – це цілеспрямований рух фінансових ресурсів, які формуються та використовуються у банківській діяльності з метою отримання прибутку. Фінансові потоки банку забезпечують існування та взаємодію функціональних капіталів (позичкового, депозитного, страхового, фондового, посередницького, промислового, торгового) [2].

Особливості фінансових потоків банківських установ зумовлені специфікою їх діяльності. Перш за все, банки виступають як суб'єкти господарювання, які для забезпечення діяльності володіють відповідними фінансовими ресурсами, однак – як фінансові інститути, банки беруть участь у перерозподілі вільних фінансових ресурсів.

Фінансові потоки банку формуються в процесі акумулювання тимчасово вільних грошових коштів та наданні їх у кредит. Приймаючи вклади, банк здійснює перерозподіл залучених коштів, забезпечуючи цим власні доходи, доходи вкладників і сприяючи, таким чином, розміщенню фінансових ресурсів в економіці. При цьому, фінансові потоки банківських установ мають визначальний вплив на національну економіку, оскільки їх позитивне сальдо

свідчить про результативність діяльності та вказує на фінансову стабільність в державі.

Фінансові потоки банку, як і будь-кого іншого суб'єкта господарювання, поділяють на вхідні та вихідні, які визначають джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів.

Вхідні фінансові потоки банку формують пасивну частину банківського балансу, а саме ресурсну базу і дохід від його діяльності. Основою вхідних потоків банків є залучені кошти на депозитні та поточні рахунки, а також операційні доходи.

Операційні доходи – це надходження, отримані банком у результаті здійснення операцій чи надання послуг своїм клієнтам. Вони складаються з процентних (отримані проценти) та непроцентних (чисте позитивне сальдо) доходів від торговельних операцій на валютному ринку та ринку цінних паперів; дивідендів; доходів від фінансового лізингу; отриманих штрафів тощо [7].

Вихідні фінансові потоки банку створюють активну частину банківського балансу, вони формують його кредитний та інвестиційний портфелі. Вихідними фінансовими потоками є витрати банку або використання фінансових ресурсів у процесі здійснення активних операцій банку. Прикладом вихідних потоків є платежі з кореспондентського рахунку банку, платежі за дорученням клієнтів, операції з надання кредитів та купівлі цінних паперів, відсоткові витрати, повернення вкладів та міжбанківських кредитів [5].

При цьому, перед кожним банком стоїть завдання дотримання оптимального співвідношення між вхідними та вихідними фінансовими потоками: обсяг мобілізованих на грошово-кредитному ринку коштів повинен бути не меншим, але і не більшим, ніж це потрібно для розміщення коштів у прибуткові операції.

Проаналізуємо динаміку формування вхідних та вихідних фінансових потоків банків України, в частині оприлюдненої звітності банків (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка вхідних та вихідних фінансових потоків банків України
у 2009-2018 рр.**

млрд грн

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Вхідні фінансові потоки	803,1	968,3	1126,9	1289,3	1507,5	1563,0	1622,6	1834,0	1981,9	2076,1
<i>в тому числі</i>										
Доходи банків	142,97	136,85	142,78	150,45	168,89	210,20	199,19	190,69	178,05	204,55
Депозити залучені	334,95	416,65	491,76	572,34	669,97	675,09	716,73	793,47	898,84	932,97
Кошти юридичних та фізичних осіб на поточних рахунках	325,21	414,77	492,42	566,55	668,67	677,74	706,69	849,88	904,96	938,62
Вихідні фінансові потоки	968,15	988,47	1063,53	1057,22	1217,14	1438,1	1429,72	1688,27	1667,1	1781,7
<i>в тому числі</i>										
Витрати банків	181,45	149,88	150,49	145,55	167,45	263,17	265,79	350,08	204,55	182,22
Кредити банків	747,35	755,03	825,32	815,33	911,40	1006,36	965,09	1 005,92	1 036,75	1 118,86
Вкладення в цінні папери	39,35	83,56	87,72	96,34	138,29	168,93	198,84	332,27	425,80	480,62
Чистий фінансовий потік	-165,02	-20,2	63,43	232,12	290,39	124,57	192,89	145,77	314,75	294,44

Джерело: розроблено автором на основі [3,4,6]

Згідно з аналізом даних табл. 1, динаміка вхідних та вихідних фінансових потоків банків України упродовж 2009-2018 рр. була позитивною та висхідною. На кінець 2018 р. вхідні фінансові потоки становили 2076,1 млрд грн та зросли від 2009 р. (803,1 млрд грн.) на 1273 млрд грн. або у 2,6 раз. Вихідні фінансові потоки на кінець 2018 р. становили 1781,7 млрд грн та зросли від 2009 р. на 813,55 млрд грн. або у 1,84 раз. Позитивним є випереджуючий темп зростання вхідних фінансових потоків над вихідними, що дало змогу банківській системі України отримати позитивний чистий фінансовий потік починаючи від 2011 р., попри те, що доходи банків у 2014-2017 рр. не перевищували витрати, що призвело до збитковості банків у цей період.

У структурі вхідних фінансових потоків банків України найбільшу частку упродовж 2009-2018 рр. займали кошти юридичних та фізичних осіб на

поточних рахунках, середньорічна частка яких становила 45%, а у структурі вихідних фінансових потоків банків - кредити банків із середньорічною часткою у 63%.

У розрізі вхідних та вихідних фінансових потоків банків України варто проаналізувати також структуру доходів та витрат, оскільки саме вони формують чистий фінансовий прибуток або збиток банківської системи .

У структурі доходів банків України найбільшу частку посідають процентні доходи, із середньорічною часткою 75,13%. До процентних доходів банку належать доходи від падання кредитних послуг за кредитами суб'єктам господарської діяльності та фізичним особам, доходи за коштами, розміщеними в інших банках та в центральному банку, процентні доходи за депозитами в інших банках та за кредитами, наданими іншим банківським установам; процентні доходи за інвестиційними цінними паперами та за цінними паперами на продаж. Іншими процентними доходами вважають доходи від операцій з філіями та іншими установами банку, а також процентні доходи за позабалансовими операціями [8].

Комісійні доходи займають другу за величиною позицію із середньорічною часткою 15,42%.

У структурі видатків процентні витрати теж займають найбільшу частку, із середньорічним значенням 38,35%. Процентні витрати банку — це проценти, сплачені власникам основних депозитів, та процентні виплати за коштами, залученими на грошовому ринку, в тому числі за цінними паперами власної емісії [8].

Відрахування в резерви займають другу позицію з-поміж витрат банків із середньорічною часткою у 30,56%, а загальні адміністративні витрати – третю позицію із середньорічною часткою у 20,07 %.

Позитивною тенденцією у динаміці доходів та витрат банків України є поступове скорочення витрат банків та зростання доходів банків, що відображається у щорічному зростанні фінансового результату діяльності банківської системи загалом.

З метою оптимізації та постійного контролю вхідних та вихідних фінансових потоків банків України необхідно:

- здійснювати виважену кредитну політику, спрямовану на зниження частки ризикових (проблемних) активів;
- здійснювати виважену процентну політику;
- покращити якість оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників;
- забезпечити збільшення питомої ваги дохідних активів у сукупних активах банків.

Таким чином, для успішного функціонування банків України як складної динамічної системи необхідно аналізувати фінансові потоки від моменту їх входження в банк до моменту виходу, і здійснювати управління як окремими групами фінансових потоків, так і окремими потоками та їх елементами.

Список використаних джерел:

1. Васюренко Л. В. Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз: Монографія. / Л. В. Васюренко, І. М. Федосік – Харків: ПП Яковлєва, 2003. – 88 с.
2. Васюренко О. В. Фінансове управління потребує точного визначення окремих понять / О. В. Васюренко, Г. М. Азаренкова // Фінанси України. – 2013. – № 1. – С. 28–33.
3. Грошово-кредитна статистика НБУ. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України). Національний банк України. [Електронний ресурс]: дані НБУ. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1
4. Доходи та витрати банків України. Національний банк України [Електронний ресурс]: - Режим доступу: - https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
5. Коваль С. Фінансові потоки банківських установ: теорія і практика / С.Коваль // Світ фінансів. – 2012. – №4 – С.200–206.

6. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України [Електронний ресурс]: - Режим доступу:- https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
7. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
8. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: підручник / В. М. Шелудько. [2 -ге вид., стер.] - К.: Знання, 2008. — 535 с.

Михаліцька Н.Я.,

доцент кафедри менеджменту,
кандидат наук з державного управління, доцент

Верескля М.Р.

доцент кафедри менеджменту,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ

Катастрофічне погіршення інвестиційного клімату за останні роки зумовлює низьку інвестиційну привабливість економіки країни, неспроможність залучати в економіку динамічні інноваційні і технологічно складні виробництва, спричиняє значний відтік іноземних інвестицій в кризові періоди. Для пришвидшення накопичення основного капіталу підприємствами України доцільно удосконалити механізми державного регулювання прямих іноземних інвестицій.

Традиційні ризики інвестиційної діяльності в Україні, пов'язані з інституційними чинниками та низькою ефективністю державної політики, у 2014-2018 рр. посилювалися внаслідок різкого зростання політичної та економічної нестабільності та тривалими бойовими діями на території Донецької й Луганської областей. Сукупна дія зазначених чинників змушувала компанії відмовлятися або відкладати на майбутні періоди реалізацію

інвестиційних проектів. Як наслідок, за 2015 р. відбувалось виведення іноземного капіталу з України – обсяг нагромаджених прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в українську економіку скоротився на 2,4 млрд дол. США порівняно з початком року. Щоправда, у 2016 р. тенденція змінилася, і цей обсяг зріс з 50364,8 млн дол. США станом на 01.01.2016 р. до 52835,5 млн дол. США станом на 01.10.2016 р. Але вплив капіталу може повторюватися, оскільки наразі його загальмовано неможливістю продажу активів (насамперед у зоні конфлікту), або не вигідністю такого продажу через девальвацію гривні [15, с.139].

Необхідно також призупинити в руйнацію фундаментальної бази України, яка призвана забезпечувати структурні реформи в економіці на інноваційних засадах. Ознакою цієї руйнації є погіршення динаміки рівня витрат на науково-технічну діяльність, задовільним значенням яких вважається 2% від ВВП [16]. Витрати на фінансування науково-технічних робіт скоротилися з 0,85% ВВП у 2008 р. до 0,70% ВВП у 2013 р., 0,66% у 2014 р. і 0,64% і у 2016 р. У 2017 р. цей показник становив 0,48%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету - 0,16% [17]. Це свідчить про значне посилення загроз інноваційній безпеці держави.

Стосовно збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України доцільно зауважити, що такі інвестиції можуть не тільки сприяти її зростанню, але й нести загрози інвестиційній безпеці країни.

Основними загрозами для української економіки, які несуть із собою іноземні інвестори, є:

- поглиблення внутрішніх дисбалансів товарних і фінансових ринків;
- консервація неефективної структури національного виробництва;
- монополізація окремих стратегічно важливих або соціально значущих сфер господарювання та ринків збуту з відповідними деформаціями конкурентного середовища;
- нераціональна експлуатація національної сировинно-ресурсної бази та виробничих потужностей [18, с.24].

На наш погляд, в Україні назріла потреба у модернізації податкової системи України у напрямку створення системи інвестиційного податкового кредитування внутрішніх інвестицій та інших *механізмів прискорення накопичення основного капіталу* підприємствами України.

Слід зазначити, що інноваційно-інвестиційний кредит досить широко використовуються у країнах Західної Європи. Наприклад, у Франції інвестиційний податковий кредит надається на рівні 25% приросту витрат компаній на НДДКР порівняно із попереднім роком, а в Німеччині поширена прискорена амортизація, що вже у першій рік дозволяє амортизувати 50% вартості майна, а за перші три роки величина амортизованого майна може сягати 80%. У США величина інвестиційного податкового кредиту коливається у межах 6-10% обсягу інвестицій в устаткування [13].

Інвестиційні знижки по податках як інструмент стимулювання інноваційної діяльності підприємств використовуються і в Японії, де передбачено право підприємств відраховувати з податку на прибуток 7% обсягу капіталовкладень в обладнання, яке використовується для проведення наукових досліджень зі створення нових матеріалів та електронної техніки. У Великобританії використовуються 50% податкові знижки на інвестиції, у Канаді податкові знижки на інвестиції передбачені в розмірі від 10% до 50% в залежності від територіального розташування підприємств [14].

Таким чином, в сучасних умовах важливим напрямом економічної політики держави залишається реформа управління державними підприємствами з метою їх перетворення на прибуткові та конкурентоспроможні. В Україні підприємства з державною або комунальною участю формують значну частку ВВП, зайнятості та ринкової капіталізації. Вони переважають у житлово-комунальному господарстві та галузях інфраструктури (енергетика, транспорт, зв'язок, фінансовий сектор). Тому ефективне управління такими підприємствами є передумовою не лише підвищення національної конкурентоспроможності, а й зміцнення економічної та соціальної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Майорова Т. В. Інвестиційний податковий кредит як непрямий метод фінансування інноваційної діяльності. Економіка та держава. 2015. № 2. С. 31-34.
2. KPMG Audit (2013). Income tax and indirect taxes, as a state, companies and individuals respond to changes occurring in the world. URL: http://www.kpmg.com/UA/uk/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Press_Releases/Pages/KPMGtax_rates.aspx (Accessed 3 January 2015).
3. Собкевич О.В. Проблеми реального сектору економіки України у контексті економічної безпеки держави. Електронне наукове фахове видання. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 15, 2017. С.136-141. URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/26.pdf>
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р № 1277.
5. Здійснення наукових досліджень і розробок у 2017 році. Держстат України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/dop/05/dop_nntd16.zip
6. Проблеми забезпечення економічної безпеки і сталого розвитку України / Відп. ред. С.І. Пирожков, Б.В. Губський, А.І. Сухоруков. К.: НІУРВ, 2010. 130 с.

Мойсеєнко І.П.,
професор кафедри фінансів та обліку,
доктор економічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ: ПОНЯТТЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ

Сьогоднішні споживачі очікують простого онлайн-доступу до фінансових послуг, швидкого схвалення кредитів та безкоштовних платежів для фізичних осіб, - всіх тих нововведень, які зробили фінтех популярним. Фінансові

технології або Фінтех (англ. “FinTech”) – галузь, що складається з компаній, що використовують технології та інновації, щоб конкурувати з традиційними фінансовими організаціями в особі банків і посередників на ринку фінансових послуг [1]. Патрік Шуфель (Patrick Schueffel) за результатами свого дослідження наводить таке визначення: “Fintech є новою фінансовою галуззю, яка застосовує технології для поліпшення фінансової діяльності» [2].

Явище фінтех стало важливою ланкою у ланцюжку еволюції фінансових послуг. Фінансові технології - це технології, що застосовуються в фінансових службах, або використовуються для того, щоб допомогти компаніям керувати фінансовими аспектами свого бізнесу, включаючи нові програми та додатки, процеси та бізнес-моделі. На підставі узагальнення вищезазначених трактувань під фінансовими технологіями розуміють технології, які використовуються для оптимізації витрат, збільшення доданої вартості у своїх продуктах, швидкодії проходження всіляких процесів, інформаційної та економічної безпеки [3].

Фінтех-компанії здійснюють свою діяльність за такими напрямками.

1) Управління особистими фінансами, тобто впровадження мобільних і десктопних програм, що дають змогу стежити за рухами особистих коштів, отримувати докладні звіти і припущення про майбутні витрати.

2) Здійснення платежів – напрям фінансових технологій, що пропонує суттєво прогресивніші підходи до фінансових транзакцій.

3) Кредитування P2P (peer-to-peer) – стартапи у сфері кредитування без участі банківської установи на основі розподілених технологій.

4) Інвестиційні платформи – напрям фінансових технологій, що пропонує автоматизацію інвестування. Інновації на цьому напрямі полягають в автоматизації процесу прийняття рішень в режимі онлайн на основі обробки інформації за певним алгоритмом оцінки інформації про інвестора для визначення цілей інвестування та його схильності до ризику і доступної інформації з фондового ринку.

5) Колективне фінансування (краудфандінг) – вид фінансування за допомогою збору коштів на реалізацію будь-якого проекту через Інтернет наприклад стартап Ustarter [7].

6) Безпека – надання сервісу для банківських установ на основі спрощення та автоматизації питання аутентифікації клієнтів та розроблення заходів щодо боротьби з шахрайством.

7) B2B-фінтех – окремий напрям фінтеху, що вирішує проблеми розрахунків та обміну даними в бізнесі. Останнім перспективним трендом цієї діяльності є розробка смарт-контрактів на основі блокчейна.

8) Грошові перекази без участі банківських установ. Технологія передбачає просту і зрозумілу мобільну платформу до аутентифікації клієнтів (наприклад, через соціальні мережі) [5].

Згідно з дослідженням 73% FinTech-компаній в Україні створюють сервіси для масового сегменту, 19% – для середнього та малого бізнесу, 8% – інші; 38,5% всіх сервісів розвиваються в напрямі платежів та грошових переказів, 19% – кредитування та мікрокредитування для P2P, B2C, P2B [7]. Приклади Фінтеху в Україні: ініціатива ПриватБанку щодо p2p-кредитування, схожий сервіс від AFA, цікавий проект мобільних грошей від Київстар, мобільний банкінг-проект Monobank[6].

Переваги та недоліки використання Фінтех представлені в Таблиці.

Швидкість і зручність означає, що Фінтех-послуги, як правило, постачаються в Інтернеті, і таким чином користувачі можуть отримати доступ до них простіше та швидше. Великий вибір - споживачі отримують вигоду від більшого вибору продуктів і послуг, оскільки їх можна придбати віддалено, незалежно від місцезнаходження. Вигідніші умови на послуги - компаніям фінтех, зазвичай, не потрібно вкладати гроші в фізичну інфраструктуру, таку як філіальна мережа, тому вони зможуть запропонувати споживачам вигідніші умови на свої послуги, у порівняння з традиційними компаніями.

Переваги та недоліки Фінтеху

<i>Потенційні переваги фінтеху</i>	<i>Недоліки</i>
Швидкість і зручність	Нечітка регуляція
Великий вибір	Спонтанні рішення
Вигідніші умови на послуги	Технологічні ризики
Більше персоналізованих продуктів	"Не для всіх"

Більше персоналізованих продуктів - технологія дозволяє фінтех-компаніям збирати та зберігати більше інформації про клієнтів, щоб вони могли запропонувати споживачам більш персоналізовані продукти або послуги.

Проте у фінтеху є і певні недоліки.

Нечітка регуляція означає, що Фінтех-компанії нові для фінансової галузі та використовують відмінні від традиційних фінустанов бізнес-моделі та можуть не підпадати під існуючі норми регулювання фінансового посередництва. Спонтанні рішення споживачів виникають через обмежений час та інформацію для прийняття рішень, що часто призводить до необдуманих дій.

Технологічні ризики для споживачів виникають внаслідок того, що ваші особисті дані можуть бути неправильно використані або ви можете стати жертвою кіберзлочину. "Не для всіх" означає, що існує багато категорій громадян, які з різних причин не використовують гаджети для здійснення онлайн-операцій.

Фінтех-компанії, які володіють чи обробляють персональні дані, мають певні обов'язки та відповідальність щодо їх збереження, захисту від незаконної обробки та доступу до них. В Україні Закон "Про захист персональних даних" передбачає основи захисту персональних даних, що загалом, відповідає міжнародній практиці. Не дивлячись на те, що вимоги щодо збереження персональних даних доволі детально передбачені законодавством, їх виконання недостатньо стимульовано системою захисту.

Регулюючі заходи повинні забезпечити безпечні та рівноправні умови для всіх учасників, виконавців і нових учасників. Водночас, вони повинні сприяти

підвищенню інноваційності та конкурентоспроможності фінансового ринку. Фірми, що надають подібні послуги або приймають подібні ризики, не можуть працювати за різними режимами регулювання. Це створило б регуляторні прогалини, коли нові бізнес-моделі змінюють критичну діяльність поза поточними регулювання. Водночас виникають нові виклики. Деякі з них лежать за межами традиційної місії фінансового регулювання - наприклад, збір та обмін даними клієнтів. Тим не менш, ці тенденції можуть мати глибокі наслідки для еволюції традиційних моделей фінансового посередництва і змагання серед гравців.

Державна політика повинна адаптуватися до розвитку фінтех та Bigtech в частині захисту даних клієнтів і сприяти підтримці міцного та збалансованого економічного зростання. Необхідно дати визначення таким об'єктам права, як “криптовалюта”, прописати права та обов'язки у правовідносинах “блокчейн” та “ICO”, надати правову оцінку діяльності з “майнінгу”[4]. Відносини в суспільстві змінюються, вже давно виникли цілі класи об'єктів нематеріального (цифрового) світу, що потребують законодавчого урегулювання. Необхідно встановити прості правила гри, які дозволять як українським, так і іноземним стартапам успішно розвивати галузь фінтеху. Як у більшості документів фінансового регулювання, міжнародна координація — це напрямок розвитку державного регулювання фінансових ринків.

Подальший розвиток фінансових технологій потенційно може вплинути на страхування, платіжну сферу, інвестування, залучення капіталу, депозити і кредитування, сфери транскордонних платежів, банківських переказів, перезакладення активів, реструктуризації іпотек і звітності банків перед регуляторами і навіть регуляторний нагляд.

Список використаних джерел

1. Финансовые технологии. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki>.
2. Schueffel P. Taming the Beast: A Scientific Definition of Fintech. Journal of Innovation Management. 2017. Vol. 4. Iss. 4. P. 32–54.

3. Дудинець Л.А. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи Глобальні та національні проблеми економіки Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського Випуск 22. 2018.-С794-799.

4. Паперник С.М. Що таке фінтех. URL: <http://www.management.com.ua/notes/what-is-fintech.html>.

5. MEDICI FinTech's Global Knowledge Network. URL: <https://medici.letstalkpayments.com/companies>.

6. FinTech в Україні: чому потрібно розвивати ринок фінансових технологій? URL: <http://evris.law/uk/statija-fintech-vukraini-chomu-potribno-rozvivati-rinok-finansovih-tehnologij>.

7. Сайт платформи Ustarter. URL: <http://ustarter.co>.

Нагірна О.В.,
доцент кафедри фінансів та обліку,
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ЧЕРЕЗ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ

В сучасних умовах стрімко зростає ринок платіжних систем. Через них проходять значні грошові потоки, вони ефективно та надійно забезпечують розрахунки та є запорукою стабільного функціонування економіки країни.

Впродовж 2018 року на території України послуги з переказу коштів надавали 35 систем переказу коштів (з них 28 систем створені резидентами, 7 створені нерезидентами).

Протягом 2016-2018 рр. сума переказаних коштів:

- у межах України збільшилась на 1 870 млн.дол.США;
- в Україну зменшилась на 187 млн.дол.США.;
- з України зменшилась на 58 млн.дол.США (рис.1) [2,3].

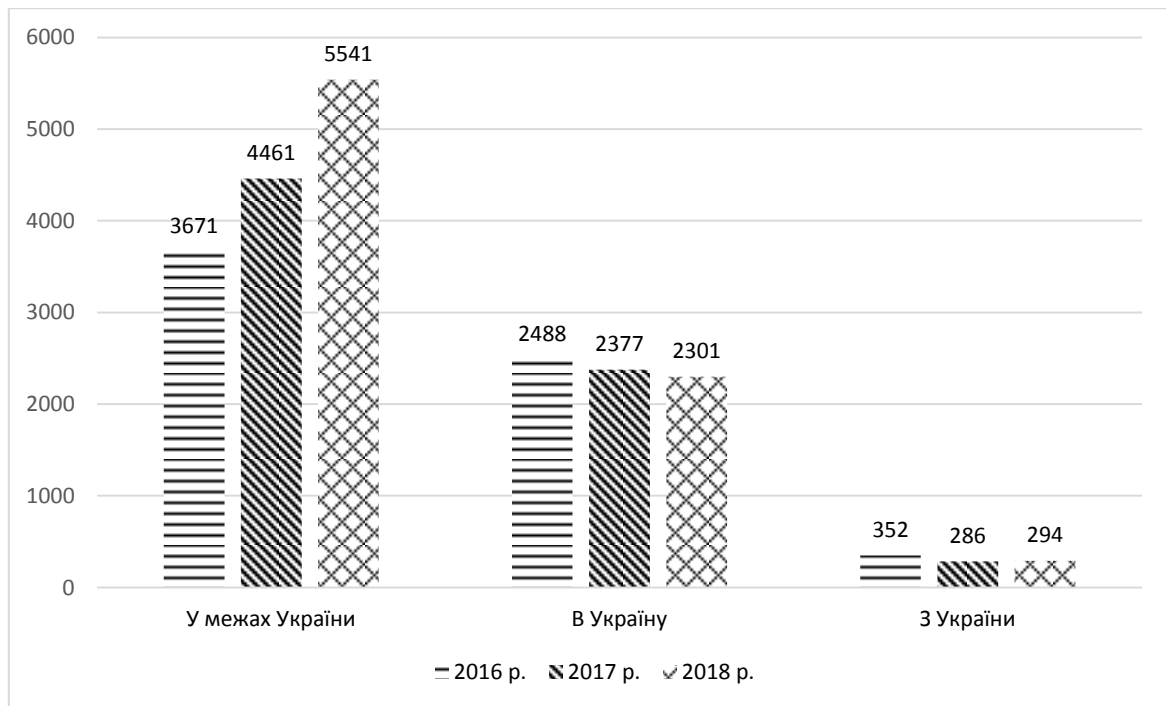

Рис.1. Сума переказів, здійснених через системи переказу коштів, млн.дол.США (в еквіваленті)

Останні роки в Україні діяльність з переказу коштів здійснюють 7 систем, що створені нерезидентами. За 2016-2018 рр. через системи, створені нерезидентами сума переказаних коштів:

- у межах України зменшилась на 0,64 млн.дол.США;
- в Україну зменшилась на 406,48 млн.дол.США.;
- з України зменшилась на 58,94 млн.дол.США (рис.2) [1,2,3].

Незважаючи на те, що системи переказу коштів, створені нерезидентами займають лише 20% , основна сума переказів в Україну і з України проводиться саме через них.

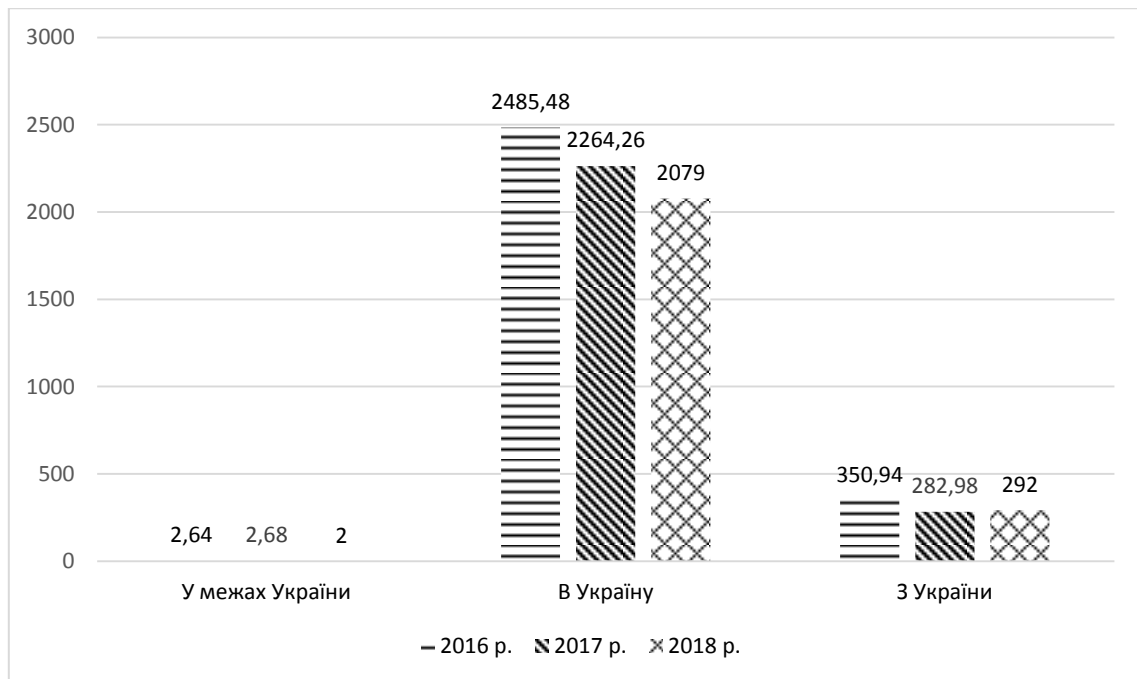

Рис.2. Сума переказів, здійснених нерезидентами через системи переказу коштів, млн.дол.США (в еквіваленті)

Перше місце за обсягами переказів в Україну протягом аналізованого періоду займає система переказу “ Western Union” (рис.3) [1,2,3]. Сума переказів, надісланих в Україну, через дану систему за 2016-2018 рр. збільшилась на 19%. Друге місце серед переказів в Україну займає система “Money Gram”, третє система “Intel Express”.

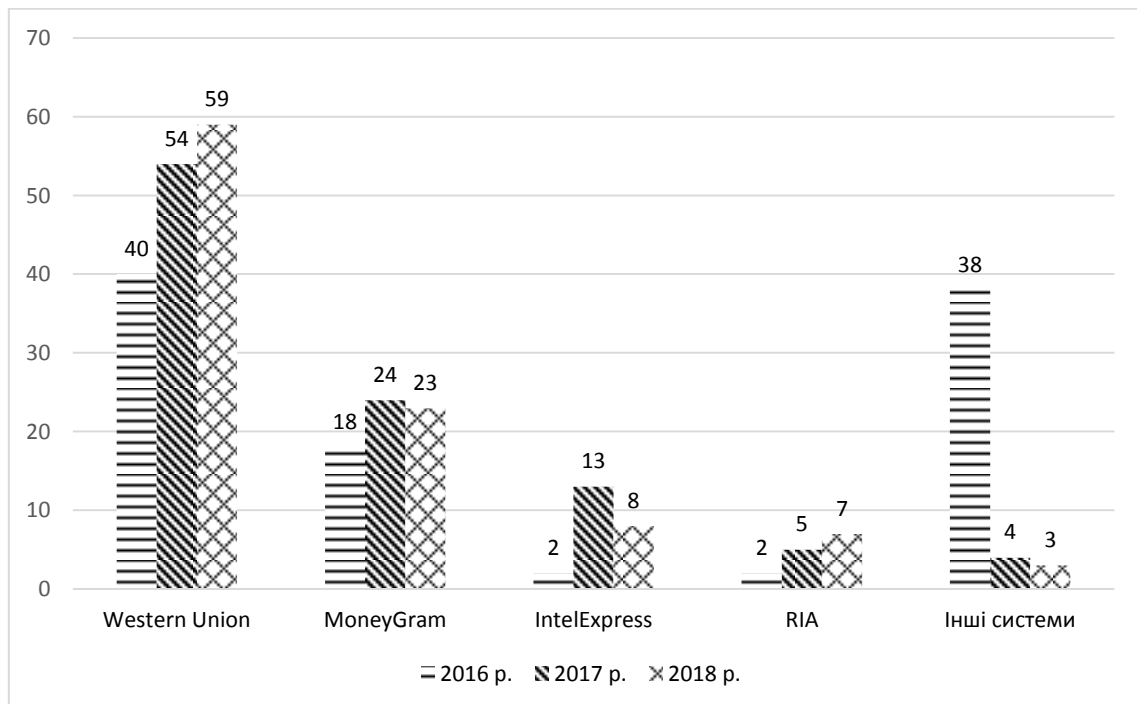

Рис.3. Розподіл переказів в Україну, здійснених через системи-нерезиденти (у розрізі систем переказу за сумою), %

У 2018 році значні обсяги переказів в Україну надходили зі США (17%), Ізраїлю (13%) та Російської Федерації (9%). Найбільші обсяги переказів з України в 2018 році відправлялися до Російської Федерації (36%), Грузії (10%) та Китаю (6%) [3].

Аналогічно, перше місце за обсягами переказів з України протягом аналізованого періоду також займає система переказу “ Western Union” (рис.4) [1,2,3]. Сума відправлених коштів через дану систему за 2016-2018 рр. збільшилась більше, ніж у два рази (з 32% у 2016 р. до 77% у 2018 р.).

Зазначимо, що Україна залишається країною-реципієнтом транскордонних переказів. Так, за підсумками 2018 року сума коштів, отриманих в Україні з використанням міжнародних систем переказу коштів, у вісім разів перевищує суму коштів, відправлених за її межі [3].

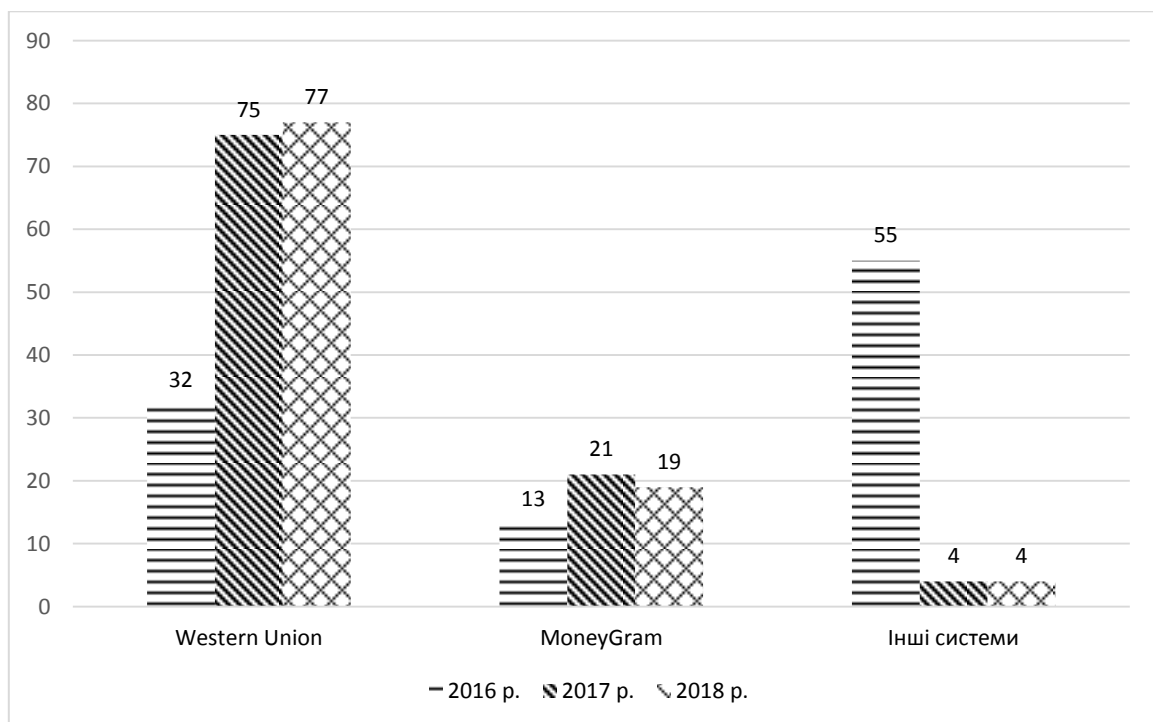

Рис.4. Розподіл переказів з України, здійснених через системи-нерезиденти (у розрізі систем переказу за сумою), %

Отже, сума грошових переказів через платіжні системи є досить значною і Національний банк України у подальшому прогнозує їх збільшення. А це означає, що перекази є одним із головних джерел валютних фінансових

ресурсів України. Тому, головне завдання держави полягає в ефективному та продуктивному використанні цих коштів.

Список використаних джерел

1. Річний звіт Національного банку України 2016. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: [http:// www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
2. Річний звіт Національного банку України 2017. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http:// www.bank.gov.ua>.
3. Річний звіт Національного банку України 2018. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http:// www.bank.gov.ua>.

Нагірна О.В.,
доцент кафедри фінансів та обліку,
кандидат економічних наук, доцент
Устенна Ю.А.,
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня «магістр»
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

За специфікою своєї діяльності банки залучають та перерозподіляють основну частину фінансових потоків держави. Саме тому ефективне функціонування банківської системи має прямий вплив на її економічний розвиток.

Протягом 2016-2018 рр. кількість платоспроможних банків скоротилась на 19 (з 96 у 2016 р. до 77 у 2018 році). 2018 рік у банківській системі мав досить позитивну динаміку у своєму функціонуванні: вперше за останні роки зафіксовано чистий прибуток; збільшувались залучені депозити; збільшувались обсяги кредитування.

Розглянемо більш детально чисті активи банків за групами (рис.1).

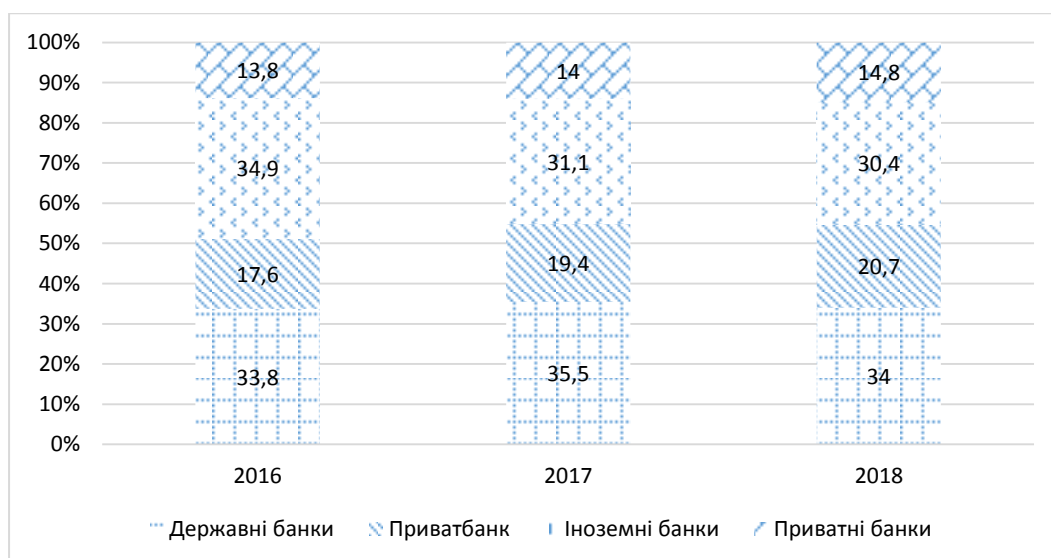

Рис.1. Розподіл чистих активів за групами банків за 2016-2018 рр.,% [1]

На рис.1 видно, що за 2016-2018 рр. у чистих активах збільшився відсоток Приватбанку на 3,1 в.п. та приватних банків на 1,0 в.п. Домінуючу позицію займають державні банки – на них припадає 54,7% активів (на кінець 2018 р.).

Протягом 2018 року якість кредитного портфеля поліпшилася, за IV квартал частка непрацюючих кредитів скоротилася на 1,7 в.п. до 52,8%. Головний фактор – жвавий розвиток роздрібного кредитування [1].

Проведемо аналіз депозитів фізичних осіб (рис.2).

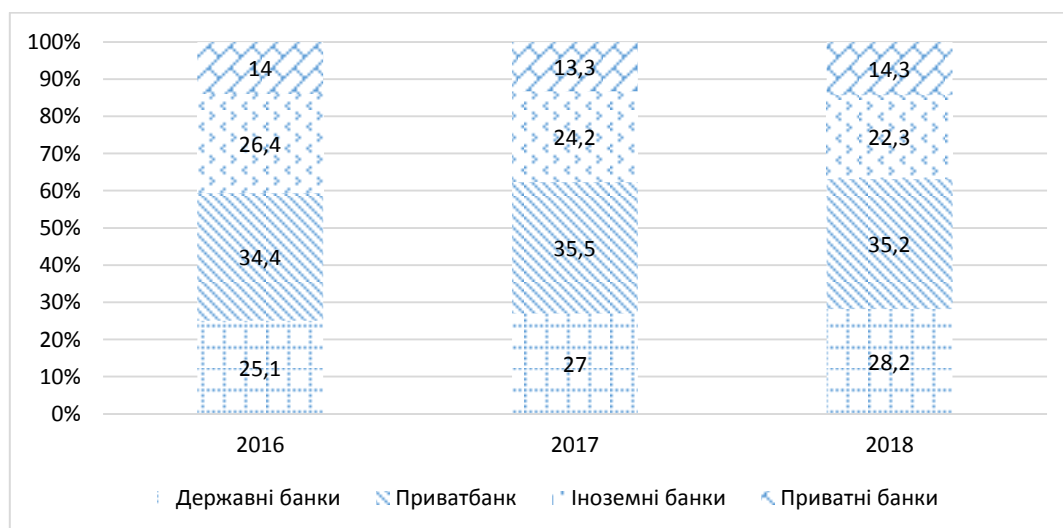

Рис.2. Розподіл депозитів фізичних осіб за групами банків за 2016-2018 рр.,% [1]

За 2016-2018 рр. депозити фізичних осіб збільшились у приватних банках на 0,3 в.п., у Приватбанку – на 0,8 в.п. та у державних банках – на 3,1 в.п. Зростання відбувалось в основному за рахунок гривневих депозитів, завдяки стабілізації національної грошової одиниці. Аналогічно домінуючу позицію по депозитах фізичних осіб займають державні банки – 63,4 % (на кінець 2018 р.).

Наведені факти свідчать про ефективне функціонування банківської системи України. Наступний рік обіцяє бути не менш позитивним, оскільки: надалі зберігається стабільний валютний курс; знижується облікова ставка НБУ, що призведе до зниження відсоткових ставок за кредитами комерційних банків; основну суму резервів банки уже сформували, тому низькі відрахування не повинні вплинути на прибутковість їхньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Огляд банківського сектору [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=88238661>.

Наконечна Н.В.,
доцент кафедри фінансів та обліку
кандидат економічних наук, доцент,
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Експерти Світового економічного форуму в Давосі стверджують, що останнє десятиліття креативна економіка розглядається, як нова модель зростання.

За даними ООН на креативну економіку припадає 3,4% світового ВВП, частка зайнятих у ній досягла 25% населення світу, а темпи зростання вдвічі перевищують темпи зростання сфери послуг і в чотири рази перевищують темпи зростання сфери промислового виробництва [1].

У 2000 році в журналі "Business Week" вперше було введено в обіг це поняття, а у 2001 році вийшла книга Джона Хоукінса "Креативна економіка", в якій автор описав нові економічні системи, де цінність визначається не

традиційними ресурсами на кшталт землі чи капіталу, а залежить від оригінальності та креативності. Креативна економіка – це сукупність людей та бізнесів, які створюють культурні, мистецькі, інноваційні продукти та послуги, а також простори, де творці можуть представляти свої роботи, обмінюватися ідеями, спільно працювати над проектами.

Основою креативної економіки є використання людьми творчої уяви для підвищення цінності тієї чи іншої ідеї, нове життя виробництву, послугам, торгівлі та сфері розваг, зміна середовища, в якому люди хочуть жити, працювати та вчитися, де вони думають, винаходять і творять.

Креативна економіка — це вже галузь світової економіки, що швидко розвивається. Вона динамічна в частині генерування доходів, створення робочих місць і розвитку експорту, оскільки менше прив'язана до матеріальних ресурсів.

У 2014 р. Україна мала відносно ізольований і малий креативний ринок у порівнянні з Європою, Північною Америкою або Австралією, а вплив творчого сектора на економіку був найменшим. Найбільші внески творчих галузей у ВВП у США й Австралії — 11,2% та 10,3% відповідно. Внесок креативного сектора до зайнятості найвищий у Нідерландах і знову ж таки в Австралії — 8,8% та 8% відповідно. В Україні внесок креативних галузей у ВВП дорівнює 3,47%, а внесок у зайнятість — лише 1,91%. За даними CANnual Report 2018, Україна увійшла до Топ-3 країн Східної і Центральної Європи, у яких рекламна індустрія має сильний вплив на економіку країни в цілому [2].

А що ж в Україні? Чи зроблено в нас щось, окрім того, що визначення поняття "креативні індустрії" внесено до Закону України "Про культуру". Креативна економіка – це про свободу, про ідеї, можливості їх втілення, про нетворк, про взаємодію і співпрацю.

Українська економіка у другому кварталі 2019 року прискорила зростання, незважаючи на торгову напругу між США та Китаєм і сповільнення світової економіки, яка тисне на економічну ситуацію в Європі. Ріст ВВП на 4,6% був несподівано швидким. Світовий банк попереджав, що без

прискорення темпів росту Україні знадобиться півстоліття, щоб наздогнати сусідню Польщу [3].

Напрямки, які потрібні для переорієнтування міст і регіонів з пострадянських на сучасні – це альтернативна освіта, сучасне мистецтво, нова економіка та урбаністика. В останні роки в різних містах створюються хаби, коворкінги, центри діяльності, відкриваються бізнес-інкубатори, і не лише для IT-проектів. Більше того, розвивається соціальне підприємництво.

То що ж робити? Чим держава може допомогти нашому креативному класу? Потрібно запроваджувати програми підтримки креативних індустрій, започатковувати грантові програми, допомагати тим, хто займається освітніми програмами в цій сфері, створювати сприятливі економічні умови для відкриття нових підприємств в сегментах креативної економіки, забезпечити для них дешеві кредитні гроші.

Нам потрібен закон про підтримку Start-Up, стабільне та ліберальне податкове законодавство, податкові знижки для тих, хто інвестує в інноваційні індустрії, легке заснування, адміністрування та закриття підприємства, якщо щось не вийшло, та звичайно ж зміна ставлення держави до підприємців. Держава повинна поважати платників податків, адже саме вони наповнюють бюджет [1].

На створення сильної креативної економіки та креативної репутації підуть роки. Підсумовуючи, зазначимо, що розвиток креативних індустрій — наші сучасні реалії. І вочевидь креативні індустрії України останніми роками отримали могутній імпульс до розвитку та зростання. Тож головні креативні перемоги України ще попереду [2].

Список використаних джерел

1. Креативна економіка: що це таке та чому саме вона може врятувати Україну. URL: https://24tv.ua/biznes_varta_tag5927/ (дата звернення 18.08.2019).
2. Творчість заразлива. Поширюйте її. Україна увійшла до Топ – 3 експортерів креативних товарів серед країн з перехідною економікою. URL: <https://business.ua/spesial/4633> (дата звернення 18.08.2019).

3. As Europe Struggles, Ukraine's Economy Heads for an Upswing. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-08-15/as-europe-struggles-ukraine-s-economy-heads-for-an-upswing> (дата звернення 07.09.2019).

Пасінович І.І.,
доцент кафедри менеджменту та
міжнародного підприємництва,
кандидат економічних наук, доцент
(Національний університет
«Львівська політехніка»)

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ТА ЇХ РОЛЬ В СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕННЯХ ЕКОНОМІКИ

В економічній літературі термін «фінансовий потік» останнім часом зустрічається все частіше, однак єдине трактування його змісту відсутнє. Найчастіше досліджується це поняття як об'єкт управління на мікрорівні, причому визначають фінансові потоки з різних позицій, найчастіше – як складову логістичної системи підприємства (акцентується на їх взаємозв'язку з товарними та інформаційними потоками), ототожнюють із грошовими потоками чи трактують як їхню особливу форму [3, с. 43].

Однак важливе значення фінансові потоки мають і на макrorівні, де вони розглядаються в рамках макроекономічного механізму. При цьому враховуються відносини, пов'язані з обігом фінансових ресурсів. Саме фінансові потоки характеризують механізм циркуляції фінансових ресурсів в процесі відтворення та визначають ключові параметри економічної системи.

В системі державного управління фінансами, яке здійснюється з метою впливу на соціально-економічні процеси, під фінансовими ресурсами розуміють грошові засоби, які беруть участь у розподільчих процесах і організації цільових фондів. Відповідно, фінансові потоки являють собою рух фінансових ресурсів в результаті первинного розподілу вартості у сфері матеріального виробництва і наступного розподілу й перерозподілу між сферами матеріального і нематеріального виробництва; всередині кожної

сфери, між соціальними групами населення, у т.ч. з урахуванням територіального фактора.

До суттєвих характеристик фінансових потоків віднесемо такі:

- фінансові потоки супроводжують фінансові відносини на мікрорівні, на макрорівні та на мегарівні, також через фінансові потоки відбувається взаємодія між економічними суб'єктами різних рівнів;
- першопричиною виникнення та існування фінансових потоків є потреба суб'єктів економіки (домогосподарств, підприємницького сектору, держави) у ресурсах, які б забезпечили їх функціональну діяльність і розвиток;
- фінансовий потік означає рух певним чином сформованого обсягу фінансових ресурсів за визначений період часу;
- складовими фінансових потоків є різні форми і види руху фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, держави, міжнародних фінансових організацій та інших суб'єктів;
- фінансові потоки можуть рухатись між економічними суб'єктами як напряму, так через посередників;
- основною функцією фінансового потоку є формування, розподіл і використання фінансових ресурсів;
- рух фінансових потоків може мати як продуктивний характер, так і деструктивний (коли через фінансові потоки кошти виводяться за межі господарської системи);
- обсяг, рух та інтенсивність фінансових потоків чинять вплив на економічні процеси, у тому числі й на структурні зміни в економіці [4].

Професор Білик М.Д. розглядає фінансові потоки в контексті визначення фінансової безпеки а саме визначає фінансову безпеку як таку, що представляє собою «стан фінансових потоків у економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання» [1].

Як відомо, важливою характеристикою економічної системи є її динамічність, яка означає, що функціонування економіки супроводжується

мобілізацією, розподілом та перерозподілом фінансових ресурсів між сферами і секторами. Такий рух фінансових ресурсів є вагомим фактором зміни структури економіки. Як відзначають Гузенко Г.М. і Шкодін Л.Г., фінансові потоки є чинником цілісності економічної системи: «Взаємозв'язок усіх секторів економічної діяльності в єдину цілісну ринкову систему здійснюється за допомогою фінансових потоків. Функціонує дана система через фінансовий ринок, на якому формуються взаємовідносини заощаджень та інвестицій, відповідно до ринкової ситуації» [2].

Фінансовий потік є інструментом управління відтворювальними процесами в економічній системі, оскільки моніторинг, контроль і своєчасне коректування обсягу і напрямку руху фінансових потоків здатне впливати на забезпечення галузей і секторів економіки фінансовими ресурсами. Фінансові потоки супроводжують всі структурні перетворення в економіці.

Фінансові потоки структурних перетворень можна визначити як цілеспрямований рух фінансових ресурсів, достатність, інтенсивність руху та напрями розподілу яких здатні спричинити кількісні та якісні зміни складових економіки як за рахунок вливання до господарського обороту, так і виведення з нього. Фінансові потоки структурних перетворень характеризується такими параметрами: обсягом (визначається наповненням фінансовими ресурсами, може бути достатнім або недостатнім), структурою (визначається джерелами формування), швидкістю, каналами руху та результатами. Відповідно до переважаючих джерел формування фінансові потоки можуть бути власні, інвестиційно-кредитні, державні.

Структура економіки України потребує модернізації, що, у свою чергу, неможливе без величезних інвестицій, зокрема – внутрішніх. Однак через різні схеми щороку з країни «вимиваються» значні кошти. Такою схемою, через яку економіка України втрачає потужний ресурс – це офшори. Офшорами є країни і юрисдикції, де для компаній-нерезидентів встановлені низькі або нульові податки, а власникам надаються широкі можливості скрити факт участі в бізнесі. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) оцінює

щорічні втрати в бюджетах країн світу від використання офшорних схем на рівні 100-240 млрд. дол. Незаконний фінансовий потік з України у 2004-2013 рр. у середньому становив 11,7 млрд. дол. на рік [5]. Це той ресурс, який недоотримує економіка і очевидно, що без контролю над такими фінансовими потоками, вжиттям заходів щодо їх зменшення у найближчі роки не вдасться мобілізувати внутрішній ресурс для структурних змін.

Список використаних джерел

1. Білик М.Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці: [Електронний ресурс] – Режим доступу: [www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010].
2. Гузенко Г.М. Фінансові потоки як чинник цілісної економічної системи/ Г. М. Гузенко, Л. Г. Шкодін //Зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. «Економіка». – 2013. – Вип. 13. – С. 15-26.
3. Небаба Н.О. Фінансові потоки: сутність, підходи до визначення / Н. О. Небаба // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – №2 (31). – С. 42-45.
4. Пасінович І.І. Підходи до структуризації економіки та роль фінансових потоків у структурних змінах / Пасінович І.І. // Європейські перспективи. Науково-практичний журнал. – 2016. – № 1. – С. 19-26.
5. Янковський О. Держави проти офшорів: як і чому змінюються бізнес-моделі великого капіталу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/publications/20182972-derzhavi-proti-ofshoriv-yak-i-chomu-zminyuyutsya-biznes-modeli-velikogo-kapitalu>

Пацула О.І.,
доцент кафедри фінансів та обліку,
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ПОВ'ЯЗАНИХ СТОРІН

Побудова надійної системи управління фінансовими потоками компанії є передумовою її ефективного функціонування. Адже, практично усі господарські операції підприємства супроводжуються саме фінансовими потоками, що забезпечує оцінку надходження, витрат та переміщення фінансових ресурсів і активів. Контроль в цій системі повинен відігравати одну з ключових ролей, оскільки дає змогу вчасно виявити проблеми, попередити можливі ризики, розробити і здійснити заходи, спрямовані на коригування негативних наслідків та кризових обставин.

Перш, ніж окреслити основні, на нашу думку, особливості контролю фінансових потоків між пов'язаними особами, необхідно чітко розуміти ознаки пов'язаних сторін. Саме визначення цієї категорії міститься у багатьох нормативно-правових актах, зокрема Податковому кодексі України [1], Законах України «Про акціонерні товариства» [2], «Про банки та банківську діяльність» [3], «Про інститути спільного інвестування» [4], «Про публічні закупівлі» [5], стандартах бухгалтерського обліку (П(С)БО 23 і МСБО 24 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін») [6, 7], Положенні про визначення пов'язаних з банком осіб, затверджене Постановою НБУ № 315 від 12.05.2015 р. [8].

Таким чином, пов'язана особою може бути: 1) фізична особа, яка контролює суб'єкт господарювання, має суттєвий вплив на нього або є членом провідного управлінського персоналу такого підприємства; 2) близькі родичі фізичної особи – члени родини, які за очікуванням, можуть впливати на таку особу або перебувати під її впливом при здійсненні операцій із підприємством; 3) інший суб'єкт господарювання, якщо він є членом однієї групи з

підприємством, що звітує або перебуває під контролем однієї з названих вище осіб, асоційоване чи спільне підприємство [7].

Незважаючи, на відмінність кожної із названих категорій, всім їм притаманна наявність впливу на господарську діяльність компаній, з якими вони зв'язані та можливість прийняття в них суттєвих управлінських рішень. Операції з такими особами зазвичай відбуваються за умов заниження цін, наявності певних домовленостей чи навіть безоплатності. У зв'язку з цим, такі операції та фінансові потоки, що їх супроводжують потребують більш детального вивчення, діагностики та контролю, оскільки вони несуть високі ризики викривлення та можливі елементи шахрайства.

Основними етапами контролю таких операцій є:

- визначення переліку осіб, операції з якими можуть бути визнані контрольованими та характер взаємовідносин між ними (рівень контролю);
- виявлення самих контрольованих операцій;
- пошук співставних операцій;
- аналіз інформації про функції, які виконуються сторонами операції, використані ними в такій операції активи та враховані ризики;
- вибір методу ціноутворення між пов'язаними сторонами;
- підготовка документації з обґрунтуванням ціни, які формують фінансові потоки пов'язаних сторін.

Джерелами інформації для таких досліджень можуть слугувати:

- контракти або угоди з управлінським персоналом чи власниками компанії (при цьому особлива увага приділяється суттєвим з них, що виходять за межі звичайного перебігу господарської діяльності);
- фінансова звітність, податкові декларації та інша інформація, що подається в регуляторні органи;
- рахунки-фактури, гарантії, поручительства;
- інформація від третіх осіб;
- підтвердження управлінського персоналу та власників компанії;
- аудиторські висновки та звіти внутрішнього контролю компанії.

Варто також виділити ознаки господарських операцій, які можуть свідчити про елементи шахрайства у них:

- участь значної кількості пов'язаних осіб;
- незвичні/неринкові умови (заниження ціни, безоплатність, відсутність відповідальності за порушення, нетипові умови погашення заборгованості);
- відсутність очевидного логічного економічного обґрунтування;
- одноразовий характер із залученням нового контрагента;
- часта зміна умов контракту до завершення терміну його дії;
- наявність зворотних домовленостей.

Саме вивчення в такому ракурсі господарських взаємовідносин між компанією і її пов'язаними сторонами дозволить отримати достатнє розуміння санкціонованості фінансових потоків між ними, окреслити можливості/неможливості вчинення шахрайства та забезпечити обґрунтоване відображення показників господарської діяльності у звітності.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (дата звернення: 15.09.2019).
2. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 154-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 10.09.2019).
3. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 №2121-III // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 10.09.2019).
4. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 № 5080-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17> (дата звернення: 12.09.2019).

Пушак Я.Я.,
завідувач кафедри економіки
та економічної безпеки,
доктор економічних наук, професор,
Штангрет М.Й.,
доцент кафедри економіки
та економічної безпеки,
кандидат економічних наук, професор
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

ДОХОДИ ТА ВИДАТКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ В КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Стабільний розвиток економіки будь-якої країни в значній мірі обумовлюється рівнем та структурою доходів та видатків домогосподарств, адже достатній рівень їх доходів обумовлює передумови для формування платоспроможного сукупного попиту, а відповідний обсяг витрат, спрямованих на споживання національних товарів і послуг, забезпечує функціонування національного виробництва та є базисом у процесі створення валового національного доходу.

Домогосподарства поряд з суб'єктами господарювання, фінансовими посередниками та державою входять до когорти так званих основних суб'єктів фінансового ринку. У системі ж національних рахунків вони формують окрему групу, а саме сектор «домашніх господарств», до складу якого відносять фізичних осіб, а іноді й фізичних осіб-підприємців.

Складно переоцінити роль домогосподарств й у процесі функціонування фінансової системи держави. Завдяки їх видаткам формуються доходи виробників та постачальників товарів та послуг. Їх заощадження, які вдалось залучити фінансовим посередникам, виступають ключовим джерелом формування інвестиційного ресурсу для суб'єктів господарювання а також держави. Частина офіційних витрат домогосподарств у вигляді різного роду податків та оплат за отримані послуги забезпечує наповнення бюджетів усіх рівнів, починаючи від місцевих та завершуючи державним.

Цілком очевидно, що територія та населення є ключовими ресурсами, які визначають можливості потенційного розвитку будь-якої цивілізованої країни, є одними із основних складових, що забезпечують розвиток фінансової системи держави з точки зору наповнення її відповідними грошовими потоками. Якщо територія визначає реальні та потенційні можливості щодо розвитку вітчизняної економіки на основі використання наявного капіталу та існуючих природних ресурсів, то населення, а точніше домогосподарства, виступають постачальником такого ресурсу як робоча сила та є основним споживачем створених у певній країні благ. Однак сучасні вітчизняні реалії свідчать про те, що внаслідок прямої зовнішньої військової агресії низка українських територій (Крим, а також частина Донецької та Луганської областей) виведена з господарського обороту на невизначений період часу, внаслідок чого істотно зменшилась кількість домогосподарств, окрім того спостерігається й погіршення якісних характеристик вітчизняних домогосподарств. До традиційних проблем (природне скорочення та старіння населення, невідповідний рівень соціальних стандартів тощо) додалися нові, а саме: активна еміграція працездатного населення, велика кількість переміщених осіб, недостатній рівень державного фінансування гуманітарної сфери та солідарної пенсійної, що зумовлено у тому числі й зростаючими потребами у покритті державних боргових зобов'язань та забезпеченні обороноздатності нашої країни та ін.

Рівень доходів та витрат домогосподарств впливає не лише на рівень та динаміку розвитку фінансової системи, але й обумовлює досягнення необхідних параметрів соціальної та економічної безпеки.

Зокрема рівень їх доходів в значній мірі визначає:

- бажання сімей брати участь у відтворенні робочої сили;
- потенційний обсяг платоспроможного попиту на вітчизняні товари і послуги, що є основою для формування сукупного попиту зі сторони домогосподарств, а також передумовою для зростання національного виробництва і, як наслідок, наповнення бюджетів різних рівнів;

- можливості щодо формування величини особистих заощаджень домогосподарств;

- рівень соціальної безпеки як домогосподарств загалом, так і особи зокрема;

- тенденції та динаміку формування криміногенної ситуації як у державі загалом, так і в окремих її регіонах;

- обсяги та динаміку міграційних процесів у державі, насамперед у бажанні та пошуку можливостей частини працездатного населення покинути територію країни з метою працевлаштування або ж проживання за кордоном. Як свідчить практика, громадяни, які найбільш успішно влаштовуються за межами рідної крани, не лише залишаються на новому місці на постійно, але й прагнуть долучити до себе рідних і близьких, і, як правило, досягають цього;

- перспективи та активність участі населення у різноманітних програмах щодо недержавного пенсійного забезпечення, страхування життя, медичного забезпечення, а також отримання освітніх послуг за рахунок власних коштів;

Розміри затверджених урядом соціальних стандартів, зокрема мінімальної заробітної плати та пенсії, обсяги гарантованих державою доходів для найбільш вразливих верств населення (непрацездатних, людей похилого віку, осіб з інвалідністю тощо) ставлять їх за межу бідності.

Обсяги витрат домогосподарств безпосередньо впливають на:

- величину сукупного попиту, зокрема через особисті споживчі видатки;
- розмір надходжень (податкових і не тільки) до бюджетів різних рівнів;
- рівень економічної активності суб'єктів господарювання;
- величину фінансових потоків, що забезпечують наповнення державних фондів (пенсійного, дорожнього та ін.);

- бажання підприємницьких структур здійснювати інвестиційні видатки, спрямовані на розширення власного бізнесу та ін.

Таким чином обсяг і структура доходів та витрат домогосподарств безпосередньо впливають не лише на величину грошових потоків, що забезпечують функціонування фінансової системи держави, але й виступають

ключовим чинником у відтворювальних процесах в усіх галузях національної економіки, засадничою передумовою досягнення відповідного стану як соціальної й економічної безпеки, так і загалом національної.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / за ред. Я. Я. Пушака та Я. С. Піцура – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 368 с.

2. Фінансовий потенціал регіону: механізми формування та використання. Монітографія / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; за наук. ред. д.е.н., проф. Козоріз М.А. – Львів, 2012 – 307 с.

Ревак І.О.,

доктор економічних наук, доцент
декан факультету управління та економічної безпеки
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ З АКАДЕМІЧНОЮ СПІЛЬНОТОЮ В ЕКСПЕРТНІЙ СКЛАДОВІЙ РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

В умовах загострення соціально-економічних суперечливостей, а також хиткої суспільної довіри між різними інститутами актуалізується питання вироблення спільної позиції науковців і практиків щодо актуальних проблем сучасної науки та освіти в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів і пошук шляхів впровадження теоретичних засад в освітню практику, економіку та виробництво.

Питання захисту національних інтересів нині перебувають у тісному взаємозв'язку з потенційними можливостями багатьох суб'єктів, зокрема органів державної і місцевої влади, суб'єктів господарювання, наукової академічної спільноти, закладів вищої освіти, особливо щодо розроблення ефективних механізмів протидії реальним і потенційним загрозам. Вкрай

нагальною, на нашу думку, є встановлення співпраці академічних спільнот з державними органами, зокрема правоохоронними органами щодо правової кваліфікації окремих операцій, підготовки експертних висновків, проведення економіко-правових, судово-бухгалтерських експертиз, аналізу сумнівних фінансово-господарських операцій тощо.

Академічно-експертне середовище в Україні представлене науковцями, фахівцями вищої кваліфікації, які мають досвід практичної роботи, беруть участь у професійних об'єднаннях за відповідною спеціальністю, проводять наукове консультування установ, підприємств, організацій. Такого виду роботи передбачені нормативно-правовими документами. Так, у Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що робочий час наукового працівника включає час виконання ним наукової, дослідницької, консультативної, *експертної*, організаційної роботи та інших трудових обов'язків (ст. 56), а сам Закон встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом... [1].

Постановою Президії НАН України [2] передбачено здійснення *науково-експертної* діяльності НАН України як вищої наукової організації України. Щороку академічними установами на замовлення різних органів державної влади надається близько 2000 *експертних висновків* (пропозицій, зауважень, погоджень, коментарів тощо) до нормативно-правових актів і програмних документів, інформаційно-аналітичних матеріалів (наукових оцінок, прогнозів, пропозицій і рекомендацій) з різних питань суспільного розвитку. *Експертну* діяльність здійснюють також фахівці Академії, включені до складу *науково-експертних*, консультаційних рад, комісій, створених при державних органах для попереднього розгляду та надання наукових висновків з різних питань їх діяльності.

Практична складова реалізація стратегічних прагнень України до формування громадянського суспільства та забезпечення економічної безпеки

держави потребують розробки відповідної методології дослідження. Основне призначення методології – виявити та осмислити рушійні сили, передумови та закономірності розвитку наукового знання, забезпечити використання нових знань у практичній діяльності. Методологія наукового пізнання є своєрідним ученням про систему апробованих принципів, норм і методів науково-пізнавальної діяльності, про форми, структуру та функції наукового пізнання і передбачає розробку методів, прийомів і способів дослідження у конкретній галузі знань.

Безумовно, розвиток науки тісно пов'язаний з розвитком суспільства, адже наука, з одного боку, відповідає на запити та виклики суспільства, а з іншого – формує нові запити і потреби суспільства. Критерієм істини в науці виступає суспільна практика в різноманітних формах прояву і компонентах, на кшталт експерименту, виробничої і соціальної діяльності, внутрішнього досвіду пізнання тощо.

Про прикладний характер методології наукового дослідження свідчить факт виконання нею низки функцій, найважливіші з яких: визначення способу отримання нових знань про процеси і явища; систематизація наукової термінології та обґрунтування введення у наукову лексику неологізмів; створення системи наукової інформації на основі емпіричного та теоретичного пізнання; формулювання логіко-аналітичного інструментарію наукового пізнання тощо.

Наукова оцінка не лише суспільно-політичного і соціально-економічного розвитку держави, а й особливостей вчинення різних злочинів є своєчасною з огляду на економічну сутність та характер, насамперед, економічних злочинів. Економічні злочини як суспільно небезпечні діяння: здійснюються у професійній діяльності; реалізується в межах та під прикриттям законної економічної діяльності; носять корисливий характер; характеризуються тривалим системним розвитком; завдають шкоди економічним інтересам держави, приватного підприємництва та громадян; вчиняються юридичними та фізичними особами, які діють від імені та в інтересах певного суб'єкта.

Окрім цього економічні злочини характеризуються різноманітністю, латентністю, високоінтелектуальним характером, швидкою адаптацією злочинців до нових форм та методів підприємницької діяльності, опануванням нових банківських валютних та митних технологій здійснення господарських операцій тощо.

При вчиненні економічних злочинів певна особа з метою одержання економічної вигоди протиправно використовує певні інститути (правила, процедури, механізми) економічної діяльності. Під економічною злочинністю розуміють сукупність навмисних корисливих злочинів, що вчинюються посадовими особами, іншими працівниками підприємств і установ, незалежно від їх форм власності, шляхом використання посадового становища і місця роботи.

Загалом економічна злочинність – складне, системне й негативне соціальне явище, що:

- властиве будь-якій державі й виникає внаслідок економічної діяльності осіб, які мають корисну чи іншу особисту зацікавленість в отриманні економічної вигоди у протиправний спосіб;
- полягає у злочинних діях (бездіяльності) суб'єктів економічних відносин, осіб, які втручаються в економічні відносини, а також осіб, що реалізують службові повноваження у сфері управління державним, колективним чи приватним майном;
- завдає шкоду економічній системі, відносинам усіх форм власності та господарювання, стимулює “ тіньовий ” сектор, корупцію та організовану злочинність, викликає соціальну нестабільність і зневіру високослухняних громадян у спроможність держави захистити їх інтереси;
- характеризується високою латентністю, що зумовлено як природною латентністю, так і значними складнощами при розслідуванні злочинів у сфері економіки.

Таким чином, сьогодні актуальною постає розробка мережевої взаємодії наукових інститутів, що є генераторами знань, підприємницьких структур, що

їх упроваджують та правоохоронних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення законності і правопорядку, захист прав та інтересів громадян, соціальних груп, суспільства і держави, попередження і припинення правопорушень. Зважаючи на комплексність та міждисциплінарний характер сучасних наукових досліджень, вкрай необхідно напрацьовувати нові форми співпраці між суб'єктами експертного середовища.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 1 липня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Постанова Президія Національної Академії Наук України «Про схвалення Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014 - 2023 роки» № 187 25.12.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0187550-13>

Скаско О. І.
професор кафедри обліку та аналізу,
доктор економічних наук, доцент
(Національний університет
«Львівська політехніка»)

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ ТА НОРМАТИВНИХ ПРОБЛЕМ З РОЗВИТКУ НЕБАНКІВСЬКОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Починаючи з 2014 року вітчизняна банківська система знаходиться у системній кризі, зазнавши в кількісному та якісному вимірі суттєвих втрат, серед яких виділимо [1]:

- різке зростання частки проблемних активів на балансах банків – частка проблемних кредитів у банківському секторі зросла із 7,7% на 01.01.2014 р. до 54,5% на початок 2018 р. (на початок 2019 – 52,5%);
- зменшення кількості платоспроможних банків із 147 на початок 2015 року до 82 на початок 2018 р. (77 на початок 2019 р.) та одночасне збільшення із 21 до 94 їх кількості, що знаходяться у стадії ліквідації;

– із прибуткової сфери економіки - за станом на 01.01.2014р. прибутки становили 1,4 млрд. грн. – сумарні збитки банківської системи станом на 01.01.2018 р. становили 159,4 млрд. грн. На 01.01.2019 р. прибутки склали 21,7 млрд грн, де понад 60% належить Приватбанку, тобто в цілому банки і надалі функціонують з дуже низьким рівнем прибутковості.

Підтвердженням системної кризи української банківської системи став звіт «Глобальний індекс конкурентоспроможності 2016-2017», де Україна посідає останню позицію серед 138 держав за показником «Надійність банків», 116 місце – за показником «Доступність фінансових послуг» та 112 місце – за показником «Легкість доступу до кредитів» [2].

За таких обставин вакуум фінансового посередництва з перерозподілу грошових коштів замість банків мав би наповнювати небанківський фінансовий ринок. Динаміка зміни показників розвитку суб'єктів небанківського фінансового ринку відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка окремих показників розвитку суб'єктів фінансового ринку [1; 3]

Суб'єкти страхового ринку/роки	Станом на 01.01. 2014	Станом на 01.01. 2016	Станом на 01.01. 2018/ 2019	Загальні активи станом на 01.01.2014 млн.грн.	Загальні активи станом на 01.01.2016 млн.грн.	Загальні активи станом на 01.01.2018/ 01.01.2019 млн.грн.
Кредитні спілки	624	588	378/ 358	2 598,8	2 064,3	2 169,8/ 2218,4
Страхові компанії	407	361	294/ 281	66 387,5	60 729,1	57 381,0/ 63 493,3
Недержавні пенсійні фонди	81	72	64/ 62	2 089,8	1980,0	2 465,6\ 2745,2
Фінансові компанії	377	571	677\ 940	39 781,2	44772,3	70 298,3\ 88076,7
лізингодавці	254	268	183\ 167	21041,7	26 347,7	22 417,9\ 24920,9
ломбарди	479	482	415\ 359	1518,6	2 218,6	3 763,7\ 3721,3
Всього:	1952	2342	2111\ 2167	133417,6	138112,0	158496,3\ 185175,8

Як ми бачимо з таблиці 1, загальна кількість суб'єктів фінансового ринку за останні п'ять років зросла в межах 7-10% та в сукупності на 215 одиниць. Таке незначне збільшення зумовлене суттєвим обсягом закриття недостатньо стабільних на той час (2014-2015 рр.) кредитних спілок, страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, які під впливом економічної кризи 2014-2015 років зазнали банкрутств. Важливо наголосити, що вагомою причиною негативного ланцюгового впливу на діяльність кредитних спілок стало системне банкрутство банків, які в свою чергу, не повертали кошти резервного капіталу, що формується у розмірі до 10% від обсягу залучених депозитів, розміщені спілками на поточних та депозитних рахунках в банках.

Аналіз динаміки обсягів загальних активів суб'єктів фінансового ринку показав, що вони за 2014-2017 роки зросли на 28 005,1 млн.грн., що можна вважати задовільним приростом. Найбільше зростання активів відбулось на ринку фінансових компаній (30 517,1 млн.грн., або вдвічі), кількісний приріст яких за аналізований період склав майже 80%. За весь період з початку 2014р. їх валюта балансу збільшилась більш ніж у двічі до 88076,7 млн.грн. Однією із вагомих причин поряд із створенням нових компаній, які вплинули на зростання активів, була реорганізація окремих комерційних банків у фінансові компанії. Зазначений процес і досі триває, зокрема, завершили процедуру реорганізації шляхом припинення банківської діяльності без припинення юридичної особи АТ «БМ БАНК», АТ «ВТБ БАНК», ПАТ «Вернум Банк» та інші.

Водночас тих очікувань і передумов щодо розвитку небанківського фінансового ринку в Україні не відбулось. Така ситуація є наслідком наступних проблем: невідповідність вітчизняних законодавчих актів нормам, стандартам ЄС; відсутність мотиваційних механізмів сталого розвитку фінансово-кредитних інституцій небанківського фінансового ринку; відсутність дій із підвищення довіри вкладників, інвесторів, споживачів до учасників фінансового сектору.

Регресу цьому сегменту ринку сприяли ряд факторів. На нашу думку, ключовою проблемою для кредитних спілок є наповнення ресурсної бази, яку формують лише фізичні особи-пайовики. Банкрутство ж великої кількості банків та неповернення багатьом їх вкладникам депозитних коштів зумовили ланцюгове поширення ризику втрати довіри, репутації і до інших кредитно-фінансових інституцій, зокрема, кредитних спілок.

Зазначене вимагає створення механізмів довіри та високої гарантії повернення заощаджень вкладникам кредитних спілок. На нашу думку, такими механізмами мали б стати: по-перше, встановлення однакових правил конкуренції між усіма кредитними інституціями, що приймають депозити. Такий принцип гарантування вкладів у країнах ЄС є практикою з часу прийняття Директиви №2014/49/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 р. «Щодо систем гарантування вкладів» [6], яка передбачає надання гарантій повернення вкладів усіма кредитними інституціями; по-друге, забезпечення прозорості суб'єктів фінансового ринку, відновлення довіри до їх діяльності шляхом доступності у суспільства інформації про присвоєнні їм державними (можливо приватними) інституціями рейтинги. Рейтинг має стати орієнтиром для суспільства про фінансову стійкість учасників ринку, оскільки наявність спеціальних знань з оцінка фінансової звітності у вкладників, пайовиків є надто обмеженою.

Іншою проблемою сьогодення є суперечність між класичним визначенням функції кредитних спілок – кредитування малого бізнесу і наявним законодавчим обмеженням у Законі України «Про кредитні спілки можливість кредитування юридичних осіб щодо можливостей кредитування лише фізичних осіб. В результаті цієї колізії очікувати сталого розвитку малого бізнесу складно. Крім того, це обмеження на практиці зумовлює формування певних схем кредитування власників малих підприємств як фізичних осіб, які легалізують ці кошти у бізнес проекти їх підприємств. Такі перешкоди з однієї сторони не сприяють прозорості ведення бізнесу, з іншої – не мотивують його розвиток.

Наступною, несуттєвою і скоріш за все надуманою перешкодою є прив'язка у Законі України «Про кредитні спілки» їх пайовиків за ознакою спільного місця роботи, територіальним розташуванням (стаття 6). На початкових етапах розвитку кредитних спілок такі принципи їх утворення не створювали перешкод, а самі активи спілок були розпорошені між багатьма учасниками ринку. Сьогоднішні реалії функціонування спілок потребують більшої мобільності, можливостей з нарощення їх активів, а отже скасування даного адміністративного обмеження їх сталого розвитку.

Перспективи подальших досліджень. Подальших досліджень потребують теоретичні і практичні засади функціонування інших учасників небанківського фінансового ринку, оскільки вони становлять вагомую частку сукупних активів фінансового ринку та мали б відігравати більш суттєву роль у фінансовому посередництві і забезпеченні сталого розвитку малого і середнього бізнесу, фермерських господарств. Докорінної зміни потребують існуючі законодавчі акти, які не відповідають вітчизняним економічним реаліям і міжнародним нормам, досвіду. Дискусійними і надалі залишаються питання посилення вимог до платоспроможності суб'єктів небанківського фінансового ринку та запровадження державного гарантування вкладів фізичних осіб, що в сукупності повисить рівень довіри до діяльності кредитних спілок та інших суб'єктів та сприятиме, відповідно, нарощенню обсягів їх активів.

Висновки. Оцінюючи зміни у розвитку небанківського фінансового ринку за останні роки та водночас задекларовані державою необхідність реформ у Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”, в межах якої розроблено «Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року» зумовлюють висновок, що приведення вітчизняних законодавчих норм не відбудеться до 2020 року.

Узагальнюючи розглянуті проблеми функціонування суб'єктів фінансового ринку України можна охарактеризувати їх як: невідповідність проаналізованих вітчизняних законодавчих актів нормам, стандартам ЄС; відсутність мотиваційних механізмів сталого розвитку фінансово-кредитних

інституцій небанківського фінансового ринку; відсутність дій із підвищення довіри вкладників, інвесторів, споживачів до учасників фінансового сектору. Ці (та інші) проблеми відображено у Програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року як базові принципи реформування цього сегменту ринку.

Водночас, у статті обґрунтовано можливі напрями удосконалення нормативно-правового поля України, що сприятиме сталому розвитку суб'єктів фінансового ринку і, відповідно, малому і середньому бізнесу в цілому.

Подальший напрям наукових досліджень у цій предметній сфері знань авторами пропонується здійснювати щодо засад функціонування інших учасників небанківського фінансового ринку, оскільки вони становлять вагому частку сукупних активів фінансового ринку та мали б відігравати більш суттєву роль у фінансовому посередництві.

Список використаних джерел

1. Головна сторінка // Національний банк України // www.bank.gov.ua.
2. The Global Competitiveness Report 2016– 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www3.weforum.org/docs/GCR2016-017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf
3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202012.pdf
4. Пшик Б.І. Сучасні проблеми розвитку ринків небанківських фінансових послуг в Україні та шляхи їх вирішення/Б.І.Пшик//Електронний журнал «Ефективна економіка». №9. – 2017.
5. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 18.06.2015 р. №391. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73007243>.

Чапляк Н.І.,
викладач кафедри фінансів та обліку,
кандидат економічних наук
(*Львівський державний університет
внутрішніх справ*)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

Реалізація інвестиційного проекту, перш за все, залежить від результатів проведеного оцінювання, що обов'язкове не лише для суб'єктів підприємництва, але й для національних господарств, оскільки в кінцевому результаті така діяльність впливає на формування валового внутрішнього продукту та економічний розвиток держави загалом.

Оскільки реалізація прибуткових інвестиційних проектів є ключовим елементом економічного розвитку країни, особливої актуальності набуває формування оптимальної методології оцінювання ефективності інвестиційних проектів у відповідності до міжнародних стандартів.

Варто зазначити, що несприятливий інвестиційний клімат в Україні сьогодні включає не лише класичні інвестиційні ризики, а й додаткові передумови, що можуть негативно вплинути на реалізацію того чи іншого інвестиційного проекту, серед них: нестабільний валютний курс, інфляція, недосконала законодавча база, ситуація на фінансовому ринку, відсутність діючого механізму отримання дозвільної документації.

До найважливіших особливостей інвестиційних проектів, урахування яких є об'єктивно необхідним під час розроблення методичного інструментарію оцінки ефективності їх варіантів і обґрунтованого вибору серед них найбільш ефективного, належать такі:

- існування різних (часом суперечливих) інтересів у багатьох (як безпосередніх, так і опосередкованих) учасників проекту;
- наявність комплексу різноманітних наслідків, що настають у результаті реалізації інвестиційного проекту;

- здійснення інвестування в будь-який проект в умовах різноманітних ризиків;
- розроблення і реалізація інвестиційних проектів в умовах постійно мінливого зовнішнього середовища [1, с. 393-400].

Донедавна в практиці вітчизняних економістів здебільшого використовувались статистичні методи оцінки ефективності інвестиційних проектів, що передбачали оцінку кожного окремого проекту без застосування норми дисконту.

Сьогодні ж все частіше застосовуються динамічні методи, що враховують зміну вартості грошей тепер і в майбутньому, шляхом їх дисконтування та є найбільш оптимальним для використання у ринкових умовах.

Планування інвестицій, визначення їх доцільності та прибутковості завжди є прогнозуванням майбутніх грошових потоків. У розрахунках, оцінках, порівнянні обсягів грошових коштів, що розділені між собою часом, треба враховувати часову зміну їх вартості [2, с.373].

Оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів використовується економістами на стадії доінвестиційних досліджень. Правильність, об'єктивність і все сторонність проведення такої оцінки є ключовими факторами при прийнятті інвестиційних рішень, обґрунтуванні подальших кроків і прогнозуванні термінів отримання інвестованих коштів.

Ефективність інвестиційного проекту передбачає вплив факторів часу та можливих ризиків на співвідношення витрат та результатів, що переслідують потенційні інвестори. З огляду на це, методологію оцінки ефективності інвестиційного проекту варто застосовувати при визначенні його привабливості для учасників за певного інвестиційного клімату.

Оцінку економічної ефективності проекту найбільш доцільно проводити, використовуючи метод чистої теперішньої вартості, індексу прибутковості, індексу рентабельності проекту, терміну окупності, внутрішньої норми прибутковості.

Чистий, приведений до теперішньої вартості дохід від реалізації інвестиційного проекту згідно традиційного підходу (NPV) обчислюється:

$$NPV = \sum_{t=0}^{t=n} (NCF_t \times \frac{1}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^{t=n} (lnv)_t \times \frac{1}{(1+r)^t}) \quad (1)$$

де NCF_t – чистий грошовий потік, який формується у році t , грн.;

lnv_t – загальна сума всіх інвестицій (як вкладення власного капіталу, так і запозичених коштів), що здійснюються в році t , грн.;

t – порядковий номер року від початку реалізації проекту (дати початку інвестицій);

n – кількість років у періоді, за який розглядається проект;

r – необхідна норма дохідності вкладеного капіталу [3, 69 с.].

Індекс прибутковості – це відносний показник, що характеризує дисконтовану вартість грошового потоку до теперішньої собівартості витрат та відображає рівень прибутковості на одиницю цих витрат. Обчислюється за такою формулою [4, с.172-173]:

$$ІП = \sum_{t=0}^n ГП_t \times (1+r)^{-t} \div \sum_{t=0}^n BI_t \times (1+r)^{-t} \quad (2)$$

де $ГП$ - грошові потоки в періоді t , грн.;

BI - інвестиційні витрати в періоді t , грн.

Наступним показником співвідношення обсягу інвестиційних витрат з майбутнім чистим грошовим потоком проекту, за традиційним підходом, є індекс рентабельності інвестиційного проекту, що виражається у відсотковій формі (%).

$$PI = \sum_{t=0}^{t=n} NCF \times \frac{1}{(1+r)^t} : \sum_{t=0}^{t=n} lnv \times \frac{1}{(1+r)^t} \quad (3)$$

$$\sum_{t=0}^{t=n} NCF_t \frac{1}{(1+r)^t}$$

– віддача вкладеного капіталу, сума дисконтованих чистих грошових потоків за роками, від дати перших інвестицій;

$$\sum_{t=0}^{t=n} \ln v_t \frac{1}{(1+r)^t}$$

–сума приведених до теперішньої вартості інвестицій у проект, грн. [3, с. 71]

Внутрішня норма прибутковості (внутрішня ставка прибутковості) є ставкою дисконтування, за якої дисконтовані надходження грошових коштів проекту дорівнюють дисконтованим грошовим видаткам проекту та визначається:

$$IRR = r_1 + \frac{NPV_{r_1}}{NPV_{r_1} - NPV_{r_2}} \times (r_2 - r_1) \quad (4)$$

де r_1 – значення табульованої ставки дисконтування, за якої $NPV_{r_1} < 0$ чи $NPV_{r_1} > 0$;

r_2 – значення табульованої ставки дисконтування, за якої $NPV_{r_2} > 0$ чи $NPV_{r_2} < 0$ [5].

З використанням цих та інших формул інвестори мають можливість оцінити теперішню і майбутню вартість грошових потоків, потенційну прибутковість проекту, проаналізувати за таким принципом декілька інвестиційних проектів та визначити ефективність кожного, на основі чого здійснити порівняльну характеристику та прийняти зважене рішення.

Такий стандартизований підхід в методології оцінки ефективності інвестиційних проектів прописаний Міжнародним центром промислових досліджень ЮНІДО. Методика була розроблена спеціально для техніко-економічного обґрунтування інвестиційних проектів у країнах, що розвиваються. Мета даної методики полягала у наданні країнам, що розвиваються, інструменту для визначення якості інвестиційних пропозицій, і сприянні стандартизації промислових техніко-економічних досліджень [6, с. 221-228]. Розроблена методика виступає певною уніфікованою формою обміну інформацією між фінансовими аналітиками, менеджерами, інвесторами. Аналіз за цією методикою включає показники чистої теперішньої вартості і

внутрішньої норми прибутковості, що дає змогу отримати відносну оцінку інвестиційної привабливості проекту.

Реалізація інвестиційного проекту є вирішальною умовою економічного результату діяльності підприємств, соціально-економічного розвитку регіонів та держави загалом. При виборі того чи іншого інвестиційного проекту перед інвестором постає низка запитань, що стосуються актуальності, ризиковості та прибутковості інвестиційного проекту. Від того на скільки якісно виконана оцінка ефективності інвестиційного проекту залежить чи буде проект реалізовано і які результати варто очікувати інвестору в майбутньому. З огляду на це, методологія проведення потребує подальшого вивчення та вдосконалення, в частині пристосування такого аналізу до постійних змін в економіці, виникненні нових не структуризованих ризиків і важливості реалізації проектів для існуючої системи в цілому.

Список використаних джерел

1. Гончарова Н.М. Аналіз методичних підходів до оцінювання ефективності інвестиційних проектів. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Вип. 19. 2018. С. 393-400. URL: [.http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/67.pdf](http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/67.pdf)
2. Федоренко В.Г. Інвестознавство. К.: МАУП, 2002. 408 с.
3. Кащенко Н.Б. Інвестиційний аналіз. Харків: ХДУХТ, 2018. 173с
4. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. К.:Лібра, 2002. 472 с.
5. Чепелюк, Г.М. Методи оцінки інвестиційного проекту, які використовуються при банківському інвестиційному кредитуванні. Ефективна економіка. № 10. 2017. URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5810>
6. Даньків Й.Я., Веселовська Я.І., Формування аналітичної інформації про ефективність інвестиційних проектів. Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія Економіка. Випуск 1 (53). 2019. С.221-228. URL: <file:///C:/Users/pc/Downloads/164452-359942-1-SM.pdf>

Хомів О.В.
доцент кафедри економіки та
економічної безпеки
кандидат економічних наук, доцент

Сибірня Р.І.
професор кафедри психології діяльності
в особливих умовах
доктор біологічних наук, професор
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ФІНАНСОВА СКЛADOVA ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

За ринкових умов господарювання фінанси є рушійною силою будь-якої економічної системи. Разом з тим, однією з найважливіших складових економічної безпеки підприємства є його фінансове становище. Відповідно, фінансова складова економічної безпеки підприємства превалює серед всіх інших і складає 64,4%. Фінансова безпека торговельних підприємств знаходиться під впливом численних як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Тому давати оцінку рівня безпеки можна лише на підставі кількісної та узагальнюючої її оцінки. Такий підхід до оцінки рівня фінансової безпеки торговельних підприємств дозволяє виокремити елементи цієї системи та усвідомити сукупність функціональних складників, які визначають її параметри і дати оцінку рівня гарантованості кожного з них.

Оцінка поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки торговельного підприємства здійснюється за кількома основними напрямками аналізу: оцінка фінансової стійкості підприємства; оцінка ліквідності активів, платоспроможність і кредитоспроможність; оцінка ділової активності підприємства; оцінка рентабельності підприємства.

В умовах ринкових відносин значно підвищується самостійність підприємств, їх економічна та юридична відповідальність за результати діяльності, тому для забезпечення їх економічної безпеки різко зростає значення фінансової стійкості суб'єктів господарювання, під якою розуміється

такий стан фінансових ресурсів підприємства і такий ступінь їх використання, за яких торговельне підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне через ефективне їх використання забезпечити безперебійний процес купівлі та реалізації продукції та послуг, а також здійснювати витрати для його розширення й оновлення.

Дані показників фінансової стійкості свідчать про значну залежність підприємств торгівлі України від зовнішніх джерел фінансування. Так, на кінець 2018 р. цей коефіцієнт у підприємствах роздрібної торгівлі складав лише 0,080, що говорить про недостатність власного капіталу і значну фінансову залежність їх в Україні.

Безумовно, низька фінансова незалежність торговельних підприємств створює значну загрозу їх економічній безпеці, оскільки відсутність зовнішніх джерел фінансування може привести до труднощів у придбанні товарів для їх реалізації. Особливо це стосується крупноформатних підприємств, оскільки значна частка товарних ресурсів формується за рахунок імпортованих поставок.

Аналогічними тенденціями в останні роки характеризується і розвиток коефіцієнта фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі, який показує співвідношення власних і залучених засобів, вкладених у діяльність підприємств, і характеризує їх здатність залучати зовнішні джерела фінансування

Низьким у підприємств роздрібної торгівлі України є коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом, який характеризує частку власного оборотного капіталу в оборотних активах. Економічно доцільне значення цього показника $>0,5$, що означає формування не менше 50% оборотних активів за рахунок власного капіталу. У 2018 р. цей показник у підприємств роздрібної торгівлі України значно був меншим від економічно доцільного. Це свідчить про незадовільний фінансовий стан підприємств торгівлі, низьку платоспроможність і ліквідність їх боргових зобов'язань [2, с.653].

Для економічної безпеки роздрібних торговельних підприємств важливе значення має можливість вільно маневрувати власними коштами, оскільки чим більша частка власних коштів в обороті, тим вища платоспроможність підприємства, тим більші можливості скерування чистого прибутку на капітальні інвестиції та соціальні потреби власників капіталу. Разом з тим, аналіз коефіцієнта маневрування підприємств роздрібною торгівлі України свідчить про обмежені можливості маневрування власними коштами.. Недостатнім є у роздрібних торговельних підприємств коефіцієнт інвестування, що свідчить про недостатність власного капіталу для покриття необоротних активів і участь власного капіталу в формуванні оборотних активів [1, с.31-32].

При оцінці поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки не можна недооцінювати значення оцінки ліквідності активів, платоспроможності і кредитоспроможності підприємств роздрібною торгівлі. Так, коефіцієнт загальної ліквідності свідчить про недостатній рівень ліквідності роздрібних торговельних підприємств і, якщо не слідкувати за грошовими потоками, то можливе виникнення труднощів при розрахунках з кредиторами і, як наслідок, погіршення ділової репутації через неможливість розраховуватися підприємствами за своїми зобов'язаннями у встановлені терміни.

Основним інструментом для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства в умовах нестабільної економіки є оцінка й аналіз ділової активності суб'єкта господарювання, яка у торговельних підприємств проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів і відображає ефективність роботи підприємств відносно величини авансованих ресурсів або відносно величини їх споживання в процесі здійснення актів купівлі-продажу товарів. Посилення конкурентної боротьби на ринку споживчих товарів приводить до погіршення ділової активності підприємств роздрібною торгівлі і негативно впливає на їх фінансову безпеку.

Отже, фінансові показники діяльності роздрібних торговельних підприємств свідчать, що стан фінансових ресурсів, ділової активності та їх

підприємницьких можливостей в Україні не забезпечує оптимального їх використання з метою досягнення стабільного функціонування й розвитку, запобігання внутрішнім та зовнішнім загрозам і не дозволяє досягати певних конкурентних переваг та займати стійке становище на ринку.

Список використаних джерел

1. Борох Ю.О. Кризові явища як загроза економічній стабільності підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 2 (45). С. 29–33.

2. Шуміло О.С. Системний підхід під час дослідження економічної безпеки підприємства роздрібної торгівлі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 5. 2015. С. 650-653.

Шевченко Н.В.

доцент кафедри фінансів та обліку
кандидат економічних наук, доцент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасній економічній літературі поняття «економічний агент» є не надто поширеним та розповсюдженим, проте їхнє значення для розвитку ринкової економіки є дуже важливим. В процесі прийняття рішень щодо виробництва та споживання економічних благ, економічні агенти забезпечують процес удосконалення, модернізації і удосконалення створення необхідних товарів, підвищують рівень податкових надходжень, розвиток промисловості тощо.

Проте, для більш ефективного визначення сутності фінансових потоків економічних агентів, дослідимо два окремі потіння «фінансові потоки» та «економічні агенти».

Отже, економічний агент – суб'єкт економічних відносин, який бере участь у виробництві, розподілі, обміні та у споживанні економічних благ [1].

Згідно з В. В. Кириленко суб'єкти господарювання (економічні агенти) – це ті юридичні і фізичні особи, які самостійно приймають рішення, планують і реалізують в сфері господарської (економічної) діяльності практичні заходи. Серед них прийнято розрізняти перш за все домашні господарства, фірми (підприємства) і державу. Між ними виникає складна система зв'язків, яку важко уявити у повному обсязі водночас [2].

До економічних агентів відносять:

- домогосподарства – фізична особа, або група фізичних осіб;
- підприємства – публічні та приватні ;
- держава;
- посередники [1].

Основними функціями економічних агентів в економіці України полягають у наступному:

- держава — суб'єкт, який втручається у роботу ринкового механізму шляхом оподаткування (нарахування податків), встановлення вимог щодо антимонопольної політики в Україні, регулювання діяльності економічних агентів через прийняттям, затвердження законодавчих актів, а також забезпечує часткове споживання економічних благ шляхом державних закупівель;
- підприємство — модель господарської одиниці, яка виробляє економічні блага, використовує ресурси та економічні блага вироблені іншими економічними агентами (домогосподарствами), забезпечує своєчасну сплату податків за реалізовані товари;
- домогосподарство — виступає у ролі споживача економічних балог, суб'єкт, що володіє економічними ресурсами (землею, капіталом, працею, підприємництвом) і обмінює їх на вироблені фірмою блага, а також особа що надає у платне користування ресурси (працю, інтелектуальну власність, розробки, тощо);

- посередники, або комерційні агенти – фінансовий агент який допомагає у процесі закупівлі, реалізації, збереженні, транспортуванні економічних благ. До них відносять: комерційні банки, страхові компанії, транспортні компанії, фірми з реалізації товарів, магазини.

Відмінна риса економічних агентів (особливо в ринковій економіці) - прийняття самостійних рішень у сфері господарського життя. Так, домашні господарства самостійно вирішують, куди спрямувати належні їм економічні ресурси і як розподілити доходи від цих ресурсів. Для позначення самостійності економічних агентів (насамперед домогосподарств) при витрачанні своїх доходів використовують поняття свобода споживчого вибору (суверенітет споживача). Воно означає, що економічний агент сам визначає набір і розміри своїх покупок, що веде до суверенітету споживача, тобто ситуації, коли асортимент і обсяг виробництва в економіці в кінцевому рахунку задається споживачем [2].

У економічній літературі використовують різні трактування щодо сутності фінансових потоків. Так, згідно з В. Базилевич це грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу і використання валового внутрішнього продукту. А. Мороз визначає фінансові потоки як цілеспрямований рух грошових коштів, які необхідні для забезпечення ефективного руху визначеного товарного потоку.

Фінансові потоки можуть бути класифіковані за такими ознаками:

- за економічним змістом: потоки пасивних і потоки активних операцій;
- за напрямом руху: вхідні та вихідні потоки;
- за формою надходження: готівкові та безготівкові;
- за сферою обігу: зовнішні та внутрішні;
- за терміном існування: коротко-, середньо- та довгострокові;
- за валютною складовою: потоки в національній та в іноземній валюті;
- за рівнем достатності обсягу: надлишковий та дефіцитний потоки;
- за неперервністю формування: постійний та дискретний потоки.

Таким чином, фінансові потоки економічних агентів – це безперервний рух фінансових ресурсів (грошових, кредитних, інвестиційних, резервних) в процесі виробництва, розподілу та споживання економічних благ. При цьому основними джерелами збільшення фінансових ресурсів є:

1. домогосподарств: заробітна плата, доходи від підприємницької діяльності, подарунки, позики, кредити, соціальні трансферти;
2. підприємства: внески засновників, прибуток, кредити та позики, кошти, мобілізовані на ринку цінних паперів, фінансова допомога, інвестиції;
3. посередники: власні кошти та кошти клієнтів;
4. держава: податки, збори, обов'язкові платежі, надходження від операцій з капіталом, міжнародна фінансова допомога, кошти, мобілізовані на фінансовому ринку, позики.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Кириленко В.В. Економіка : навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2002. 193 с.

Шевчик Б. М.

доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки,
кандидат економічних наук, доцент
(*Львівський торговельно-економічний університет*)

КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Аналіз впливу культури та економічну безпеку неможливий без застосування міждисциплінарного підходу. Оскільки культура – це континуум текстованих сенсів, ретрансльованих в історичному часі для відтворення якісних модальностей буття у патернальних практиках, то синергетика культури підносить економічну системологію у сферу Антропного принципу обґрунтування Буття. Економіка перетворюється у засадничу науку обґрунтування не лише причинностей фактів буття як кількісних станів матеріального добробуту, а й можливостей, обумовлених вищою доцільністю

на основі знань про ідеальні алгоритми маніфестації проявлення мислимо-бажаного як невідворотно-очікуваного. Економіка у соціокультурному контексті еволюціонує в науку про матриці можливого в природі суспільства не лише в обмежено-утилітаристському сенсі, а холотропно-атрактивному. Дискретна даність предмета економіки еволюціонує від наративу *maxutility* до розуміння людини не лише як споживача і розтринькувача, а як співпричетного діяча, трансформатора космічної енергії, передусім сонячної енергії у фотосинтезі біосфери, котрий збільшує корисною працею енергетичний бюджет планети.

Культурний алгоритм конституювання економічної діяльності передбачає трансформацію парадигмального проекту розвитку у патернальний проект відтворення. Кожен парадигмальний проект атрактивний, містить образ світу, ідею бажаної дійсності, котра досягається праксеологічно еквіфінальним або мультифінальним синергічним чином. Атрактивність патернального проекту зумовлює собою парадигматський проект. Ідентифікація атрактора – мета системного аналізу, що досягається застосуванням когнітивного підходу, тобто розумінням першопричини, відповіддю на запитання «чому?». Когнітивний підхід пізнання дійсності включає аксіологічно-онтологічний наратив стану свідомості цілеспрямованих суб'єктів спільноти із узгодженими інтересами, які є наслідком холотропності стану свідомості когнітаріїв. Культурні патерни відтворення економічної дійсності структурно являють собою конфігурації-тріади: α -патерн – це переважно творець ідеї можливості нової вдосконаленої економічної дійсності, шумпетерівський інсайдер «нових комбінацій»; β -патерн – це суб'єкт, котрий забезпечує втілення ідеї у практику пропозицією енергетичної основи актуалізації, наприклад, кредитуванням інноваційних проектів; γ -патерн – це суб'єкт, відповідальний за функцію забезпечення гомеостатичного стану системи, реалізатор кінцевої мети – ринкової трансакції і забезпечення доходами.

Зумовлюючим ядром парадигмального проекту інноваційного розвитку економіки є аксіологічний наратив – спосіб розуміння істини, сукупність оцінок

сенсу буття та доцільності того чи іншого способу життєдіяльності. Щоб економічна система еволюціонувала, ноуменальний простір має бути поліатрактивним, щонайменше – біатрактивним, для можливості переливу енергії. Сучасний економічний мейнстрім являє собою аксіологічний релятивізм, оформлений в утилітаристський парадигмальний проект та раціоналістський патернальний проект. Аксіологічний релятивізм провокує дискретність мислення, заперечує субстанціональність начал і замикає потенціал рефлексивності в умови чуттєвого світу у напрямі максимізації насолоди. Абсолютизм раціоналістичного патерна економічної поведінки підважується «ефектом ендаумента» та «помилкою хіндсайта». Вибравши предметом економіки сферу каталаксії, мейнстрім утвердив гомеостатичний патерн в якості організаційного, економічне середовище принципово дискретним, а економічний аналіз звів у простір статичної ефективності, де ентропійні екстерналії у практиці господарювання неможливо теоретично пояснити і доводиться ігнорувати.

Культура – це успадкована система колективної ідентичності, що постає на основі досягнень розумової діяльності у способах користування природою. Уявлень про способи користування природою і місце людини у цих процесах є два, і вони визначають тип культурної ментальності: чуттєва та ідеаційна культура. Чуттєва культура – це упорядкована система мислення, що несе наративи сенсів, утворені внутрішнім досвідом чуттєвих вражень від видимого зовнішнього світу. Аксіологія чуттєвої культури ґрунтується на «грошовому способі мислення» – утилітарному наративі вираження баченого чи пізнаного у грошовому еквіваленті, де будь-що може бути отоварене. Парадигмальним проектом чуттєвої культури виступає «laissez faire» – досконала форма суспільно-економічного порядку, у якому найефективніше досягається максимізація індивідуальної корисності шляхом мінових трансакцій. Цей проект має узагальнену назву: ринкова економічна система. Праксеологічним патерном чуттєвої культурної ментальності слугує проект *maxutility* – знеособлений інтегральний образ досконалого егоїста, що максимізує

індивідуальну корисність у формі грошової винагороди раціонально осмисленою дією шляхом виробничої спеціалізації чи надання послуг.

Соціокультурна флуктуація економічних систем на всіх рівнях (мікро, мезо, макро та мега) має свій алгоритм: дисипативний рух від біфуркаційного імпульсу до гомеостазу. Негентропійний механізм соціокультурної динаміки економічних систем в умовах дисипативності процесу та дискретностей станів функціонування являє собою послідовність: 1) аксіологічного осмислення інтелектуальною елітою онтологічних сенсів буття для організації на їх основі форм життєдіяльності у відповідному локальному просторі та історичному часі; 2) створення конституйованого аксіологічними наративами парадигмального проекту історичного розвитку суспільства, який є інноваційним та альтернативним до існуючого zdegradovanogo патернального проекту, у якому суперечності вже не розв'язуються, а нагромаджуються і загострюються; 3) трансформація парадигмального проекту історичного розвитку у патернальний проект соціокультурного відтворення через праксеологічну діяльність – власне економічну систему; 4) дисипативна ентропійність впровадженого патернального проекту розпочинається із заміщення організаційного патерна гомеостатичним в якості організаційного. В економіці це має місце тоді, коли під впливом дифузії інновацій вирівнюється норма прибутку. Шумпетерівський парадокс рівноважного ринку досконалої конкуренції гласить, що у цих умовах виробництво функціонує без прибутку, бо усі доходи поглинає вартість праці і землі. Єдиний спосіб прибутковості – максимізація корисності на основі асиметричної інформації, експлуатації та ошуканства. Економічний патерн вироджується у симулякр – знесутніснену модель буття, що зводиться до мавпування форми; 5) дисипація енергії у системі і наростання хаосу через симулякри на вищих рівнях суспільного відтворення змушує когнітивно-пасіонарну частину соціуму продукувати альтернативно-інноваційний парадигмальний проект через переосмислення онтологічних сенсів буття і висунення нової аксіологічної шкали обґрунтування доцільності буття в нових можливих умовах нового світу.

Ідеаційний тип культурної ментальності у статусі домінуючого патерна культури, що задає параметри відтворювальної діяльності суспільства, приходить на зміну чуттєвій культурі, патерни якої виродились в ентропійні симулякри. Перша половина ХХІ ст. і буде тим біфуркаційним лагом заміщення соціокультурних типів з чуттєвого в ідеаційний стан. Геополітична периферійність України та її суто іманентний фактор – регенераційна фаза етногенезу, що діятиме як контур посилювального зворотного зв'язку, висуне Україну в епіцентр флуктуаційних процесів становлення ідеаційної культури. А це означає, що сучасні українці будуть задіяні як перші переосмислювачі аксіологічних сенсів, перші автори альтернативних парадигмально-інноваційних проєктів суспільно-економічного розвитку, і перші впроваджувачі патернальних практик у новопосталому світі нооекономіки ідеаційної культури.

За інтелігібельним характером своїх розумових здібностей ці впроваджувачі визначатимуться як когнітаріат – меритократичний клас суспільства нооекономіки ідеаційної культури. Фільтр свідомості когнітарія зчитує і творчо розпаковує континууми спресованих сенсів шляхом їх ймовірнісного зважування на шкалі ущільненої ймовірності в еквімірному просторі семантичного вакууму і продукує текст – образотворений словом такий проєкт буття, у якому виявляється онтологічна новизна субстанціональної референтності можливого і дійсного. Шляхом переосмислення аксіологічного контенту семіотичних систем у холотропному вимірі можливого, когнітарій творить нову якість власного буття – породжує нетривіальний фільтр свідомості, що розширює когнітивну здатність інтелігібельної творчості, тобто створення інновацій. Інтелектуальне протиріччя неможливості доктринально імплікувати безмір можливого в акті унікального проявленого, когнітарій долає здатністю перемонтовувати семантичні структури, змінюючи аксіологічні контенти у напрямі холономності актуалізації усього, що може постати текстом як інноваційно-парадигмальний проєкт соціально-економічного розвитку – у цьому полягає суть ідеаційного мислення.

Штангрет А.М.,
доктор економічних наук,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки,
обліку і оподаткування
Силкін О.С.
аспірант
(Українська академія друкарства)

ОСНОВНІ ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Промислові підприємства в Україні функціонують в політико-економічному середовищі, яке характеризується негативним впливом різноманітних чинників на їх фінансовий стан. Прослідковується дефіцит грошових коштів і знижується інвестиційна привабливість підприємства. Як результат, вітчизняні промислові підприємства змушені у великих обсягах залучати позикові кошти. Саме тому, питання оптимізації грошових потоків промислових підприємств України є актуальним в сьогоденних умовах розвитку і потребує нових поглядів до її вирішення.

Як зазначають науковці, існує декілька цілей оптимізації грошових потоків промислових підприємств України [1, с.107]:

- забезпечення балансу між обсягами вхідних та вихідних грошових потоків;
- підтримання їх синхронності у часі;
- забезпечення достатньо чистого грошового потоку.

Важливим фактором, який сприяє, або навпаки, може негативно вплинути на процес оптимізації грошових потоків промислових підприємств є зовнішні і внутрішні чинники впливу. Так, до зовнішніх чинників впливу віднесемо: стан фінансового ринку; доступність позикового капіталу; можливості отримання безповоротного фінансування; рівень взаємовідносин з контрагентами. Основними внутрішніми чинниками впливу є: виробничий і фінансовий менеджмент на підприємстві; час операційного циклу; стан ринків збуту; рівень

кваліфікації персоналу підприємства; рівень показників фінансової стійкості і рентабельності.

Негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників може призвести до суттєвих втрат на підприємстві і уповільнити оборотність капіталу та отримання вигоди. Саме тому, на нашу думку, основними заходами щодо оптимізації грошових потоків промислових підприємств України має бути:

1. Ефективне управління дебіторською заборгованістю і запасами.
2. Здійснення заходів щодо уповільнення виплат коштів.
3. Підвищення рівня економічної безпеки на підприємстві, з метою протидії негативному впливу зовнішніх і внутрішніх чинників.
4. Здійснення контролю за процесом амортизації активів підприємства.
5. Здійснення ефективної цінової і інвестиційної політики.

На сьогоднішній день, кожний елемент системи управління промисловим підприємством відіграє важливу роль в оптимізації грошових потоків. Можливість фінансового успіху і спроможність забезпечити захист своїх активів, дозволить вітчизняним підприємствам досягнути бажаного балансу між власним і позиковим капіталом.

Список використаних джерел

1. Майборда О.В. Оптимізація фінансових потоків промислового підприємства: теоретичні аспекти питання // Економіка розвитку. Харків: ХНЕУ. 2012. №1(61). С. 107-110.

ЗМІСТ

Аніловська Г. Я. Причинно-наслідкові характеристики глобалізації: фінансовий вимір	3
Бєбич Д. І., Зварич Д. М., Горбан І. М. Основні фактори впливу на грошові потоки підприємства	7
Бокало Т. М., Формування фінансової безпеки комерційних банків	11
Верещак А. Р., Верещак І. Р., Янчин І. В., Живко З. Б. Характерні особливості аналізу основних фондів підприємства	16
Вижовець К. В., Аніловська Г. Я. Оцінка і аналіз тіньової економічної діяльності	19
Висоцька І. Б. Тіньові фіскальні фінансові потоки	22
Висоцька І. Б., Грицик Ю. Р. Наслідки тіньової економіки для банківської системи	25
Вінічук М. В. Модель Солоу в дослідженні тенденцій тіньової економіки	27
Воляник Г. М., Шутка С. Є. Нормативне регулювання обліку експортних операцій економічних агентів	32
Волошин О. Р. До питання комплексного підходу в системі управління фінансовими потоками економічних агентів	37
Вольних А. І., Михайлів М. М., Шегинський І. І., Живко З. Б. Системи управління економічною безпекою: інформаційна функція	41
Галайко Н. В. Особливості організації управління фінансовими потоками	44
Горбан І. М., Штангрет М. Й. Особливості формування та ефективності використання грошових потоків підприємства	48
Грень Р. Т., Живко О. В., Алахвердієв Р. Г., Живко З. Б. Моральні ризики тіньові економіки	51
Григоришин Н. О. Теоретичні аспекти поняття «фінансові потоки»	54
Губені Ю. Е., Бойко В. В. Особливості формування фінансових потоків продуктивних ланцюгів агробізнесу	58

Живко З. Б., Зачосова Н. В. Стратегічне управління бізнесом та його фінансово-економічною безпекою	61
Зікій М. В., Аніловська Г. Я. Фінансовий контроль формування та використання державного зовнішнього боргу	64
Козій І. С. Фінансове забезпечення креативної індустрії	67
Корчинський І.О., Ковалик В.І. Сутність шахрайства в комерційному банку	71
Корчинський І.О., Магас М. Т. Фінансова безпека сучасного страхового ринку	73
Кравчук О. О. Аудит як форма контролю фінансових потоків економічних суб'єктів	75
Малець В. О., Новіцький Ю. В., Марушко Н. С. Оцінка методичного інструментарію фінансового оздоровлення підприємства	78
Марушко Н. С. Формування системи внутрішнього контролю як інструменту боротьби з економічними злочинами та шахрайством	81
Мельник С. І. Сутність поняття «Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства»	84
Миськів Г. В. Фінансові потоки банківських установ	87
Михаліцька Н. Я. , Верескля М. Р. Формування конкурентного інвестиційного середовища та система захисту інвестицій	92
Мойсеєнко І. П. Фінансові технології: поняття та перспективи в Україні	95
Нагірна О. В. Оцінка фінансових потоків через платіжні системи	100
Нагірна О. В., Устенна Ю. А. Аналіз фінансових потоків банківської системи України	104
Наконечна Н. В. Фінансові потоки креативної економіки в Україні	106
Пасінович І. І. Фінансові потоки та їх роль в структурних перетвореннях економіки	109

Пацула О. І. Контроль фінансових потоків пов'язаних сторін	113
Пушак Я. Я., Штангрет М. Й. Доходи та видатки домогосподарств в контексті функціонування фінансової системи держави	116
Ревак І. О. Взаємодія правоохоронних органів з академічною спільнотою в експертній складовій розслідування економічних злочинів	119
Скаско О. І. Аналіз показників розвитку та нормативних проблем з розвитку небанківського фінансового ринку України	113
Чапляк Н. І. Методологічні засади оцінювання ефективності інвестиційних проектів в Україні	129
Хомів О. В., Сибірна Р. І. Фінансова складова економічної безпеки роздрібних торговельних підприємств	134
Шевченко Н. В. Сучасні фінансові потоки економічних агентів: теоретичний аспект	137
Шевчик Б. М. Культурні ресурси економічної безпеки	140
Штангрет А. М., Силкін О. С. Основні шляхи оптимізації грошових потоків промислових підприємств	145

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Тези доповідей та повідомлень учасників
науково-практичного семінару

10 жовтня 2019 року

Опубліковано в авторській редакції.